

22

Tab. 3.

E. n. 136

~~...~~ jure
sibi vendicat hunc
librum.

IN

dm 1

GEORGII BVCHA-
NANI PARAPHRASIN
PSALMORVM

Collectanea

NATHANIS CHYTRÆI.

Quibus vocabula, & modi loquendi tam poëtici,
quàm aliàs difficiliore, & minùs vulgo obuii,
perspicuè explicantur:

*In gratiam eorum, quibus huiusmodi, ut viden-
tur, minuta inuestigare aut non libet,
aut non vacat.*

HERBORNÆ,
Typis Christophori Coruini.

c13 13 c14.

NOBILISSIMO FORTIS-
SIMOQUE VIRO, D. IOACHIMO
VAN DER LVHE, DOMINO HEREDI-
tario in Ilovv, Consiliario & Marscalco Mega-
politano, & territorii Dobertinensis
Præfecto, Domino & patrono
suo colendo S. D.

Hactenus ante alias Bucanani buccina vatis
Præcipuis placuit nobilitate viris:
Et meritò. quid enim grauius, quid dignius illâ
Davidica Ausonijs pleetra ciere modis?
Sed tamen interdum studium cursumq; legentis
Obstruētis quædam sunt remorata vijs:
Illorum inprimis, quos magna negotia rebus
Non adeò obscuris sæpe vacare sinunt.
Hæc ego lectori, si possim, obstacula conor
Demere, & appositis pandere clausa notis.
Addo etiam diuersa mele, quibus ora resoluas
Vnius in laudes obsequiumq; Dei,
Davidis exemplo; constans cui forte secundâ
Aduersaq; labos ista sonare fuit.
Tu patriæ decus, & nostris patrone Camænis,
Hæc placidâ accipito dona pusilla manu;
Dona pusilla quidem, chartæ si pondera libes,
Sed tamen æterni maxima laude Dei.

Nathan Chytræus.

LECTORI CANDIDO NATHAN CHYTRÆVS
S. D.

CVM ante quinquennium de lectionibus & exercitiis Scholæ nostræ puerilis deliberationes instituerentur, inter alia etiam placuit prudentissimis Scholarchis, vt Paraphrasis Psalmorum Buchanani in prima classe proponeretur: vt nimirum ex ea pueri nostri, præter veram pietatem, & linguæ Romanæ puritatem, varias etiam carminum, maximè Lyricorum, dimensiones animo paulatim comprehenderent. Mihi verò sententiâ illâ Scholarcharum nihil tum fuit acceptius, nihil iucundius. Iampridem enim sacratissimum illud, quod vocant, Spiritus sancti Enchiridion, vnâ cum omnibus piis, & ipse maximi feceram: & aliis quoque meæ fidei commissis & commendaueram, & nonnunquam etiam priuatim domi meæ iisdem explicueram: vt eo quoq; nomine facilius mihi esset, voluntati illorum laudatissimæ morem gerere. Id quod etiam sub ipsa Scholæ primordia statim sum aggressus. Primò autem in ea tractatione hoc potissimum egi, vt auditores mei post breue Psalmi cuiuslibet argumentum verba & phrasas Poëtæ, grammaticè à me explicatas, rectè intelligerent; & metaphorarum, aliorumque ornamentorum poëticorum

P R Æ F A T I O.

rationem, rudi, ut aiunt, Mineruâ expositam ut-
cunque viderent. Existimabam enim, verborum
vi rectè perceptâ, ad rerum quoq; & sententiarum
cognitionem aditum illis fore faciliorem: & tum
quoque illos eò maiore cum fructu ad modula-
tionem eorundem Psalmorum, quam à psitta-
corum cantu discrepare omnino oportet, esse
accessuros. Et hinc quidem nata sunt primò ar-
gumenta hac editione in ipso Buchanano sin-
gulis Psalmis præfixa: deinde collectanea illa
qualiacunque, quæ, bono typographi consilio, in
hunc peculiarem libellum congesta sunt, ut, qui
vellent, seorsim etiam ea sibi comparare possent.
Interea, ut laudum quoque diuinarum nunquam
nobis aut materia aut opportunitas paulò post
deesset; egi cum primario Scholæ nostræ Can-
tore, M. Statio Olthouio Osnabrugensi, ut trigin-
ta diuersis, quæ in Buchanano continentur, car-
minum generibus, Melodias certas, partim iam
olim ab aliis vsurpatis, nonnullas etiam à se ipso
modulatas, adiungeret. In quo quidem ille mihi,
& scholasticæ iuuentuti, non solum gratificatus
est libentissimè, verum etiam fide & industriâ suâ
effecit, ut breui admodum tempore auditores
nostri illas ipsas Melodias quatuor vocibus expe-
ditè cantitare possent. vnde etiam illud est con-
secutum, ut singulis horis, sub initia & finem ex-
ercitiorum scholasticorum, primani nostri ipsi in-
ter se Psalmum aliquem quatuor vocibus, sine
notis,

P R Æ F A T I O.

notis, quas vocant, Musicis canendo, aliquo-
ties totum Psalterium iam absoluerint; atque ita
(quod mihi certè auditu iucundissimum est) lau-
dibus & celebrationibus nominis diuini multo-
ties quotidie repetitis, locus gymnasio & domi-
cilio nostro assignatus vndique refonet. Quin
etiam crebrâ illâ eorundem Psalmorum itera-
tione factum est, vt, cæteris ingeniosiores qui
sunt, bonam Psalmorum præcipuorum partem
memoriâ circumferant: eosque si opus sit, sine
libro recitare queant. Cùm autem multi pii &
eruditi morem hunc nostrum magnopere pro-
barent; existimarentque, alias quoque, si quæ vel-
lent, Scholas huius boni participes esse faciendas:
non equidem inuitus concessi, vt tam collecta-
nea hæc mea, quàm Melodiæ ipsi Psalterio Bu-
chanani passim insertæ, cum pluribus commu-
nicarentur: atque ita aliis quoque, non solum ex-
ercitiorum veræ pietatis & Musicæ religiosæ; ve-
rùm etiam linguæ Latinæ plenius intelligendæ
hoc modo præberetur occasio. Cum quouis enim
veterum puritate & elegantia hoc poëma certare
posse, cùm inter eruditissimos ferè in confesso sit;
verbosius id hoc loco demonstrare non est opus.
Sicuti etiam de præstantia Psalmorum Dauidi-
corum pluribus hic, in re scilicet omnibus verè
piis notissimâ, non libet disserere. Vnum hoc ad-
do, me in gratiam & vsum auditorum quoque
meorum Academicorum, quibus hoc tempore

PRÆFATIO.

Odas Horatii explico, curasse, ut eorum etiam carminum Horatianorum genera, quibus non est usus Buchananus, Melodiæ certæ aliis subiungerentur, unâ cum carminis Phalæcii, aliâs quidem vſitatissimi, sed tamen neque à Buchanano, neque ab Horatio vsurpati, harmoniâ. Poterunt igitur huius qualiscunque editionis adminiculo, qui volent, & Buchanani, & Horatii, ut alios interim taceam, Odas omnes, quatuor vocibus decantatas, eò facilius familiariter sibi notas facere, & totas etiâ memoriâ paulatim complecti. utrumque autem horum poematum eo honore & operâ verè dignissimum esse, oro ut iuventus ingeniosa certò sibi persuadeat. Nam de Buchanano nemo, modò verè pius & mediocriter eruditus sit, unquam dubitabit. De Horatianis quoque plerisque aliter iudicare non poterunt, quicunque vnus aut alterius saltem Odæ, tum in sententiis & rebus ipsis, quas tractat, multiplicibus, gravitatem & dignitatem; tum in verbis quoque, quibus vtitur, lectissimis, venustatem, gratiam, & acumen utcumque perpenderit. Rei enim ignotæ, aut non satis intellectæ, nullum desiderium esse, nec mirum est, nec nouum. Sed de his sedulos Horatii auditores admoneri minimè opus est. Qui sine vllò dubio ex singulis nostris prælectionibus hoc vnum (ut alias eius laudes alibi vberius expositas hîc præteream) quod de Thucydide prædicat Cicero, de Horatio quoque non minùs verè vsurpari posse animad-

PRÆFATIO.

animaduertere, eum scilicet argute dicendi artificio facile omnes vincere, qui ita creber sit rerum frequentia, ut verborum prope numerum sententiarum numero consequatur. Quod quidem ipsum scriptiois genus minime vulgare, aut a quibuslibet communis notæ scriptoribus adhibitum esse, vel adhiberi etiam potuisse, res ipsa intelligentibus satis loquitur. Bene igitur studiis suis consulent adolescentes ingenui, qui hoc quoque auctoris optimi penitus addiscendi, & memoriæ infigendi adiumentum, & id quidem non solum nulla cum molestia, sed etiam iucundissima cum voluptate coniunctum, non aspernabuntur. Ad Collectanea verò hæc nostra quantum spectat, non deerunt fortasse, qui illa tanquam puerilia prorsus fastidiant: sicuti ego ipse quoque puerilia ea esse, & pueris potius, quam criticis illis serpente Epidaurio oculatioribus à me scripta, seu potius collecta, palam fateor, & præ me fero. Quanquam idem ego non dubitem, adultiores quoque nonnulla cognitu sibi non inutilia hinc inuenturos esse. Inprimis verò labor singula inquirendi minuetur iis, quibus grauissimis Reipub. maximè negotiis implicitis, huiusmodi minutiis tempus impendere nec vacat nec licet. Illorum igitur post auditores nostros commodis potissimum me hinc inservire, & occupationibus gratificari voluisse, censores illi sciant: & si ipsis hæc opellâ opus non est; eadem tamen alios nonnullo cum emolumento suo frui

P R Æ F A T I O.

non iniquè ferant. Ad symphonias quoque istas faciles & simplices quod attinet, Momi itidem fortè non pauci, qui scilicet in Musica tantùm prutitus aurium rationem putant habendam, se offerent, qui multa in iis carpent, multa reprehendent, multa etiam extremè deridebunt, sicuti hoc præsertim sæculo, & his moribus, rideri carpique etiam rectissima possunt. Iis autem ego responsum volo, non nos ideo hæc in publicum emittere, ut omnibus ea obrudamus. Esset enim hoc iniquissimum: neque nobis ab aliis hoc iugum imponi patienter ferremus. Liberum igitur hîc esto suum cuique iudicium; potestas quoq; his ipsis vel utendi, vel non utendi, vel meliora etiam in eorum locum substituendi planè liberrima: ita tamen ut illis, qui melioribus destituuntur, vnà nobiscum his utendi facultas minimè sit interclusa: donec limatiora & perfectiora illa ab aliis proferantur. Bene vale lector candide, & puerilia ac minuta hæc boni consule, donec cum alia nonnulla, tum in primis libros xii. Fastorum Ecclesiæ Christianæ, iam pridem quidem non sine magno diuturnoq; labore à me absolutos, & sparsim quoq; hîc & alibi meis ferè impensis impressos; sed tamen idoneo typographo, qui vno volumine eos coniungeret, hucusq; destitutos, communicare tecum aliquando possim. Quod quidem quando futurum sit, is, cui omnia nota sunt, nouit. Vale iterum. Rostochio Idib. Nouemb. Anno 1584.

GEOR-

GEORGI BVCHANANI VITA.

GEORGIUS BVCHANANVS
*in Leuinia Scotiae prouincia natus est
ad Blauum amnem, anno salutis Chri-
stianae M. D. VI. circa Calend. Febr. in
villa rustica, familiam vetustam magis, quam opulen-
tam. Patre in iuuentute robore ex dolore calculi exstin-
cto, atque adhuc viuo decoctore, familia ante tenuis
paene ad extremam inopiam est redacta. Matris ta-
men Agnetis Heriotae diligentiam, liberi quinque mares,
et tres puellae ad maturam aetatem peruenerunt. Ex
ijs Georgium, auunculus Iacobus Heriotus, cum in
scholis patrijs spem de ingenio eius concepisset, Lute-
tiam amandauit. Ibi cum studijs literarum, maxime
carminibus scribendis operam dedisset, partim natu-
rae impulsu, partim necessitate (quod hoc unum stu-
diorum genus adolescentiae proponebatur) intra bien-
nium auunculo mortuo, et ipse graui morbo corre-
ptus, ac undique inopiam circumuentus, redire ad suos
est coactus. Cum in patria valetudini curanda prope
annum dedisset, cum auxilijs Gallorum, qui tum in
Scotiam appulerant, studio rei militaris cognoscenda,
in castra est profectus. Sed cum ea expeditione prope
inutili, hyeme asperissima per altissimas niues reduce-*

retur exercitus, rursus in valetudinem aduersam incidit, qua totâ illâ hyeme, lecto affixum tenuit. Hunc in Galliam astate proximâ an. 1535. sequutus, in flammam Lutheranae sectae, iam latè se spargentem, incidit; ac biennium ferè cum iniquitate fortuna collutus, tandem in collegium Barbaranũ accitus, prope triennium classi Grammaticam discentium praefuit. Interea cum Gilbertus Kennedus Cassilissae Comes, adolescens Nobilis in ea vicinia diuersaretur, atque ingenio & consuetudine eius oblectaretur, eum quinquennium secum retinuit, atq; in Scotiam unâ reduxit. Inde cum in Galliam ad pristina studia redire cogitaret, à Rege est retentus, ac Iacobo filio notho erudiendo praepositus. Interea peruenit ad Franciscanos Elegidion per otium ab eo fusum, in quo se scribit à Dno Francisco sollicitari, ut eius ordini se adiungat. In eo cum unum aut alterum verbum liberius in eos emissum esset, tulerunt id homines mansuetudinem professi, aliquantò asperius, quàm patres, tam, vulgi opinione, pios, ob leuiculam culpam decere videbatur. Et cum non satis iustas irae suae immodicae causas inuenirent, ad commune Religionis crimen, quod omnibus quibus malè propitij erant, intentabant, decurrunt, & dum impotentia sua indulgent, illum sponte suâ sacerdotum licentia infensum acrius incendunt, & Lutheranae causae minus iniquum reddunt. Interea Rex è Gallia cum Magdalena uxore venit, nec sine sacrificulorum metu, qui timebant, ne puella regia, sub amita Reginae Nauarrae disciplina educa-

educata, non nihil in Religione mutaret. Sed hic timor breui sequuto eius decessu euannit.

Subsecuta sunt in aula suspiciones aduersus quosdam è nobilitate, qui contra Regem coniurasse dicebantur. In ea causa cum Regi fuisset persuasum non satis sincerè versatos Franciscanos, Rex Buchananum fortè tum in aula agentè, ad se aduocat, & ignarus offensionis, quæ ei cum Franciscanis esset, iubet aduersus eos carmen scribere. Ille utrosq; iuxta metuens offendere, carmen quidem scripsit & breue, & quod aliquam interpretationem susciperet. Sed nec Regi satisfecit, qui acre & aculeatum poscebat; illis capitale visum est quemquam ipsos nisi honorificè attingere. Igitur acrius iussus in eos scribere, eã syluam, qua nunc sub titulo Franciscani est edita, inchoatam, Regi tradidit. at breui post, per amicos ex aula certior se peti, & Cardinalem Betonium à Rege pecuniã vitam eius mercari, elusis custodibus, in Angliam contendit. Sed ibi tum (1540) omnia aded erant incerta, ut eodem die, ac eodem igne, utriusq; factionis homines cremarentur, Henrico octauo iam seniore, sua magis securitati, quàm religionis puritati intento.

Hæc rerum Anglicarum incertitudo, & vetus cum Gallis consuetudo, & summa gentis humanitas, Buchananum ad se traxerunt. Ut Lutetiam venit, Cardinalem Betonium pessimè erga se animatum ibi legatione fungi comperit. Itaq; eius ira se subtraxit. Burdegalam, inuitante Andrea Goueano, profectus, ibi in scholis, quæ tunc sumtu publico erigebantur, trien-

nium docuit; quo tempore quatuor scripsit Tragedias, quæ postea per occasiones fuerunt euulgatæ. Sed quæ prima omnium fuerat conscripta (cui nomen est Baptista) ultima fuit edita. Ac deinde Medea Euripidis. Eas enim ut consuetudini scholæ satisfaceret, quæ per annos singulos, singulas poscebat fabulas, conscripserat, ut earum actione, iuuentutem ab allegorijs, quibus tum Gallia vehementer se oblectabat, ad imitationem veterum, quâ posset, retraheret. Id cum ei propè ultra spem successisset, reliquas, Iephthen & Alcestin paulò diligentius, tanquam lucem & hominum conspectum laturas, elaborauit.

Sed nec id temporis omnino ei fuit expers solitudinis, inter Cardinalis & Franciscanorum minas. Cardinalis etiam de eo comprehendendo ad Archiepiscopum Burdegalensem literas misit: sed eas forte fortuna Buchanani amantissimis dederat. Sed hunc metum Regis Scotorum mors, & pestis per Aquitaniam seuissimè grassata, sedauit, an. 1543.

Interea literæ à Rege Lusitanie superuenerunt, quæ Gouernum iuberent, ut homines Græcis & Latinis literis eruditas secum adduceret, qui in scholis, quas ille tum magnâ curâ & impensis moliebatur, literas humaniores, & Philosophiæ Aristotelicæ rudimenta interpretarentur. Ea de re conuentus Buchananus facile est assensus. Nam cum totam iam Europam bellis domesticis ac externis, aut iam flagrantem aut mox conflaturam videret: illum unum videbat angulum & tumultibus liberum futurum: & in eo cœtu qui
eam

G. BUCHANANI VITA. §

eam profectioem susceperant, non tam peregrinari, quam inter propinquos & familiares agere existimaretur. Erant enim plerique per multos annos summam beneuolentiam coniuncti, ut qui ex suis monumentis orbi claruerunt Nicolaus Gruchius, Gulielmus Garantius, Iacobus Teuius & Helias Vinetus. Itaque non solum se comitem libenter dedit, sed & Patritio fratri persuasit, ut se tam preclaro coetui coniungeret. Et principio quidem res preclare successit, donec in medio velut cursu Andreas Goueanus morte ipsi quidem non immatura, comitibus eius acerba, preceptus est. Omnes enim eius inimici & amuli in eos primum ex insidijs, deinde palam animo plane gladiatorio incurserunt: & cum per homines reis inimicissimos questionem clam exercuissent, tres arripuerunt, quos post longum carceris squalorem in iudicium productos, multis per eos dies conuitijs exagitados, rursus in custodiam abdiderunt. Accusatores autem ne adhuc quidem nominarunt. In Buchananum certe acerbissime insultabant, ut qui peregrinus esset, & qui minime multos illic haberet, qui eius incolumitate gauderent, aut dolori ingemiscerent, aut iniuriam ulcisci conarentur. Obijciebatur ei carmen in Franciscanos scriptum, quod ipse antequam e Gallijs exisset, apud Lusitania regem excusandum curauit, nec accusatores quale esset, sciebant. Vnum enim eius exemplar Regi Scotorum, qui scribendi auctor fuerat, erat datum. Crimini dabatur carniui esus in quadragesima, a qua nemo in tota Hispania est, qui abstineat. Dicta

quædam obliquè in Monachos obiecta, quæ apud neminem nisi Monachum, criminosa videri poterant. Item gravissimè acceptum, quòd in quodam sermone familiari, inter aliquot adolescentes Lusitanos, cum fuisset orta mentio de Eucharistia, sibi videri dixit, Augustinum in partem ab Ecclesia Romana damnatam, multò esse proniorem. Alij duo testes Ioannes Tolpinus Normannus, & Ioannes Ferrerius è Subalpina Liguria, (ut post aliquot annos comperit) protestimonio dixerunt, se ex compluribus hominibus fide dignis audiuisse, Buchananum de Romana religione perperam sentire. Ut ad rem redeam, cum quaestores propè sesquiannum & se & illum fatigassent, tandem ne frustra hominem nõ ignotum vexasse crederentur, eum in monasterium ad aliquot menses recludunt, ut exactius erudiretur à monachis, hominibus quidem alioqui nec inhumanis, nec malis, sed omnis religionis ignaris. Hoc maximè tempore Psalmorum Davidicorum complures vario carminũ genere in numeros redegit. Tandem libertati redditus, cum à Rege commeatum redeundi in Gallias peteret, ab eo rogatus ut illic maneret, pecuniolâ interim acceptâ in sumtum quotidianum, donec de conditione aliqua honesta prospiceretur. Sed cum procrastinationis, nec in certam spem, nec in certum tempus, taderet, nauem Cretensem in portu Olisipponensi nactus, in ea in Angliam navigavit. Nec hîc tamen substitit, quamvis honestis conditionibus inuitaretur. Erant enim illic adhuc omnia turbida sub Rege adolescente,

pro-

proceribus discordibus & populi adhuc animis tumescentibus à recenti motu civili, (an. 1550. 1553. in-
eunte.) Igitur in Galliam transmisit, iisdem ferè die-
bus, quib. urbis Mediomatricum obsidio fuit soluta.
Coactus est ibi per amicos ea de obsidione carmè scri-
bere; idq; eò magis inuitus, quòd non libenter in con-
tentionem veniret cum aliis plerisq; necessariis, & in
primis cum Mellino Sangelasio, cuius carmen erudi-
tum & elegans ea de re, circumferebatur. Inde euo-
catus in Italiam à Carolo Cossao Brixiatensi, qui tñ
secūdā famā res in Ligustico & Gallico circa Padum
agro, gerebat, nunc in Italia, nunc in Gallia, cum filio
eius Timoleonte, quinquennium hæsit vsq; ad ann.
1560. quod tempus maxima ex parte dedit sacrarum
literarum studio, ut de controuersis, quæ tum maia-
rem hominum partem exercebant, exactius dijudica-
re posset, quæ tum domi conquiescere cœperant. Sco-
tis à tyrannide Guisiana liberatis, eò reuersus, nomen
Ecclesiæ Scotorum dedit. E superiorum autem tem-
porum scriptis quædam velut è naufragio recollecta
edidit. Cætera verò quæ adhuc apud amicos peregri-
nantur, fortunæ arbitrio committit. In præsentia 74.
annum agens, apud Iacobum Sextum Scotorum Re-
gem, cui erudiendo erat præfectus, senectutis suæ ma-
lis fracta portum exoptans agit: (an. 1580.)

Hæc de se Buchananus, ami-
corum rogatu.

Obiit Edinburgi, paulò post horam quintam ma-
tutinam, die Veneris XXVIII. Septembris.
Anno M. D. XXCII.

D^E*tramite*] Trames propriè est semita trans-
uerfa & accliuis, quâ montes quasi transme-
ando conscenduntur. Ouid. 10. Metamorph. *Car-*
pitur accliuis per muta silentia trames. Et Cicero in
Philip. *Egressus est non vijs, sed tramitibus.* Quocir-
ca hîc Buchananus epitheto addito propriam si-
gnificationẽ quodammodo correxit, sicuti etiam
fecit Psal. 18. *Auertere meos recto de tramite gressus.*

Sessorve cathedra] Pertinent huc elegantissimi
versus Nazianzeni:

Οὐ μὲν ἐγὼ κείνοισιν ὁμῶρον Ⓞ, ἔχ' ὁμοερῶς,
Οὐ δὲ π' συμφράδμων, ἔ' σὺμτωλε Ⓞ, ἔ' σιωδίτης.

Rimari] Est diligenter & valde sollicitè scrutari,
& tanquam per rimas aliquid inquirere: Græcè
ἑρδοναῖν. Virg. XI. *partes rimatur apertas.* Et VI I.
Quod cuiq; repertū Rimanti telum ira facit. Dicitur
etiam de animantibus & volucribus, rostro terram
vel eruentibus, vel perquirentibus prata & stagna
alimenti causâ. Virg. I. Georg. de auibus palustrib.

Dulcibus in stagnis rimantur prata Caystri. Et. 3.
Georg. *Ergo agrè rastris terram rimantur.* Vide
Nonium in voce *Rimari.*

Sirius] Stella est primæ, vt vocant, magnitu-
dinis, totâ ferè hyeme in plaga meridionali sub
Orione, in ore canis maioris conspicua, quam a-
lii Caniculam dixere. Vnde dies caniculares no-
men

men acceperunt, quòd hãc stellã cum sole oriente, æstus vehementissimè ferè augeantur, & canes quoque nonnunquam rabio corripiantur.

Impietas] Abstractum pro cõcreto, seu impietas pro hominibus impiis. Orationis autem granditati seruit hęc figura, quã res pro personis accipiuntur. ita alibi Vanitas, pro hominibus vanis.

Anfractus] Sunt obliqui & sinuosi flexus viarum, in quibus circuitione opus est: dicti ab ambitu, & frangendo. Varro in neutro quoque genere vsurpauit: *Irrigauit cauata aurium anfracta*. Vtitur eãdem voce Psal. 25.

Diadema] Vox Græca, à verbo *Διάδω*, id est, circumligo, aut coronò. Olim fascia fuit lineã, purpurã intertextã & gemmis obsita, gestamen regibus tantùm proprium. Vnde & pro corona ferè accipitur, em *stirnband*.

Callis] Propriè est via bene trita & quasi callo pedum durata.

Fibra] In radicibus plantarum sunt tenuia quædam & minuta filamenta, ipsæq; ad eò radiculæ extremæ. quo modo vtitur Psal. 80. *Iam radix tenebras fuderat undiq; Fibras*. In corporibus verò animantium sunt epatis & pulmonum extremitates prominentiores. *Neq; enim mihi cornea fibra est*: Persius. hïc pro ipsis visceribus accipiuntur.

Litare] Inter sacrificare & litare hoc interest,

inquit Nonius: *sacrificare* est veniam petere; *litare* est propitiare & votum impetrare. Virg. 4. *Æn.* Tu modò posce deos veniam, *sacrisq; litatis*, id est, impetratis. Plaut. *Pænulo*: Si herclè istuc unquam factum est, tum me Iupiter faciat, ut semper sacrificem, neq; unquam litem. Sic Suetonius in Nerone: *Attendit q̄ extispicio, nec unquam litavit.* Hinc verbum *perlitare*, quo utitur Psalm. 20. quod est perfectè litare, & sacrificio facto Deum placare, votiq; sui compotem fieri. Gel. l. 1. c. 7. *Si hæ res divina facta, riteq; perlitata essent; aruspices dixerunt, omnia ex sententia processura.* Græcis est *καλλιερéο-μα*. i. vtor numine propitio, sacra facio feliciter.

P S A L M V S V.

Questus] Sine diphthongo querela est, siue querimonia, à queror questus sum, vnde conqueror. Quæstus cum diphthongo emolumētum & lucrum est, à quæro quæsiui. Vnde conquiro.

Eous] ἠώς, Græcis aurora est; vnde Eous apud poëtas significat aliquid, quod est matutinum aut versus orientem. ἠῶ αὐλέκλωρ. Variatur autem primæ syllabæ quantitas, quandoquidem apud Græcos & ἠώς & εὐώς pro eodem ferè accipiuntur. Virg. 1. *Georg.* Antè tibi Eoa Atlantides abscondantur. & 1. *Æn.* Vota deùm primo victor soluebat Eoo. Ita Propert. Siue illam Hesperijs, siue illam ostendet Eois. Quos noster est imitatus hîc & Psal. 89. *Radijs Hermon tepefactus Eois.*

Ciebo]

Ciebo] à cieo ciui citum penult. breui, ciere, id est, mouere, vt *fontes & stagna ciere* dicuntur ranae apud Ciceronem de Diuinat. Hinc excito, concito, item percitus, excitus, concitus penult. breui. Alterum eiusdem ferè significationis est, cio ciui citum penult. longâ, cire, id est, vocare. vnde accitus, excitus: penult. itidem longâ pro aduocato aut euocato.

Bustum] propriè locus est, vbi cadater alicuius combustum & sepultum est. Vnde Statius dixit *fumantia busta*. Accipitur ferè pro ipso sepulcro. Cic. 2. de leg. *Bustum aut tymbon violare*.

Audacem simulare] id est, in simulando. Sicut Horat. dixit: *Audax omnia perpeti*. Sufficiat autem semel indicasse hunc Græcismum, qui vt apud Horatium, ita in hoc quoque poëmate creberri- mus est. Eodem enim modo Græci dicunt, *ἰσχυρὸς ποιεῖν, ἀδιδυκτὸς πείσσειν*: quod Flacco est indocilis pati. ad cuius imitationem Psalmo xv. canit, *fidemq; indocilis temerare pactam*.

PSALMVS VII.

Seruator orbis] Ita Dominum Deum, condito- rem & conseruatorem rerum omnium nomi- nat. Aliàs nomen hoc propriè tribuitur *ἀνθρώπων σωτήρ*, siue Saluatori nostro Iesu Christo. Apud Propert. lib. 4. eleg. 6. eundem titulum Apollo tri- buit Augusto Imp. hoc disticho:

*Mox ait, ô longa mundi seruator ab Alba
Auguste, Hectoreis cognite maior aus.*

Gentibus quoque celebris fuit $\zeta\delta\varsigma\sigma\omega\tau\eta\rho$: quæ Herculi quoque idem nomen tribuere.

Leo crudus] Pro crudeli aut cruento. Crudum enim à cruore dictum volunt. Aliàs crudum dicitur quod incoctum est. vnde medicis cruditas est, quam Græci $\alpha\pi\epsilon\psi\iota\alpha\upsilon$ vocant.

Sitiens cruoris] Elegans metaphora, vehementem rei cuiuscunque aviditatem exprimens. Vnde Cic. dixit *sitiens voluptates*, item *sitiens virtutes*. Et apud Horat. est, *sitis argenti*, apud Iuvenal. *sitis fame*, apud Claudianum, *sitis præda*. Cyrus quoque apud Xenophontem ardentissimam suam aliis benefaciendi cupiditatem volens indicare, dicit: $\delta\iota\psi\omega\chi\alpha\rho\iota\zeta\epsilon\alpha\delta$, id est, sitio aliis gratificari.

Crimina texuit] Id est, calumnias & mendacia concinnavit. More Græco. Hom. Il. 3. $\delta\delta\lambda\omicron\nu\ \alpha\lambda\lambda\omicron\nu\ \upsilon\phi\alpha\acute{\iota}\epsilon\upsilon$, id est, $\omega\lambda\acute{\epsilon}\kappa\epsilon\upsilon$, ita Propert. *Ex causas texere lethi*. Cic. *texere opus*, *texere epistolam*.

Me persequatur] Bellam hi versus gradationem (quod in Rhetoricis Aristoteli est $\epsilon\pi\omicron\mu\eta\theta\omicron\delta\omicron\mu\epsilon\acute{\iota}\nu$) seu $\kappa\lambda\acute{\iota}\mu\alpha\kappa\eta$ continent, qui hoc modo solutâ oratione expressus fiet conspectior: Iudex persequens me capiat, captum sternat, stratum proterat, protitum conculet, conculeatum sepulcro inferat. In Heroico dixisset: *Me capiat, captumq; necet, tumuletq; necatum*.

Ferate] Primâ longâ, est quicquid funestum, dirum, & cum exitio & abominatione coniunctum est.

Lethi-

Lethiferas sagittas] id est, mortiferas & veneno-
illitas. Lethum enim Poëtis mors est, ab obliuio-
ne, quam Græcè vocant λήθη, quia mors omni-
um rerum obliuionem inducit. Alii sine aspiratio-
ne scribunt, & deducunt à deleo, vnde letum quasi
deletum, quòd omnia delectat.

Pariet] Indicat ἀπώρευμα, quod Germanis est
ein fehl / sicut Esaias cap. 33. *Concipietis fœnum, &
parietis stipulam.*

Scrobem] fossam. Scrobs propriè fouea in ter-
ra effossa, ad arbores conferendas aut depangen-
das.

Expeditus] Liberatus. à pedibus animalium,
qui cum stupa, aut lino, aut quocunque alio fila-
mento implicantur, dicuntur impediri. Id autem
si inde tollatur, & pedes liberi fiant, dicuntur pro-
priè expediti.

PSALMVS VIII.

Gentis humanae] Versus Horatii lib. I. Od. 12.
Pollentis] validæ, potentis. *Auster fulmine
pollens: & pollens opibus*, est apud Lucretium. *Hostis
equo pollens*, apud Ouidium.

Lactens] à lacteo, es, lactère, penultimâ longâ,
quod est lac sugere, & proprium est infantis, aut
catuli ab vberibus pendentis, saugen. Aliud lacto
as, are, quod est lac præbere, seugen / & proprium
est matris. Psal. 103. dixit, *Lactens pueri venustas.*

Hauustus aure vitalis] Poëticè accipitur pro ipsa

vita, quæ tam diu inesse corpori creditur, quam diu vitali vescitur aurâ, seu quam diu spiritum ducit.

Ales] In auguriis veterum aliæ volucres vocabantur oscines, quæ voce & cantu; aliæ alites seu præpetes, quæ volatu aliquid prænuntiare putabantur. Vtrumque complexus est Virgil. de augure loquens: *Qui volucrum linguas, qui præpetis omina penna, &c.* Hic poëticè pro quavis aue usurpatur.

Pinnarum] Pinna vocabulum est homonymū. Sunt enim etiam pinne ædificiorum & murorum partes, ad modum fastigii acuminatæ. Hic autem sunt πτερυγες, seu pennæ piscium, fischfedern.

PSALMVS IX.

A Eternum atheris arbitrum] Periphrasis Dei, cuius arbitrio cælum & terra condita sunt & conseruantur.

Pessum abit] Pessum aduerbium idem significans, quod Græcis κέτω, id est, deorsum, & quasi sub pedes depressum. Lucret. 6. *Pessum subsedere suis pariter cum ciuibus vrbes*, loquens de terræ motu. Columel. lib. 12. c. 6. *Est aliud muria matura & experimentum. Nam ubi dulcem caseum demiseris in eam, si pessum ibit, scies esse adhuc crudam: si innabit, maturam.* Hinc dare pessum & pessundare, item ire pessum, sicuti, dare venum & venundare, item, ire venum seu venire, id est, venalem esse.

Condis nube silentij] Bella translatio. Sicuti enim nubes splendorem radiorum solarium ad spectui nostro

nostro aufert: ita silentium & hominis, & rerum ab ipso gestarum memoriam abolet, earumq; obliuionem inducit. Sicuti ex aduerso multorum vox & celebratio nominis claritatem efficit & conseruat. Hinc Pindarus alicubi de re eadem loquens, λαθας νέφους, id est, obliuionis nubem dixit.

Vis fœta superbiâ] Fœtus, substantiuè, aliàs γέννημα, est rerum tam animatarum quàm inanimatarum. 4. Georg. *Nec fœtus nixibus edunt.* Ouid. 4. Metam. *Arborei fœtus.* Et Virg. 2. Georg. *Fœtus nemorum, & largo pubescit vinea fœtu.* Hic adiectiuè idem significat cum grauido aut pleno. Fœtum enim dicitur animal prægnans ante & paulò post partum. Eleganti igitur translatione vim superbiâ fœtam, id est, prænantem & grauidam superbiâ dixit. Violentia enim plerunq; cum superbia coniuncta est, quod vernaculo sermone diceremus, gewalt gehet mit hoffart schwanger. Virg. *Loca fœta furentibus Austris.* Et: *Non insueta graues tentabunt pabula fœtus.* Horat. *vulpes fœta.* Et hic noster infrà Psalmo 10. *Regia fœta ranis.*

Asyli arcem pandis] Σύλα Græcis præda seu rapina est, inde συλάω, συλέω vel συλεύω, est spolio vel aufero. Hinc ἄσυλον, arx, templum, statua principis, vel area sacra dicta est, in quam fontibus tutus erat receptus, vnde nefas esset, quempiã extrahere vel abripere. Aliàs Græcis κρησφύγετον. Virg. 8. *Æn. Hinc lucum ingentem, quem Romulus acer asy-*

Hum Rettulit. Hinc ἀσλία pro eo iure libertatis & veniæ.

Dominum pangite] Propriè pangi dicuntur plantæ, quæ in scrobes defiguntur. Hinc versus quoque pangi, id est, stylo in tabellam ceream impresso quasi exarari videntur. Cicero Tironi, *An pangis aliquid Sophocleum?* Horat. *Ego mira poemata pango.*

Plagis irretire] Plaga quoque verbum est homonymon, quod primâ breui, vt hîc, significat retia rariora ad capiendas feras, quòd scilicet, vt nonnulli volunt, plagis, id est, foraminibus, plenæ sint. vnde Horat. *Trudere apros in obstantes plagas.* Et per metaphoram *plaga amoris*, apud Lucretium. Eadem vox primâ breui significat spatia vel tractus cæli & terræ amplissimos. hinc *plaga orientalis aut occidentalis*. Eadem denique primâ longâ, significat verbera, Græcis πλῆγας. Hinc *plagas adhibere; Phryx plagis fit melior*. Vnde *plagosus Orbilius*, qui plagis inferendis delectaretur.

Ores pectoris altis condenda in penetrabilibus!] Expressit Paraphrastes his verbis vim vocis Ebraicæ SELAH.

PSALMVS X.

V*Ergat in caput*] Id est, recidat, vt, quod sequitur, suis pereat artibus; iuxta illud Salomonis: *Dolus recidit in cor fabricantium malum: In consiliarios autem pacis letitia*. Est autem *vergere*, leniter inclinare, demittere, aut etiam se extendere.
Hinc

Hinc vergere in meridiem aut septentrionem. Dies vergens in noctē. *Inuergere* verò idem quod infundere est. Virg. *Frontiâ, inuergit vina sacerdos.*

Percitus cupidine lucri] Id est, commotus, impulsus. Sic percitus irâ, odio, timore, furore. Vide c. ebo Psal. 5.

Compita] Loca, vbi plures viæ seu itinera competunt. ein creutzweg. Ouid. *in ternas compita secta vias.*

Spelæa] σπήλαιον, vel σπήλυγξ, Latinis antrum, spelunca vel cauerna. vnde spelæum ferarum, pro antro feris latibulum præbente. Virg. *in syluis inter spelæa ferarum.*

Inuolet innocentem] Quasi volâ iniectâ comprehendat & constringat. Non enim componitur à verbo volo, as, are: sed à nomine vola, quæ propriè est cauum illud in media manu vel pede. Est igitur hîc inuolare quasi in volam capere.

Multinodis] Legendum *multinodis*, πολυπόδης, vt penultima sit longa; à nexu multorum nodorum. Ita Lucretius dixit: *multangulus*, Plin. *Multicaulis*, Ouid. *Multiforus*, Varro *Multinumus*. ad quorum similitudinem eleganter vocabulum hoc πεπονηρόν conformauit.

Nassa] Nassa propriè textum vimineum, in quod escâ impositâ pisces alliciuntur, ita vt ingressis non pateat exitus. Hîc metaphoricè accipitur pro dolis & machinationibus fraudulentis.

Librata vulnera] Id est, tela iam pridem librata

tandem eiaculari, & hostem vulnerare. *Librari* enim de telis dicitur, cum iis iectum alicui intentamus. Virgil. 9. *Æn.* *Ecce aliud summa telum librabit ab aure.* Quo exprimitur gestus hastile vibrantium.

Peruicax] Quasi per vim perseverans, nulli cedens, Græcè *σκληρώχλω, ἰχυρογνώμων.*

Vesania] *παρὰ φροσύνη*, seu potius *μανία*, & recordia crudelis & furiosa. Ita Catullus vocat *uentum vesanientem.*

Eliminetur] Quasi extra limen eiiciatur. Est enim *eliminare* extra limen efferre. Horat. *ne fidos inter amicos sit qui dicta foras eliminet.*

Imperii] Pro imperii, apocope poetis vsitata. Virg. *Tuguri congestum cespite culmen.* Ita Psal. 13. dixit: *auxili*, pro, *auxilii*. Psal. 55. *Consili*, pro, *consilii*. Et alibi *Ingeni*, pro, *ingenii*.

PSALMVS XI.

N*eruo sagittas admouet*] Quasi de arcu Scythico (*flitschbogen*) loquatur, cuius neruo crena seu incisura sagittæ immittitur à sagittario, priusquam arcum tendat.

Speculatur] Quasi è specula cæli intuetur. Eodem pænè verbo vitur Prudentius, in versibus omnium piorum obseruatione dignissimis, & cum hoc quoque Psalmi loco planè congruentibus:

*Speculator adstat desuper,
Qui nos diebus omnibus
Actusq; nostros prospicit*

A luce

*A luce prima in vespertum.
Hic testis, hic est arbiter,
Hic intuetur quidquid est,
Humana quod mens concipit.
Hunc nemo fallit iudicem.*

Remisto] Pro misto. Compositum pro simpli-
ci. Horat. arte Poët. *Sic veris falsa remiscet*, pro,
miscet.

PSALMVS XII.

R*epagula*] Repagulum propriè in circo illud
quasi obstaculum erat, quo demisso, equi cur-
sores ab excurrendi libertate cohibebantur; co-
demq; sublato, ad cursum emittebantur, ein für-
wurf/schlagbaum. Accipitur etiam pro obice, seu
pessulo quo fores muniuntur, ein rigel oder grin-
del. Vtrumq; Plautus Cistellariâ coniungit: *Oclu-
dite ades pessulis, repagulis*. Nonnullis etiam idem
significat quod Græcis *καλύπτειν*, seu operculum.

Planctus] Propriè eiulatus cum pectoris per-
cussione.

Aure trahens] Poëticè, pro, exaudiens.

Toxica] Toxicum pro veneno accipitur, teste
Plinio; dictum à taxo arbore venenata: vel quòd
τοῖς τόξοις, id est, sagittis illineretur. Dioscorides
enim lib. 6. scribit, Toxicum dici *ἐκ τῆς τὸξου τῆς
βαρβάρων ἐπὶ αὐτῆς χεῖρας*. Alii à *τοξέω*, id est, iacu-
lor, deducunt, quòd venenum in imas corporis
partes penetrat. Vtuntur eo Plautus, Horatius,
Propertius & alii. Vide Plin. lib. 16. c. 10.

M *Eo dolore gaudeant*] Significat ἐπιχαίρειναι, qui Germanis est ein schadenfro / vitium proprium diabolo & hominibus prorsus malis.

A *ffatim*] Abundanter, ἀδελῶς Cic. *Puto me Di- caarcho affatim satisfacisse.*

Agricolatio] Pro agricultura, vox Columellæ.

Stimulor pectora] Græcismus, pro, pectus mihi stimulatur. Ita Horatius dixit: *Purgor bilem*; id est, bilis mihi expurgatur. Eurip. Hecuba, τυφλά-
μαυ φέρει ὀμμάταιν.

Tartari] Pro inferno. Virgil.

--tum tartareus ipse

*Bis patet in præceptis tantum tendit q̄ profundum,
Quantus ad ætherium cali suspectus Olympum.*

C *ognitorem*] Quis propriè dicatur cognitor, optimè patet ex commentatione Asconii in illud Ciceronis primâ Verrinâ: *Me defensorem calamitatum suarum, me ultorem iniuriarum, me cognitorem iuris sui, me actorem causæ totius esse voluerunt.* Sic enim ibi Asconius: *Qui defendit alterum in iudicio, Aut patronus dicitur; si Orator est: Aut aduocatus; si aut. ius suggerit, aut presentiam suam commodat amico: Aut procurator, si negotium suscipit: Aut cognitor; si presentis causam nouit, & sic tuetur vt suam.* Ergo cognitorem dixit modò familiarissimum defensorem.

Cogi.

Cogitatus arcanos] Pro arcanis cogitationibus dixit.

Orbitam legum] Elegans metaphora. aliàs *orbis* propriè est ἀρματροχία, seu vestigium rotæ in via decurrentis. *Et in wagenspür. 3. Georg. Castalam molli diuertitur orbita cliuo.* Vnde verbum *exorbitare.* utitur eadem voce Psal. 32.

Impotentum] Impotens hîc non significat inualidum, sed eum, qui iræ aut aliis suis cupiditatibus moderari non potest. Homo impotens, Germanicè est ein ungehaltener mensch / quales ferè sunt diuites fastuosi.

Sufficis ventri] Id est, suppeditas.

Hilaras] Ab hilaro, quod est exhilaro, seu iucunditatem affero. Ouid. *Hos ubi facundo tua vox hilarauerit ore.* Verbū à Cicerone quoq; vsurpatū.

Tueri] Pro intueri. Sicut Ouidius: *Os homini sublime dedit, calumq; tueri iussit.*

PSALMVS XVIII.

T*orrentibus aquis*] Torrens aliàs substantiuè fluuium significat, non viuâ aquâ, sed pluuiis crescentem, qui Græcis est χαρραδρεών, ἢ πόταμιον χαρραδραῖον. Hîc tanquam participio vsus est, ad imitationem Virgilii, cuius Eclog. 7. hi sunt versus:
*Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.*

Et Georg. 2. *Torrentem undam leuis innatat alnus.*

Olympi] Olympus dictus est, Theone interprete Arati teste, quasi ὀλόλαμπος, quòd totus lu-

ceat. Quamuis Cæsar Scaliger putet dictum, quasi ὀλύοντα ποδῶς. Ut esset montis nomen ob altitudinem, quem eum ascenderent, interrogati quod irent, dicebant, in cælum. Vnde cælo communicata vox. Aristoteles tamen, aut quisquis est auctor libri de mundo, usitatum etymon ipse quoque probat his verbis, interprete Budæo: *Deus in excelsis situs est, purus ipse, in puro loco. Quem locum tum ἕρηνον ab origine vocis dicimus, quasi terminum extremum supremorum corporum (ut dictus sit ἕρηνος quasi ὄρη τῶν αἰθῶ) tum etiam Olympum, ut usque quaque lucidum, ab omni caligine secretum, motuq; omni incondito, cuiusmodi sunt, qui apud nos ventis fiunt & tempestates. Id quod his verbis significat Homerus:*

*Esse solum diuis subnixum semper olympum
Fama est haud ventis tremefactum, haud imbribus vatum.*

*Ac procul à niuibus subductum: nubibus illinc
Splendida summotis candensq; expanditur æthra.*

Huius autem rei elogium est mortaliū consensus, regionem mundi summam non dubiè Deo tributentium. Quam ob causam ipsi manus tollimus sursum, inter vota concipienda. Hæc ibi Aristoteles. Locum autem Homeri, quem citat, respexisse videtur & Solinus cap. 13. eum ait: *Olympum ab Homero non per audaciam celebratum, docent quæ in eo visuntur. Primum excellenti vertice tantus attollitur, ut summa eius calum accolæ vocent. Ara est in*

caeli-

caumine Ioui dicata, cuius altaribus si qua de extis inferuntur, nec difflantur ventosis spiritibus, nec pluuijs diluuntur, sed volente altero anno cuiusmodi relicta fuerint, eiusmodi reperiuntur. Et omnib. tempestatibus à corruptelis aurarum vindicatur, quidquid ibi semel est Deo consecratum. Litteræ in cinere scriptæ, usq; ad alteram anni carimoniã permanent. Hęc Polyhistor. Olympi altitudinem Xenagoram inuenisse scribit Plutarchus in vita Æmilij, atque ideo erecto in montis vertice monumento, & addito carmine, rem posteritati testatum esse. Diodorus quoq; Siculus lib. 5. in descriptione Panchææ seu Arabiæ felicis, de Olympo scribit, quòd sit mons excelsus, dicatus diis, & cæli quoque sedes dictus, & olympus triphylus. In fabulis enim esse antiquum illum Cælum terræ imperantem, familiariter in hoc loco versatum, & ex eius altitudine cælum eiusq; sidera esse contemplatum. Homerus quidem primo Iliados Olympum ἀγάννιφον appellat, q. d. valde niuib. conspersum. Sed interpres refert hoc ad partes Olympi, quæ sunt ὑπὸ τοῖς νέφεσι. τὰ δ' ἄκρα τῷ Ὀλύμπῳ ὡς ὑπερφερῆ, καὶ ὑπερνεφῆ, ἕτε νίφε), ἕτε καὶ μεβρεῖται. Vbi etiam adducit versus, quos paulò antè à Budæo Latinitate donatos ex Aristotele adducebamus:

Ὀυλυμπόνθ' ὄν φασι θεῶν ἐδῶ αἰσφαλες αἰεὶ
 ἔμμεναι, ἕτε ἀνεμοισι πνάσσει), ἕτε ποτ' ὄμβρο
 Δούεται, ἕτε χιῶν ἐπιτίλνα), ἀλλὰ μάλ' αἴθρη
 Πέπλα) ἀνέφελῶ, λούκη δ' ἐπιδέδρομῳ αἴγλα.

De naribus] ἀνθρωπομορφῶς. Cùm enim scriptura Deo adscribit os, oculos, aures, manus, pedes, & similia, non propterea Deum corporeum debemus imaginari, quod olim fecerunt Anthropomorphitæ. Tales enim loquendi formæ non tam exprimunt, qualis sit Deus, quàm eius notitiam incomprehensibilem tenuitati nostræ accommodant. Iis enim, veluti nutrices cum infantibus solent, balbutire nobiscum Dominus voluit. Vt cùm naturam eius intelligere nequeamus, quasdam suas proprietates membrorum nomine nobis adumbraret, vt providentiam oculis, fortitudinem brachio, iram naribus, atque ita de reliquis.

Fauilla] Cinis est calidus, sub quo ignis abstrusus latitat & fouetur, de quo Horatius: *Incedis per ignes suppositos cineri doloso*. Saxones vocant *amer*.

Fusca] Color fuscus subniger est, ex rubro in nigrum degenerans. *Braun*.

Adremigat] Quid sit remex & remigium in re nautica, notum est. Quia autem volantibus eundem usum in aëre præbent alæ, quem nauiculariis in aqua remi: eleganti metaphorâ, id quod de nauigio propriè dicitur, transfertur ad volatum. Ita Virgilius *remigium alarum* dixit.

Furuo] Color furuus est idem cum atro, seu anthracino, id est, carbonis instar nigro.

Ex oculis vibratæ spicula flammæ] Talis enim est
vultus

vultus iratorum. Ita Virgilius de Turno irato:

--- *Totoq; loquentis ab ore*

Scintilla absistunt, oculis micat acribus ignis.

Sinuosa] Sinus in corpore humano ea pars dicitur, quæ est intra pectoris brachiorumque complexum, ad ipsa præcordia. Terent. *Hiccine non gestandus in sinu est?* Hinc sinus vestium appellarunt plicas, seu plicaturas vulgò dictas. Virg. *Nodoq; sinus collecta fluentes.* Item sinus maris, seu partes littorum, propter excursus maris incuruas, qui si maiores sint, à nostris nautis nominantur, cui *wick*. Græcis *κόλπος*. Hinc quicquid incuruum est, & multos sinus habet, dicitur sinuosum, ut mare, vela, cauda serpentis, vestes & alia.

Inane] More Lucretii, pro vacuo, vel ipso aëre. quod Horatio est, *τὸ purum: Plerumque per purum tonantes Egit equos, volucremq; currum.* Per purum, id est, aëra, quòd Græci dicunt, *δι' αἴθρῃς*, per æthram.

Laticum] Latex Lucretio est omnis humor aut liquor, qui in re aliqua latet, ut latex absinthii, pro succo de absinthio expresso. Idem *liquoris vitigeni laticem* nominavit vinum. Ouid. *Pallados latices*, pro oleo. Hic simpliciter accipitur pro aqua.

Hians tellus] His & sequentibus terræ motus indicatur, quo terra aut egeritur, aut complanatur, aut in voragine dehiscit.

Chaos] Vox Græcis & Latinis Poëtis vsurpata,

significat rudem indigestamq; molem, seu confu-
sionem & congeriem rerum omnium informem:
ex qua mundum & reliqua in mundo creata esse
Poëtæ fabulantur. Ouid. 1. Metam.

Caca fraus arte] Cæcum hîc est occultum, clan-
destinum, siue ἀόρατον, quod sub adspæctum non
cadit, ita Psalm. 27. *Fraus caca sit formidini.*

Celebrime in luce] Ita Cicero ad Q. Erat. inquit:
*Eius virtutem non latere, sed in luce Asia, in oculis
clarissima provincia esse positam.*

Florentes are phalanges] Id est, splendentes. Ar-
ma enim exercitus, præsertim sole lucente, latè
micant, & è longinquo conspicua sunt. Respexit
autem hic Paraphrastes ad vetus illud, *florentes are
cateruas*. Poëtæ verò Epici, Seruio etiam teste, ver-
bo *florendi* variis omnino in rebus passim vsi sunt,
vt apud Lucretium sunt *florentia lumina flammis*,
id est, splendentia & latè lucentia. Eidem *mare
nauibus, vrbes pueris florent*. M. Manilius quoque
nomen *floris* elegantissimè ad stellas transtulit.
Sicuti Columella non minùs eleganter nomen
stellarum & siderum ad flores transtulit terrestres.
Quod enim in cælo sunt stellæ, id in terra sunt flo-
res, & è contrario. Versus Manilii libros 5. Astro-
nom. hi sunt, pænè in extremo:

Tunc conferta licet cali fulgentia templa

Cernere seminibus densis, totisq; micare

Floribus, ut sicca currunt per littus arena.

Sic ἀστὲρ quoque vsurpant poëtæ Græci. Sic
Æschy-

Æschylus αὐτὸς, Homerus αὐτὸς ἔργα πύρρος dixit. Et Virg. *semina flammæ*, alii *florē ignis* dixere, ut ad locum illum Manilii monet incomparabili patri similis filius Iosephus Scaliger.

Phalanges] Phalanx proprie acies Macedonum quadrata, octonis peditum millibus constans, in qua pes pedi, clypeus clypeo, vir viro confertus erat: quā nihil apud Macedonas validius, ut lib. 3. Q. Curtius scribit.

Obsessa viarum] Pro viis insidiosè obfessis. Forma loquendi poëtis & historicis non infrequens, ut, *Ardua terrarum, opaca locorum, angusta viarum, abdita littorum, caua saxorum, denia sylvarum, summa vel inuia montium, lata camporum, &c.* Ita Psal. 69. dixit, *prospera bellorum*, sicuti Horatius, *per acuta belli*, dixit, quæ Græcè diceres, τὸ ἐπὶ πολέμου δεινὰ.

Armis reparare ruinas] Hoc Græcis est ἀναμείχασθαι, quod in extremis periculis propter desperationem sæpe saluti fuit, cum aut vincere aut mori pugnantis est propositum. Ita autem affecti maximè sunt formidabiles. Huc illud Virgilianum, *Vna salus victis, nullam sperare salutem.*

Borea violentia] Pro ipso Borea violento, poëtice. Ita Horat. *Virtus Scipiada & mitis sapientia Lælii*, pro ipso Scipione & Lælio. Vide Psal. 3. *Impietas,*

Parere volentes] ἐκούσιους ἢ ἐκούσι νόω, ut Pindarus loquitur. Obedientia enim voluntaria regibus maximè optanda est. Ut enim apud Sallustium

loquitur Sylla, *Tutius est volentibus quam coactis imperitare.* Ita Virg. de suo Augusto: *Iura volenti dat populo.* Inuitis enim imperare, admodum graue & periculosum est. Apud Pindarum est, ἔξελον & πρὸς ἑλκεῖν, Olymp. Od. 6.

PSALMVS XIX.

In *sanientis sapientia*] Ita Horat. Od. 34. lib. 1. vocat philosophiam Epicuri, speciem quidem sapientiae habentem, sed quae penitus inspecta, mera esset insania. Figura quam Rhetores vocant ὀξύμωρον, q. d. acutifatum. *Est enim, ut Quintilianus ait, sententia ex periculo petita, seu ita affectate & acutè enuntiata, ut primo intuitu fatua videatur: sed tamen postea peculiari cum acumine coniuncta deprehendatur.* Ita Cic. *Sit acent, satis dicunt.* Et alibi Horatius: *strenua nos exercet inertia.* Item, *Concordia discors. Fides periura. Ebrietas sobria.* Talia Graecis sunt, σοφία ἄσοφος, βίος ἀβίος, ὑπνός ἀϋπνός, γάμος ἀγάμος, &c.

Fornice flammeo] Quid fornix in aedificiis sit, notum est. Hic accipitur pro concavitate caeli stellis exornati & distincti.

Pelagi arcum] Indicat maris quasi globum. Mare enim cum terra integrum globum constituit.

Fortuito] Penultimâ longâ, ad imitationem illius Horatiani, *Nec fortuitum spernere cessitem leges sinebant.* Od. 15. lib. 2. Et ita etiam τὸ *Gratuitum* & similia pronuntianda esse confirmat genere & doctri-

doctrinâ clarissimus ille Ianus Douſa lib. II. Præ-
cidan. ad Petrom. Arbitrum.

Sidera obliqua] Intelligit duodecim ſigna Zo-
diaci, quæ ſol motu proprio quotannis ſemel per-
agrat.

Iugiter] Iuge eſt, quod perpetuum aut continu-
um eſt. Horatius: *fluuius perennis iugis aquæ*. Et
Serm. 2. Sat. 6. *Tecto vicinus iugis aquæ fons*, id eſt,
perenni ſcaturigine fluenſ. Hinc *iugiter*.

Sinuofus error] Simplex enim eſt veritatis ora-
tio. Sed mendacia, perplexa & intricata cùm ſint,
multis inuolucris indigent. Rationem metapho-
ræ vide Pſal. 18.

PSALMVS XX.

A *Dyto*] Intelligit partem templi intimam &
ſanctiſſimam, quam phraſi Ebræâ *Sanctum*
ſanctorum appellabant: vnde reſponſa & oracula
olim reddebantur. 2. *Æneid.* *Iſq; adytis hæc triſticia*
dicta reportat. *Δύω*, id eſt, ingredior: hinc *ἀδύτων*
locus inaccessus: aut, ſi de templo Hieroſolymita-
no loquamur, nemini patens, præterquam ſum-
mo ſacerdoti. Hinc Lucretius per metaph. elegan-
ter dixit, *adytum cordis*. Et ipſe paraphraſtes Pſal.
57. hanc vocem ad cælum, quod adyto templi ſi-
gnificabatur, tranſtulit.

Axes aſperare falcibus] Indicat curruſ *ἄξες*
φόρξες, ſeu falcatos, quorum in bellis veterum vſus
erat. E curribus enim veteres pugnare, vel ex Ho-

mero notum est. Iidem in libro Iosue nominantur *Currus ferrei*. Lucretius vocat *falciferos*. Xenophon *ἄρματα δρεπανιφόρα*. Livijs *quadrigas falcatas*: qui etiam Decad. 4. lib. 7. in descriptione pugne, quâ Romani Antiochum superârunt, quadrigas illas sic describit: *Armatæ*, inquit, in hunc maximè modum erant. Cuspides circa temonem à iugo decem cubita exstantes, velut cornua habebant, quibus, quicquid obitum daretur, transfigerent: & in extremis iugis binæ circâ eminebant falces, altera æquata iugo, altera inferior in terram deuexa. illa vt quicquid ab latere obiceretur, abscinderet, hæc vt protapsos subeurrentesque contingeret. Item ab axibus rotarum vtrinq; binæ eodem modo diuersæ deligabantur falces, &c. Earundem meminit Q. Curtius in pugna Alexandri & Darii.

Hostica] Pro hostilia, more Horatiano: *Illum ex moenibus hosticis*. Item, *Cades* & *rabiem tollere civicam*, pro civilem.

PSALMVS XXI.

M*Ensura voti*] Accipitur pro quadam impletione & satietate rei alicuius perfecta, quâ maius aut melius optari nihil possit.

Perduelles] Qui Græcis sunt *πολέμοι*, seu hostes quodammodo *ἄσπονδοι*, & peruicaces.

Sylva brachia] Ita vocat ramos arborum poeticè.

Deme:

Demete] à demeto, demessui.

Inhonestas vulnera] Inhonestatis enim seu turpitudinis & fugæ infamis signum est, vulnus tergo aut poplitibus acceptum, corpore scilicet non aduerso, sed auerso. Hinc apud Catullum sic laudatur Achilles:

Hostibus hand tergo, sed fronte & pectore notus.

PSALMVS XXII.

Ciuitatis incola] Græcis πολιτῆς.

Nictat] Nictare est oculis signum dare, aut conuiuere. Plautus *Afinariâ*: *Nec illa vlli homini nutet, nictet, annuat.* *Nictantia* quoq; sidera dixit Maro in *Ciri*. Videntur enim conuiuere.

Efferati] Efferare est aliquem irritando & molestando instar feræ ferocem & immanem efficere.

Liquitur] Id est, liquefcit ad imitationem Virgilii. *i. Georg.*

Vere nouo canus gelidis cum montibus humor

Liquitur, & Zephyro patris se gleba resoluit.

Defectâ viribus] Viribus destituta. *Martialis*:

Dulcia defectâ modulatur carmina lingua

Cantator cygnus funeris ipse sui. Hinc *defectus facultatibus* in *Iure Ciuili* ab *Vlpiano* dicitur ad egestatem redactus, vt creditoribus satisfacere non possit.

Tralucentia] Pellucida. à trans & luceo.

PSALMVS XXIII.

T*repidat tenebras*] quæ horrorem & trepidationem concitant: *Metalepsis.*

Pedo] Pedum propriè est baculus pastoritius incuruus. Virg. *At tu sume pedum.*

PSALMVS XXV.

M^{ysteria}] *μυέω*, id est, in sacris instituo & instruo, vnde Germanicum *wenhen*. Item *μύα*, vnde *μύειν*, est in latibula se abdere, instar muris, qui, vt volunt nonnulli, *μῦς* propterea dictus est. *Μύα* quoq; vel *μύζω* idem est, quod os comprimo, seu mussito, quia oportebat, vt docet Eustathius, *τὸς μύσας μύειν τὸ στόμα καὶ μὴ ἐκφάινειν ἃ μεμύωται*. Aristoteli est *μεμυκὼς τῷ στόματι*, qui ore est compresso. Hinc mysterium accipitur pro re sacra & arcana, & occultam significationem habente. Germ. ein geheimnis.

PSALMVS XXVII.

I^{ntuor}] Antiquè pro intueor. Plautus *Mostellaria*: *Nullam cornicem intuor*. In præterito intutus vel intuitus sum. In infinitiuo intui.

Vitam quam debet tibi] Bella phrasis, quâ vti possumus, cum alicuius erga nos beneficentiam volumus agnoscere & celebrare, & omnia nostra illi accepta referre. Ita dicimus, *Salutem, incolumitatem, dignitatem & felicitatem suam alicui debere*.

Fatisceres] *Fatisco*, quasi *fatim* vel *affatim* hisco, id est, aperior, *χαίνω*. Virg. 6. *Accipiunt inimicum imbrem, rimisq; fatiscunt*, id est, valde aperiantur,

tur, sich von einander thun / oder / von einander springen. Aliàs idem quod deficere, aut lassescere significat, vt hîc; & apud Lucretium: *Anima natura fatiscit Fessa auo.* Item Psal. 104. *Te vultum condente fatiscunt.*

Præstolor] Præstolari est quasi præstò esse, & apparere, einem auf den dienst warten / aufwarten. A præstò præstolus, vnde præstolari. Hîc simpliciter pro expectare accipitur.

PSALMVS XXVIII.

Supplicijs] Hâc voce propriè vtitur versu 19. huius Psalms. In hoc autem tertio versu more Sallustiano, pro supplicationibus eam vsurpauit. Sic enim Sallustius cum sæpe alibi, tum in Catilinâ: *Non votis neq; supplicijs muliebribus deorum auxilia parantur, sed vigilando, agendo, bene consulendo prosperè omnia cedunt. Vbi socordia te atq; ignauia tradideris; nequidquam deos implores. Irati infestiq; sunt.* Idem in Iugurtha: *Senatus ob ea feliciter gesta dijs immortalibus supplicia decernere.* Ita dixit Psal. 102. *Aures supplicijs nunc adhibe meis.* Eodem modo, *Obsidium*, pro obsidione, dixit Corn. Tacitus.

Cælitum peruigil] τὸ *peruigil*, in genere neutro posuit. Et de stellis, tanquam de cæli oculis, totâ nocte excubias agentibus, eleganter & poëtice sic locutus est.

Pro semente legant semina] Respexisse videtur Poëta hæc scribens ad apophthegma quod-

dam M. Pinarii, recitatum à Cicerone in secundo de Oratore his verbis: *Vt olim Rusca cum ferret legem annalem, dissuasor M. Servilius, Dic mihi, inquit, M. Pinari, num, si contra te dixero, mihi maledicturus es, ut cateris fecisti? ut sementem feceris, ita metes, inquit.* Cui simile est illud 3. Rhet. Aristotelis, οὐ δὲ ταῦτα ἀρχαῖς μὲν εἰσείρας, ἡγεμῶν δὲ ἰφείσας.

Heberiprogenies] Heber pronepos Semi fuit, à quo posteros omnes dictos volunt Hebræos, Genes. 11. Luc. 3. vixit annos 464. Aliis non ab Hebero certo aliquo viro dicti videntur Hebræi, sed potiùs ab Habrami nomine non proprio, sed cognomine, quod apud Chananæos habebat, cum tranator vel transuectus est dictus, eò quòd vocante Domino è Babylone & Mesopotamia esset egressus, & fluuium Euphratem transmisset, & perpetuò ex vno loco in alium commigraret. Ita Gen. 39. de Iosepho dicitur, Venit ad me seruus Hebræus ut illuderet mihi. Non quòd iam tum esset populus aut natio tali nomine insignis, sed quòd Iosephus inter Ægyptios & seruus & peregrinus esset, quorum vtrumque maior modestia deceret. Hebræi verò ipso hoc nomine & conditionis suæ in his terris, & de meliori & certiori patriâ in cælis quærendâ monebantur.

PSALMVS XXIX.

A *Dorea*] Vox usurpata ab Horatio od. 4. lib. 4. *Qui primus almâ risit adorea.* quam vetus interpretres

terpres laudem bellicam significare ait, quia victores faciat adorandos. Festus autem Pompeius de eadem voce hæc habet: *Ador farris genus. hinc adorem laudem siue gloriam dicebant: quia gloriosum eum putabant esse, qui farris copiâ abundaret. Adorea autem pro laude accipi coepta est, postquam premium militibus frumentum erat, partâ victoriâ. Hinc Plin. lib. 18. cap. 3. Gloriam, inquit, ipsam à farris honore adorem appellabant. Et Plaut. Qui multâ prædâ atq; adorem affectit populares suos. Vnde adorius idem quod ἐνδοξος. Ioseph. Scaliger in Festum.*

Ad patrandum] Patrare idem est, quod perficere, aut ad finem perducere, Græcè *Ἀγαγεῖν*. Cic. 2. de Legib. *Opera patrare. Epist. ad Attic. Promissa patrare. Sallust. Jugurthâ, spe patrandi belli omnes asperitates vincere.*

Tesqua] Vox antiqua Sabinorum, significans loca deserta, inculta & aditu difficilia. Hor. Epist. 14. *Deserta & inhospita tesqua.* His contraria sunt *Tempe.*

Robora concidunt] Robur species quereus durissimæ est. Hor. *Ille robur & as triplex, &c.*

Tellus Dædala] Quidquid varium & artificiosum est, id Poëtæ vocant dædalum. Lucr. 1. *Tibi suaves dædala tellus submittit flores, &c.* De hac voce Festus: *Dædalum à varietate rerum artificiorumq; dictam esse apud Lucretium terram, apud Ennium Mineruam, apud Virgilium Circen, facile est intelligere, cum Græcè δαιδάμων significet variare. Ita*

Psalm. 102. dicit: *Mundi dædala machina*, Hinc
 δαιδάλματα opera sunt artificiosa, Pindaro.

PSALMVS XXX.

Plectro] Vox origine Græca. Significat enim
 πλῆκτρον aculeum vel calcar. Vnde Aristopha-
 ni πλῆκτρον ἀλεκτρούον, calcar est galli gallina-
 cei. Significat etiam vox eadem radiolum, cala-
 mum, aut paxillum, quo fides, seu chordæ citha-
 ræ pulsantur. Vnde apud Clementem est πλῆκ-
 τρω κρέεσθαι. Postea etiam nomen plectri datum
 est arculo illi setis equinis tenso, qui resinâ illi-
 tus, & chordis susque deque affricatus, eas sono-
 ras facit. Accipitur & pro ipsa lingua, quæ, in for-
 manda voce articulata, quasi plectri officio fun-
 gitur.

PSALMVS XXXI.

Ahenea] Pro ænea. Sicuti Horatius: *Hic murus*
Aheneus esto, Nil conscire sibi, nullâ pallefcere
culpâ.

Obliteror] Obliterare est, literas tabulæ cereæ
 inscriptas inducere, vel chartæ inscriptas eradere,
 & quasi è monumentis delere Item obscura face-
 re, & in obliuionem deducere. Catullus:

Hæc vigeant mandata, nec vlla oblitteret ætas.

Fila vitæ] Phrasis ad colum Parcarum ac-
 commodata. Significat autem, totum suæ vi-
 tæ cursum siue tenorem diuinâ prouidentia gu-
 bernari.

Exspes]

Ex spes] ἀελλπῆς, qui est sine spe. Horat. arte Poët.
Si fractis enatat ex spes Nauibus.

PSALMVS XXXII.

Fouebam morbum sub tacito sinu] Congruunt
 cum his versus Sedulii:

-- *Magna est medicina fateri*

Quod nocet abscondi; quoniam sua vulnera nutrit

Qui tegit, & plagam trepidat nudare medenti.

Cancris per æstum] Sole ingrediente cancrum
 dies est longissimus, atq; adeò solstitium æstiuum;
 quo maximi ferè calores sentiuntur.

Lupatis] Lupatum est frænum asperrimum, à
 dentibus lupinis, qui inæquales sunt, dictum.
 Virgil. 3. Georg. *Pressiq; negabant Verbera dura pa-
 ti, & duris parère lupatis.* Quidius de equo domi-
 to dixit:

Et placido duros accipit ore lupos.

PSALMVS XXXIII.

C*Helys*] pro cithara seu testudine. Primam
 enim citharam è testudine factam volunt.
 Alii sic dici volunt asserem perforatum, qui in te-
 studine ponticulum sustinet, & sonos repercussu
 reddit, vulgò Rosa.

Nablia] Nablium & Naulium, ab Ebræo Ne-
 bel deducunt, quâ voce instrumentum musicum
 seu Psalterium significatur, ad quod Propheta re-
 gius hymnos suos decantabat. Meminit eius-
 dem Ouid.

Disce etiam duplici genialia vertere palmā

Nabilia, conueniunt dulcibus illa modis. Psalm. 71. dicit: Te citbarā canam Nabloq̄s. Vide Nomenclat. Had. Iunii.

Bis quinīs nervīs] Indicat δεκάχορδον, instrumentum musicum, à decem chordis seu nervis sic dictum.

Sinuauit orbem] in formam videlicet circula-rem.

Renidet] Id est, fulget. Horatius: *Non ebur neq̄ aureum mea renidet in domo lacunar.* Apud Catullum est ore aperto, & dentibus ostensis subridere.

Campis aetheris igneis] Id est, in ipso cælo, stellis & sideribus lucente. Poëticè. Ita Lucretius *campos natantes*, & Virgilius *campos liquentes* dixerunt pro mari. Sic etiam vice versâ *aquor campi*, dicitur de planitie terræ spatiosa.

Cuius à nutu viget interitq̄, Quodcunque interit aut viget] Exemplum anadiploseos, seu διλογίας, quale illud Ciceronis: *Audes in horum conspectum venire proditor patriæ? proditor, inquam, patriæ venire audes in horum conspectum?*

In cassum] Dictum vult Seruius, quasi sine casibus, sine quibus venatio inanis est. Virg. *Turne tot incassum fusos patiēre labores?* Item de igni: *In cassum furit.* Aliās cassum dicitur inane & vacuum, & quasi realiquā carens aut vacans. Lucret. *Animā cassum corpus*, pro cadauere. Virg. *Nullum*

cum

cum victis certamen & aethere cassis.

Irretorto] Qui nunquam scilicet aliò conuertitur aut retorquetur. Ita Horat. od. 2. lib. 2.

Quisquis ingentes oculo irretorto spectat acervos.

PSALMVS XXXV.

A Miculi] Diminutivum ab amico. Horatius: *Disce docendus adhuc quod censet amiculum.* Amiculum aliàs genus vestis est.

Fax populi] Metaph. pro infima plebe: quam Cic. *sentinam urbis nominat.*

Balatronibus] Balatro vaniloquum & futilem significat, qui Græcis est *λαβραγῆρης, αερμολόγος.* Idem ferè significat balatro.

Dentem dente acuunt.] Id est, dentibus frendent, quod signum est iratorum & vindictam expetentium. Psal. 113. *dixit: Dentem fatigans dente ringetur.*

Euax] Euge. Interiectio exsultantis, à Plauto quoque usurpata.

PSALMVS XXXVI.

Niuosis montium fastigijs] Vertices enim altorū montium etiam mediâ estate niuibus al bent.

Vita fonte] Deus enim fons vitæ vocatur: quasi dicas plenitudinem inexhaustum, & perennem scaturiginem vitæ & omnium bonorum, quibus totum genus humanum perfunditur. Sic Ierem. 2. *Duo mala fecit populus meus, me dereliquerunt scaturiginem aquarum viventium, ut effo-*

derent sibi cisternas, cisternas fractas, quæ non capiunt aquas.

Exigat tectis] Id est, expellat, eiiciat. Ita dicimus, exigere aliquem foras. Aliud est, *exigere a tatem, pecuniam, mercedem, pœnam, opus, &c.*

PSALMVS XXXVII.

Râ ringitur] Id est, stomachatur & indignatur. *Ringi* proprium est canum, cum sunt latraturi.

Recula] Diminutivum à re.

Fastidiosa copia] Quæ parit fastidium. Ex copia enim & abundantia nascitur satietas: ex satietate nausea & fastidium. Cum interim *αὐτέπρεια* vili quidem *ἢ ὑποείσω*, sed tamen mundo apparatu summa cum voluptate & sincera oblectatione fruatur.

Fœnerat] Vsuris suis alios deglubit & ex fugit, quod diuitum epulonum proprium est.

Laurea] Pro lauro. Virgil. *Semper sua laurea Phœbo.*

PSALMVS XXXVIII.

Vridam] Color luridus est, qualem in vibicibus videmus, à similitudine coloris lure, id est, vtris coriacei, vt Iunius putat.

Situq̄, squalidus] Est enim situs *αὐχμὸς* ille seu squalor, qui in capite, vultu, vestitu & toto lugentium habitu conspicitur. Virgil. *Fœda situ macies:* aliàs propriè lanugo est, ex rebus putridis in locis sole carentibus enata, *Der schimmel.*

Vibico]

Vibice] Vibex vibicis, penultimâ longâ, vestigium verberis aut plagæ est, in carne remanens, striemen.

Area cruenta corporis exarati] Metaphora poëtica audacior, quam tamen epitheta mitigant. Sicuti enim subiectum vomeris est area aliqua; ita subiectum flagelli est corpus hominis: & sicuti per arationem fiunt sulci: ita post flagra remanent vibices.

Sulcis flagrorum] Poëticè pro vibicibus.

Viunt] Viuere hîc est, non tantùm vitâ frui, sed etiam suauiter & genialiter viuere & voluptati indulgere. Catul. *Viuamus mea Lesbia. Cic. Sed quando viuemus.* Quasi in laboribus & molestiis quotidianis ὁ βίωσις homini sit ἀβίασις.

PSALMVS XXXIX.

Peccata fontem meæ miseriæ] Elegans metaphora. Peccata enim verè sunt initium & causa, & quasi scaturigo omnium nostrarum miseriarum. Sicuti alius quispiam stomachum quoque corporis morborum fontem esse dixit.

PSALMVS XL.

Lenibat] Pro leniebat. Ita Terent. Phorm. *Sciebam*, pro sciebam. *Insanibat*, pro insaniebat.

Voragine] Vorago à vorando, est hiatus seu barathrum præceps & omnia absorbens, ein grundlose tiefe.

Dulcè loquacibus] τὸ dulce, vsurpat ἐπιρρημῶς.

πικῶς, more Græco. Ita Horatius: *Dulcè ridentem Lalagen amabo. Dulcè loquentem.* Ita Græci: ὀξύ βλέπειν, ἢ δὲ φωνεῖν.

Aurem vellit] Olim gentili quâdam superstitione singulæ corporis humani partes tutelæ Dei, seu potius Deastri alicuius peculiaris consecratæ credebantur. Ita caput sacrum erat Ioui: Neptuno pectus: cinctura Marti: frons Genio: supercilia Iunoni: oculi Mineræ: aures Memoræ: dextra Fidei: genua Misericordiæ: pedes Mercurio, &c. Cùm verò aures instrumēta sint auditus; & ipsum audire signum sit obedientiæ; qui aliquem mone-re, eumq; obedientiam præstare volebant, aurem ipsi vellebant, quasi aures eum expeditas habere, & attendere iuberent. Eademq; ex causa morem caput aperiendi originem habere, credibile est. Sicut enim, qui aures inuoluit & obtegit, eo gestu indicat, se nolle audire: ita, qui auribus velum demit; eo ipso innuit, se præstò & ad audiendum obsequendumq; promptum esse. Virg. Ecl. 6. *Cùm canerem reges & prælia, Cynthius aurem Vellit & admonuit.* Imò Esaias quoque cap. 50. *Dominus, inquit, aurem mihi vellicauit diluculo.*

Tergeminis honoribus] Versus Horatii od. 1. lib. 1. intelligit autem plausus ter geminatos. Quod Romæ in theatris fieri solitum, patet ex illo Virg. 2. Georg.

--- *Hunc plausus hiantem*
Per cuneos (geminatur enim) plebisq; patrumq;
Corripuit, &c.

PSAL.

PSALMVS XL I.

L *Ectulum versabit*] Versare est crebrò vertere & euoluere. Horatius:

--- *Vos exemplaria Græca*

Nocturnâ versate manu, versate diurnâ.

Missæ calitus vis mali] Quæ Euripidi est σύμφορα θελάτ.

Recalcitrat] Metaph. à bobus contra stimulum calcitrantibus, aut à pullis equarum lacte saturatis: de quibus scribit Ælianus variæ historiæ lib. 4. πῶλ ὅταν χορεῶν ἔμνητός γάλακτι, λακτίζει πῶμνότερον. Horatius de Cæs. August.

Cui malè si palpere recalcitrat, undiq; tutus.

IN SECVNDVM LIBRVM

Psalmodum.

PSALMVS XLII.

R *Educem*] Redux is dicitur, qui ex peregrinatione, ex filio vel captiuitate in patriam reuertitur. Terent. Heaut. *Tu nunc sola reducem me in patriam facis.*

Iordanis] Fluvius Palæstinæ, baptismo Christi & aliis mirandis operibus nobilissimus. Nomen habens à duobus fontibus Ior & Dan, è quibus ad radices Libani erumpentibus, & postea coëuntibus, ipse Iordanis profluit: sicuti ex alpibus nostris Rhenus.

Tu si me placido] Sic Horat. lib. 4. Od. 3. *Quem tu Melpomene semel nascentem placido lumine videris.*

PSALMVS XLIIII.

V*enum dedisti]* Id est, venum exposuisti tanquam vendendos: Ita dicimus, *peffum dare*, quasi pedibus subiicere. Vide Psal. 9.

Nec auctio te ditio rem reddidit] q. d. adeo viles fuimus, vt venum expositi emtorem non inueniremus. Est enim *auctio* venditio publica, quæ sub hasta ad vocem præconis, merces sigillatim proclamantis, fiebat; in qua is, qui precium rei vendendæ maximè auxisset, hoc est, qui præ aliis maximè carè eam emere voluisset, mercem aufererat. Hinc *auctionari*, *auctionem facere*, *hasta subiicere*, *in propatulo vendere*, & similia idem significant.

Vmbra ergastuli] Ergastulum propriè locus erat, vbi ergastuli, id est, serui conclusi in vinculis & compedibus, opus faciebant, sicuti iam ii faciunt, qui ad triremes sunt condemnati. Vnde vox ea etiam pro carcere & custodia vsurpatur, cuius squalor & tenebræ nomine vmbrae hoc loco indicantur. Hinc Columellæ *ergastularius* est, qui præest ergastulis.

PSALMVS XLV.

C*ormicat]* Micare est subito & quasi per breuia interualla resplendere aut exsillire, aut subito aliquid extendere. Hinc est *digitis micare*,
lufio.

lusionis genus, quo digitis vtrinq̄ue extentis, alter alterius numerum diuinatione assequi studet. Virg. de equo generoso: *Micat auribus, & tremit artus.* Ouid. 3. Fast.

Terreor admonitu, corq̄ timore micat.

Leges mollis] à mollio, mollire.

Loculis eburnis] Pro cistis eburneis.

Myrrha lacryma] Myrrha propriè nomen arbusculæ Arabicæ est, è qua amarus ille liquor myrrhæ instar lacrymæ destillat, ad prohibendas putrefactiones olim tantopere expetitus.

Stactæq̄] *σάκτων*, vt volunt, est flos, seu succus, siue oleum, è cinnamomo vel myrrha incisa sudans.

Cassia odores] Quæ aliis est Canella.

Ophyre] Insula nauigationibus & auro Salomonis celebrata. Sic dicta, vt volunt, ab Ophir nepote Heberi, cuius mentio fit Genes. 10. Hanc Iosephus in India ponit, & suâ ætate terram auream vocatam confirmat. Ab hac dictum volunt aurum obrisum, quasi dicat, ophyrifum.

Vndarum regina Tyros] Tyrus primò colonia Sidonis: postea metropolis Phœnicix. talis ferè olim situ, opibus & potentiâ in mari Syriaco, qualis nostro tempore est vrbs Veneta in æstuariis sinus Adriatici. Quàm autem splendidæ & opulentæ fuerint hæ vrbes, patet ex 27. & 28. cap. Ezechielis.

Murice] Murex nomen piscis marini, ex ge-

nere concharum, ex quo color purpureus conficiebatur. Vnde ferè *murex* pro ipsa purpura accipitur. Psal. c i i i. *Floris Tyrio comantis Murice.*

Gazisq; potentes] Gaza vocabulum origine Perficum & Germanico *schatz* cognatum. Sicut inter ipsas harum duarum gentium linguas magnam cognationem esse perhibent. De voce Gaza sic scribit Pomponius Mela lib. i. in descriptione Syriæ: *Ceterum in Palestina est ingens & munita admodum ciuitas Gaza (sic Persæ ærarium vocant) & inde nomen est; quòd, cum Ægyptum Cambyses armis peteret, huc belli & opes & pecuniam intulerat. Vnde adhuc thesauros magnos & regios, gazas dicimus.*

Q. Curtius lib. 3. *Ante solis ortum pecuniam regiam, quam Gazam Persæ vocant, cum pretiosissimis rerum efferi iubet. Exstat vox eadem in sacris literis Esth. c. 3. 9. In Gazam regis, id est, in fiscum siue ærarium.*

Pictai] Dialis diphthongi, pro *pietæ*. Vt Virgil. *Pictai vestis & auri: Aulai in medio, &c.* Et est hoc creberrimum apud Lucretiũ; apud Virgilium non item. Lucretius: *Ignoratur enim, quæ sit natura animai, pro animæ, &c.* Item Lucilius: *Terrai frugiferai, pro terræ frugiferæ.* ob quod, à Chrestillo quodam, antiquitatis admiratore præpostero, recitatum, ridet alicubi Martialis.

PSALMVVS XLVI.

R *Epostas*] Syncope, pro *repositas*. Virg. *Manet altâ mente repositum. Placidâ compositus pace quiescit.* pro, *compositus*.

PSAL-

PSALMVS XLVII.

C*Lassico*] *Classicum* accipitur pro tuba, aut buccina. *Classis* est multitudo hominum ordine certo adunata, ut in exercitu. Eius tuba vel buccina vocabatur *classicum*, quo signum praelii dabatur: id qui inflabat Varroni est *Classicen*. Servius etiam Tullius in quinque classes distribuit Pop. Rom. pro modo census, seu ut quisque dives esset; ut sic, qui eiusdem census, seu *πρῆμα* *⊙* essent, eadem quoque onera ferrent. Unde quintæ classis homines pro infimis & pauperrimis habebantur.

Docti modorum] Pro periti modorum. Ita Cic. I. *Offic. Literarum Græcarum doctus*.

Prætorio siderum] Metaphora, quæ cælum, seu cæli regia aut palatium indicatur.

PSALMVS XLVIII.

S*ion*] Mons urbis Hierosolymæ arduus & præruptus, arce Dauidis & sepulturâ regum nobilitatus.

Ad Arcton] *ἀρκτὸν* *⊙* visa est. Quia autem in plaga Septentrionali, circa polum visa maior & minor conspiciuntur, à quibus etiam polus & circulus arcticus nomen habent; inde fit, ut eo ipso nomine plaga Borealis à poëtis indicetur. Sunt autem qui scribant, non in Septentrionali, sed potius in meridionali parte Hierosolymæ montem istum eiq; impositam arcem sitam fuisse.

Q *Vos dies torret medio axe*] Periphrasis plagæ meridionalis, in qua, Sole in meridiano existente, dies omnium sunt calidissimi.

Qui finditis solum vitreum ponti orbitâ niuali] Circumlocutio plagæ Septentrionalis, seu zonæ frigidæ, vbi solum vitreum ponti, id est, maris glaciæ, sæpe eius crassitie est, vt plaustra & rotas sibi impressas possit sustinere.

Gazis incubas] Quod proprium est auari, possidere scilicet, sed tamen nō vti; seu κλησις sine ῥησις. Vnde de eodem Virg. *Defossoq, incubat auro.*

Flectet retexere] Id est, mouebit vt retexat aut immutet.

Barathri] Barathrum est locus præceps & profundus, vnde emergi non potest; aut hiatus, naues, aut etiam flumina absorbens. Idem ferè quod vorago. Hic pro sepulcro accipitur.

Fulgere] Penultimâ breui, per Systolen, more antiquo: quasi à fulgo, fulgis. Tum enim multa secundæ coniugationis verba in tertiâ vsurpabant. Virg. 4. Georg. *Stridere apes utero & ruptis efferuer costis.* Ita Horatius alicubi dixit *lauere*, penult. breui, pro lauare. Ita Psalmo quoque 34. *Tu das conspicuâ fulgere gloriâ.*

Mors illacrymabilis] Quæ nec lacrymat, nec lacrymis mouetur.

PSALMVS L.

Ignes lumine conscio, &c.] τὰ ἄψυχα faciens ἔμε-
ψυχα. Intelligit Solem, Lunam & reliquas stel-
las, quas alibi nominat peruigiles.

Omni para terra] Id est, omnia parientis, vel pa-
rantis, Ouid. vocauit *omniferam*: & apud Virg. est,
terra omniparentis alumnus.

Holocausta] Vox Græca, significans victimam,
quæ tota accensa igni consumebatur: ab ὅλθ &
καίω: vnde κένθυσαι, &c.

Genialis] Iucundus & voluptatem genio con-
gruentem afferens.

Quâ fronte] Integrane an perfrictâ? Sicut Te-
rentius dixit, *Quo ore ad eam accedam?* Os enim
& frons in Latina lingua, pro pudore aut etiam pro
impudentia nonnunquam accipiuntur. Vnde ho-
mo *frontis integra*, pro eo, cuius pudor & vere-
cundia illæsa est, accipitur: cui contrarius est ho-
mo *frontis perfricta*, qui frontem perfricuit, seu im-
pudens est.

Impatiens regi] Significat hominem μηδ' ἄρ-
χειν μηδ' ἀρχεσθαι πεφυσίτα.

PSALMVS LI.

L*Aue*] Veteri inflexione. Lauere enim antiqui
dicebant penultimâ correptâ. Horat. lib. 3. Od.
12. *Neq; dulci mala vino lauere*. Vide Psal. 49

Vsq; & vsq;] διωκεῖς, id est, continuè, & quasi
absq; intermissione. Ter. *Qui hodie vsq; os præbui*.

Sospitator] Seruator. Nam sospitare est seruare incolumem, σωτήρ. Vtitur Apuleius in Apologia.

PSALMVS LV.

Consili] Vide Psalmum x.

Intumet] Pro intumescit, quod frequentius est.

Balsamo] Nomen arbusculæ, & ex ea emanantis vnguenti nobilissimi, vni Iudææ olim concessi, de quo multa Plinius, lib. 12. cap. 25. Et Cornel. Tacitus lib. 21. item Iustinus lib. 36. Eius fructus vocatur κερποβάλσαμον, lignum ξυλοβάλσαμον, liquor siue oleum ὀποβάλσαμον, quod Plinio est oleum balsaminum.

PSALMVS LVI.

Superas] Superare crebrò pro superesse seu superstitem esse vsurpatur; apud Virg.

Quid puer Ascanius, superatne & vescitur aurâ Æthereâ? pro, superestne.

Quâ fraude, quâ vi] Ad imitationem illius Terentiani: *quo iure, quâque iniuriâ?*

PSALMVS LVII.

Deferueat] Metaphora à musto, quod oportet ἀποζέσσει, id est, deferuescere, antè, quàm mitezcat. Similis ratio est affectuum iræ & indignationis.

Adyto Olympi] Vide Psal. 18. & 20.

Innieta] In nonnullis legitur infracta, pro non fracta.

fracta. cū tamen *infringere* sit valde frangere. Virgil. *Turnus ut infractos aduerso Marte Latinos Defecisse videt.* infractos, id est, valde fractos & debilitatos.

Barbitos] & barbiton instrumentum lyricum est, plectro solitum pulsari, inuentum Terpandri, vel, vt alii volunt, Anacreontis. Hinc verbum βαρβιτιζειν, id est, barbito canere.

Lucifer excitet ignes aurora, & aurora cantus volucrum exsuscitet] Indicatio temporis matutini siue diluculi. In qua vtrouque τὸ ἀψυχρον facit ἑψυχρον, ornamento bonis poetis admodum familiari. Tale illud:

Increpat & statem seram Zephyrosq; morantes.

Aspis] Genus serpentis: de qua vide Plin. lib. 8. cap. 23. & lib. 29. cap. 4. Aristoteles quoque de animalibus lib. 8. cap. 29. in Africa eam gigni affirmat, eiusque ictui nullum esse remedium. Has Cleopatra, regina Ægypti, mori volens sibi scribitur admouisse. Torpore autem & somno faucios necabat. Cur autem vocauerit aspidem calidam, patet ex Plinio, libro & capite primo indicato. Vbi de aspidis ingenio sagaci hæc quodammodo mira narrat. *Vnus, inquit, huic tam pestifero animali sensus, vel potius affectus est. Coniuga ferme vagantur, nec nisi cum compare vita est. Itaque alterutrâ interemtâ, incredibilis alteri vltionis*

cura persequitur interfectorem, unumq; eum in quantolibet populi agmine notitiã quãdam infestat. Perrumpit omnes difficultates, permeat spatia, nec nisi annibus arcetur, aut præcelerifugã.

Tardigradus] Sic Plautus in Amphitr. *gradum testudineum* dixit.

Limax] Propriè cochlea nuda est, seu domunculam suam non circumferens, quamuis Columella dixerit:

Implicitus concha limax, hirsutaq; campe.

Scribit autem Gesnerus ex Alberto, quòd limax sale conspersus liquecat, & in aquam viscosam conuertatur.

More foetus ante ortum pereuntis] Periphrasis *ἐκτέρωμα*, seu foetus abortiui.

PSALMVS LX.

D*ehiscit*] Dehiscere frequentatiuum ab hio est, quasi hiatu quodam se aperire. Virgilius:

Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat.

Oracis] Per Syncopen, pro oraculis.

Sichima] Sichem oppidum Sichemitarum in Samaria, non procul à Gazer, ad montem Garizim, prope quod Abraham aliquando habitauit, & vbi fuit fons Iacob.

Sucothi] Succoth oppidum trans Iordanem, non procul à torrente Iaboc, è regione Ephraim, aliud in vicinia Hierosolymæ prope Emauntem.

Syria]

Syria] Syria regio est Asiæ maioris, finitima Iudææ, inter orientem & septentrionem, cuius metropolis Damascus, olim Aram, hodie Soria.

Moabum] Moabitæ habitarunt in regione media inter Arabiam & mare mortuum, quæ Moabitis dicta est, à Moabo filio Lothi.

Idumen] Idumæam intelligit, finitimam Iudææ inter meridiem & occidentem, sic dictam ab Edomo seu Esauo, filio Isaaci. Lucanus 3. *Palmarum diues Idume*.

Palæstinas domos] Intelligit regionem Philistinorum, Idumææ & mari Syriaco quasi inclusam: cuius oppida sunt Accaron, Ascalon, & Gaza: sic dictam à Philisto filio Mizraïmi, nepote Chami, à quo tota illa regio, quam Israëlitæ post eiectos Cananæos tenuerunt, dicta est Palæstina.

Deperit] Deperire idem ferè, quod perire. Cic. *Scheda ne qua depereat*. Item *ὑπερφιλῆιν*, id est, vehementer & impotenter amare, ut quis amando quasi perire videatur.

PSALMVS LXIV.

F*Acies novas scelerum*] Meditari novas facies scelerum, est novos modos & vias, & quasi formas scelerum & fraudum excogitare. Ut enim Gellius lib. 13. c. 28. inquit: *Non solum in hominum corporibus, sed etiam in rerum cuiusque modi aliarum facies, dicitur. Nam montis, & cali, & maris facies, si tempestiuè dicatur, probè dicitur.*

Virosa lingua] Id est, venenata, à nomine virus

Nam aliâs virofa mulier Lucilio dicta est φίλων-
 φιλῶ, seu appetens viri.

Perspicientia] Perspicientia, perspicacia, perspi-
 cacitas, vocabula finitima, Ciceroni quoque usur-
 pata pro quadam σοφωσεία, seu ἀγχινοία, solertia,
 qui ipse i. Offic. perspicientiam veri solertiamque
 coniunxit.

PSALMVS LXV.

Operata] Operari & facere in Latina lingua se-
 pe idem significant, quod sacra facere. Virg.
Cum faciam vitula. Item: *Lat is operatus in herbis.*
 Hinc Nonius: *Operari, est religiosè, & cum sum-
 ma veneratione sacrificiis litare, &c.*

Iuga tunsâ procellis] Est periphrasis scopulorum
 marinorum, qui à fluctibus tunduntur & verbe-
 rantur. Virg. 3. Georg.

Cum grauitè tunsis gemit area frugibus. Item:
Gens effrena virum Riphæo tunditur Euro.

Tumultus mutare pace] Ita scilicet, vt bellis &
 tumultibus pax succedat. Horat. *Mutat quadra-
 ta rotundis.*

Alueus] Propriè est profunditas illa, quæ est
 inter vtramque fluminis ripam depressa. Vnde
 fluuius dicitur alueum mutare, quando aliò de-
 riuatur.

Terra contumacis] Eleganter & argutè τὸ ἀψυ-
 χον facit ἐμψυχον. Sicuti enim puer aliquis petu-
 lans in parentem, aut seruulus indomitus in he-
 rum est contumax; ita terra, quæ tot ligonibus &
 aratris

aratri vix tandem subigitur, vt mollescat, & semini excipiundo fiat opportuna, eodē nomine contumax dicitur.

Maceras] Macerare inter alia etiam significat idem quod mollificare, aut aliquid tamdiu aquā perfusum reponere, donec molle & tenerum, & nonnunquam falsuginis quoque expers fiat. Hinc in Adelphis Terentii est: *Macerare salsamenta*. Eodemque modo hīc terra dura rore & pluuiis dicitur macerari. Aliā significatione vtitur hoc verbo Psal. 69. *Si macero pectora curis*. Est enim illic macerare, nimis curis seipsum attenuare & conficere.

Ebrios sulcos] Qui vino ad saturitatem vsq; madidus est, ebrius propriè dicitur. Id scitè hoc loco transtulit ad sulcos agrorum, rore & pluuiā imbutos & humectatos. Ita spongiam quoque aquā plenam, ebriam possemus dicere. Eodem modo loquitur Esaias cap. 55. *Descendit imber & nix de celo, & illuc ultra non reuertitur, sed inebriat terram, & germinare eam facit.*

Amictum messis] Sicuti enim collium & montium quasi vestes sunt arbores & virgulta; ita segetes, quæ hīc sub messe intelliguntur, sunt quasi amictus agrorum & sulcorum. Hinc Virgil. *Oleā vestire Taburnum*. Item: *amictus vitibus ulmi*.

V*ber agri*] Vber propriè mamma est. Hīc pro vbertate & abūdantia accipitur, ad imitationē

illorum Virgilii: *Et fertilis ubere campus*. Item: *Terrā antiqua, potens armis, atq; ubere gleba*. Apud Homerum quoq; est ἄγλαυ δ' ἄρνης. Sicuti enim in corpore animalis maximè fœcunda & fertilia sunt vbera; ita partes terræ fœcundissimæ & maximè frugiferæ, eleganter hâc metaphorâ repræsentantur. Ita Psal. c v i. *Vber feracis spreuit agri*.

De Sabæo stipite] Indicat thus, sic dictum ἀπὸ τοῦ θυεῖν, quod est sacrificare. Est enim thus quoque gummi, seu liquor ex cortice certæ cuiusdam arbusculæ, apud Sabæos Arabiæ populos destillans (Græci λίβανον dicunt: fortè à λείβω.) Quem ipsum liquorem iidem Græci vocant λιβανωτὸν: à quo etiam *libandi* verbum natum esse nonnulli volunt. Sine thure enim sacrificia non fiebant. Vide Plin. lib 12. cap. 14.

PSALMVS LXVII.

Remitu secundo] Id est, fauente, & tua facta probante, & amico. Ita Sallustius dixit in Iugurtha: *Hominem oratione secundâ extollit*. Vt: *Fortuna secunda, ventus secundus*.

PSALMVS LXVIII.

Pæana] Pæanes olim carmina dicebantur, quibus diis suis pro victoria in præliis gratulabantur. Hic pro gratiarum actione, & beneficiorum diuinorum celebratione accipitur.

Steriles hymeneos] Poëticè, pro coniugio sterili. Græ-

li. Græcis enim Hymenæus, Latinis Talassio, Deus nuptiarum credebatur, quem passim in epithalamis poëtæ inuocant. Sicuti autem vulgò eum, qui libros Platonis emit, Platonem emere dicimus: ita veteres illi nomina Deorum liberaliter donis atq; operibus Deorum tribuerunt, ob utilitatem ea honorantes atq; exornantes. Sic Bacchus pro vino, Ceres pro frugibus; Hymenæus pro nuptiis passim accipiuntur.

Nilo relicto] Nilus fluuius Ægypti est, per quem ipsa regio more poëtico indicatur. Sicuti etiam Psal. LXXVIII. & Lucanus de Ægypto sic scribit:

Terra suis contenta bonis, non indiga mercis,

Aut Iouis, in solo tanta est fiducia Nilo.

Sina] Sina mons Arabiæ Petreæ, in quo Decalogus pronuntiatus & sancitus est.

Salmonis] Nomen montis, cuius cacumen niue candidissimâ fuit conspicuum.

Basan] Regio Basanitis inter fluuium Iordanem, montem Libanum, vallem Hermon & Ithyram, feracissima & amœnissima, quam, Ogo rege interfecto, Moses dimidiæ tribui Manassæ assignauit: ab ipsa pinguedine nomen habens.

Irremeabilis orci] Orcus poëticè pro inferno accipitur, in quem qui semel descendit, ei inde regredi aut remeare non licet.

Ogo] Ogos rex Basanitidis interfectus à Mose, Num 21.

Cymbala] Cymbalum, instrumentum musicum, æreum, concavum, & tinnitum edens, olim sacris Cybeles cum tympanis adhibitum. Meminit Cicero in Pisonem. Et Virg. 4. Georg. *Tinnitusq; cie, & matris quate cymbala circum.*

PSALMVS LXIX.

Porta statione] Ebræi in portis conveniebant ad iudicia exercenda, & quasi forum agendū. Latinis autem statio inter alia quoque locum publicum significat, ubi ius dicitur. Sicuti Gellius quoq; lib. 13. c. 13. nominat *stationes ius docentium*. Fortè etiam respexit locum ante curiam Romanam substructum, & conclauibus distinctum, ubi nationum variarum legati ad senatum Romanum missi, antè, quàm audirentur, subsistebant. Unde apud Ciceron. epist. ad Q. Fr. primâ, lib. 2. est *Græcostasis*, quasi dicas stationem Græcorum.

Aconita] Aconitum herba venenata est, à cauitibus, quas Græci *ἀκόνιτις* vocant, sic dicta. Ouid. 7. Metamor. *Quæ, quia nascuntur durâ viiacia caute, Agrestes aconita vocant.* Et alibi: *Lurida terribiles miscent aconita nouerca.*

Acerbant] Acerbare, est aliquid, per se satis acerbum, facere acerbius & atrocius. Virg. *Formidine crimen acerbat.* Similia apud Horatium: *Clarare, inimicare, & ternare.* pro, clarum, inimicū, æternum facere.

Coniscans] Arictans, seu cornua cum impetu
commit-

Committens: quod hœdorum & agnorum lasciuientium proprium est. Lucret. lib. 2. *Et satiati agni ludunt, blandaq; coniscant.* Id quod etiam Virgil. 2. Georg. indicare voluit, his verbis: *Pingues in gramine lato Inter se aduersis luētantur cornibus hœdi.*

PSALMVS LXXI.

Continenter] Pro continuò. Cæsar: *Belga cum Germanis continenter bellum gerunt*, id est, sine intermissione, *Κωεξῶς.*

Puertia] Syncopè antiqua, pro pueritiæ. Vtitur eâ Horatius quoque odâ 36. lib. 1. *memor Actæ non alio rege pueritiæ.* Ita idem dixit *valdius*, pro valdius, *lamna*, pro lamina.

Præisti mihi carmina] Verba aut carmina alicui præire, est ea prior recitare, ita vt alii eadem denuò repetant & pronuntient. Significat ergo Propheta, se non nisi à Deo priùs sibi suggesta cecinisse, & quasi ex illius ore excepta repetuisse; quo quidem ipso nomine magis ἀξιόπιστος est censendus, quàm alii spermologi, qui pro diuinis tradunt & inculcant, quæ à Deo non acceperunt.

Conuexa mundi] Id est, mundum conuexum. Qualia sunt: *Auia siluarum, ardua montium, &c.* Est autem conuexum, oppositum concauo, id est, globi seu orbis alicuius superficies exterior.

PSALMVS LXXII.

Amphitrite] Vxor Neptuni: poëticè, pro mari. Ne verò quis arbitretur Paraphrasten men-

tione deæ huius profanæ & fictitiæ, carmen hoc diuinum & sacrum polluere voluisse; sciendum est, ipsum Amphitrites etymon, per se naturam maris, seu ipsum mare exprimere. Est enim ἀμφι circum, & τρέειν terere. Mare enim circumquaque terram atterit. Vnde Ouid. i. Metamorph.

-- Nec brachia longo

Margine terrarum porrexerat Amphitrite.

IN TERTIVM LIBRVM

Psalmorum.

PSALMVS LXXIII.

I*Nuida, infida*] Constructio eius loci est: Sors seu fortuna (hæc tamen homini Christiano ad diuinam providentiam omnia referenti nihil est) quæ aliâs cunctis est inuida, mobilis & infida, seu infidelis; istis scilicet impiis, & tamen fortunatis, seruat eundem quasi tenorem perpetuâ fide. quasi dicat: Fortuna omnibus aliis inuida, mobilis & infida, vnis hisce fidelis & constans est.

Opes suppeditant] Neutrum absolutum, pro suppetunt, sufficiunt, abundè satis sunt. Cicer. i. Offic. *Suppeditant hæc ad victum*, id est, sufficiunt, Idem ad Trebatium: *Ne chartam quidem tibi suppeditare*, pro suppetere.

PSALMVS LXXIV.

V*itreo muro*] Intelligit aquas maris rubri diuisas, & vtrinque instar murorum vitreorum, seu

seu pellucidorum asurgentes, donec Israëlitæ transirent incolumes. Psal. c i i i i. mare nominat marmor vitreum. Vide Psal. 77.

Cote durâ] Intelligit petram à Mose percussam, vt inde sitientibus eliceret aquam.

PSALMVS LXXV.

Vinculis adamantinis] Id est, à nullo vnquam frangendis aut dissoluendis. Dicitur enim adamas, quasi ἀδάμας. Horat.

Quis Martem tunicâ teclum adamantinâ, &c.

Cratera] Accusatiuus Græcus, sicut paulò post æthera.

PSALMVS LXXVI.

Clypea] Dicunt Latini hic clypeus & hoc clypeum. Virg. Æn. 9. *Et clypeum superintonat ingens.* Varro quoque lib. i. c. 48. partes culmi & spicæ explicans, nomen gladii in genere vsurpauit neutro. *Herba ea, inquit, vocatur vagina, vi qua latet conditum gladium.* Ita dicimus hic baculus & hoc baculum, hic cubitus & hoc cubitum, quo etiam Liuius vtitur loco citato Psal. 20.

Ferreo somno] Pro morte, quæ Homero quoque est χάλκε ὕπν.

PSALMVS LXXVII.

Avarum auxilij] Avarus aliàs dicitur, quasi auidus æris: hic autem avarus auxilij est, qui aut negat, aut iusto diutiùs differt auxilium, sicuti diuites auari ægrè admodum & difficulter

pecuniam exponunt. Talem autem non esse Deum, hic locus docet.

Dentibus temporis inuidis] Respexit fortè hæc scribens ad illa Ouidii:

*Tempus edax rerum, tuq; inuidiosa vetustas,
Omnia deprimitis, vitiatq; dentibus æui
Paulatim lentâ consumitis omnia morte.*

Sæcla ferarum] More Lucretiano hac voce utitur pro genere, multitudine, sobole aut progenie. Nam & apud Lucretium sunt sæcla animantium, hominum, scriptorum. Sic enim lib. 2. *Inq; breui spatio mutantur sæcla animantium.* Qui fortè Græcum γενεαὶ, hoc Latino voluit exprimere. Sunt igitur hîc tot sæcla pecudum & ferarum, idem, quod tot genera & tanta multitudo diuersorum animantium & ferarum. Ita Psal. 89.

Te iure piorum sæcla hominum celebrant.

Pharij tyranni] Pharos insula est maris Ægyptii è regione Alexandriæ, à qua & mare illud Pharium, & tota Ægyptus à poëtis regio Pharia appellatur. Significatur autem his verbis Pharaon, rex Ægypti. Fuit enim hoc commune cognomen omnium illorum veterum regum Ægypti, sicuti iam omnes Imperatores Romani *Cæsares* aut *Augusti* appellantur. Celebratur à Plinio lib. 36. cap. 12. magnifica & altissima eius insulæ turris, cuius vsus fuerit nocturno nauium cursui ignes ostendere, ad prænuntianda vada, portusque introitum. Vnde huiusmodi turres maritimæ in aliis

aliis quoque locis exstructæ nominantur *Phari*, quales ad ostia quoque Traui & Varni apud nos videmus.

Vastificus fragor] Omnia vastans aut vasta efficiens, qualis effectus est tonitruum & fulminum. Ex veteri poëta vsus est etiam Cic. 2. Tuscul.

Sali rubentis] Id est, maris rubri. Mare autem salum dicitur à sale, seu aquâ falsugine imbutâ. Ptolemæus vocat sinum Arabicum. Alii mare Erythræum ab Erythra rege, iuxtâ habitante, vel in eo submerso, dictum volunt. Nam aliâs hoc mare nihil colore à cæteris differre constat. Est autem sinus ille satis amplus, ita vt latitudo eius nonnullis in locis sit duodecim aut etiam plurimum milliarium Germanicorum. Vero igitur simile est, dies complures in transitu huius maris consumsisse Israëlitas, in tanta scilicet hominum multitudine. Quocirca etiam aquas huius maris tamdiu stantes, non immeritò murum vitreum nominavit Psal. 74.

PSALMVS LXXVIII.

Soboles Efræmi] Intelligit Ephraïmitas, seu posteritatem Ephraïmi, filii Iosephi, penes quam, cum amplissima & populosissima esset, aliquandiu præcipuum robur & munimentum populi Israëlitici fuit. Sicuti hîc quoque pro peritis sagittariis celebrantur.

Dapibus dedit esse petitis] Esse, id est, edere, ab edo. Sic Virg. *Est mollis flamma medullas*. Horat. *Si quid est animum*, id est, edit, consumit.

Viduas cultoris arenas] Id est, arenas cultore destitutas, seu cultorem non habentes. Quid autem propriè sit viduus & vidua, notum est. Horat. *Viduus pharetrâ Risit Apollo*, id est, pharetrâ suâ spoliatus.

Miracula plurima] Decem plagas Ægyptiorum memoriæ causâ quidam his versiculis rhythmicis non planè illepidis est complexus:

Prima rubens unda: ranarum plaga secunda:

Inde culex tristis: post musca nocentior istis:

Quinta pecus stravit: vesicas sexta creavit:

Post sequitur grando: mox bruchus dente nefando:

Nona tegit solem: primam necat ultima prolem.

Bruchus] Idem cum cruce seu campe: nimirum vermis olera hortensia erodens, cin raup.

Eumenidum] More poëtico terribilem illam Dei iram, penitus in populum Israëliticum effusam, mentione Furiarum, ardentibus tædis & facibus impios insectantium, voluit exprimere; quas sic per *εὐφημισμὸν*, seu *ἀντίφρασιν* dixerunt, quasi minimè *εὐμενῆς*, seu beneuolas. An verò carmen tam sacrum & diuinum figmentis huiusmodi poëticis adspargere rectè potuerit aut debuerit, alii iudicent.

Iugera] Iugerum Varroni ruris modus est, quem vno die iuncti boues exarare vno iugo possunt. Germ. *ein Juchert*, Silo-

PSALMV M LXXX.

05

Silonis] Silo nomen montis & oppidi, distantis ab Hierosolymis versus occasum solstitialem vno milliari Germanico: vbi antiquitus sedes tabernaculi & arcæ fœderis fuit, vsque ad tempora Samuelis. Situm fuit in finibus tribus Iudæ, Beniaminis, & Ephraïmi.

PSALMVS LXXX.

T *Vnos si placido lumine videris*] Vide Psal. 42.

Euphratem] Euphrates nobilissimus fluuius Asiæ est, tempore Salomonis limes terræ sanctæ versus orientem. perfluit idem Babylonem metropolim Chaldææ. Vocat eundem Psal. 89. *palmiferum*, quòd ex regiones palmis abundarent.

PSALMVS LXXXI.

B *ona dicite verba*] Quod Græcis est *ὀφημεῖν*. Ouid. i. Fast.

Prospera lux oritur, linguis animisq; fauete:

Nunc dicenda bono sunt bona verba die.

Pelusiæ] Pelusium Ptolemæo Ægypti vrbs vltima versus Arabiam maritima, sita videlicet ad ostium fluminis Nili, quod ab ea Pelusiæcum dicitur. Suidas clauem Ægypti nominat. Nunc Damiatam dici aliqui asserunt. Hic poëtice pro tota Ægypto accipitur.

Meribam] Massa & Meriba locus in deserto, vbi Israëlita sitis impatientiâ in rixas, murmura & tentationes contra Deum & Mosen erumpunt: sic dictus à tentatione & contentionibus. vbi po-

d

stea petra percussa largissimè aquas effudit. Exod. 17. Meminit eiusdem Psal. 106.

Compede Nili] Sub compede captiuitatem, sub Nilo poëticè Ægyptum intelligit, quæ irrigatur à Nilo: de quo multa Herod. lib. 2.

PSALMVS LXXXII.

R*Egum timendorum*] Idem ferè initium est odæ Horatii primæ libri tertii.

Trutina] Pro statera seu libra, Græcis *τρύτῃνη*, *παρὰ τὴν τρύτῃνην τὴν βαρῆμῆν*, id est, quòd pondere atteratur. Horatius: *Trutinâ pensatur eadem.*

PSALMVS LXXXIII.

N*Abathaus*] Nabaiothus fuit filius Ismaëlis, nepos Abrahami, à quo regio seu pars Arabiæ, terræ sanctæ finitima, versus orientem, Nabathæa dicitur. Vnde & reliqui orientales à poëtis dicuntur Nabathæi. Quid. i. Metamorph. *Eurus ad auroram Nabathæaq; regnarecessit.*

Agareni] Ismaëlitæ, incolæ Arabiæ; sic dicti ab Agare ancilla & concubina Abrahami; qui post natum Christum Saraceni à Sara libera dici maluerunt.

Gabala] Ebræis Gebal, regiuncula Arabiæ, finitima Iudææ, sedes Gebalitarum.

Amalecus] Filius Heliphazi, nepos Esau, à quo orti sunt Amalecitæ in Idumæa, vicini Iudææ versus meridiem.

Ammon] Filius Lothi, à quo orti sunt Ammonitæ,

monitæ, finitimi Palæstinæ, versus orientem.

Lothi posteris] Intelligit Moabitas & Ammonitas.

Madiana iuventus] Madian filius Abrahami ex Cethura, à quo Madianitæ vel Midianitæ, qui Arabiæ partem Moabitis vicinam tenuerunt, & memorabili clade victi sunt à Gedeone. Iud. 6. 7. 8.

Sifara] Dux Iabini regis Afori, victus à Baracho & Debora, & à Iahele vxore Heberis, dormiens, clauo per cerebrum adacto, interfectus. Iud. 4.

Iabinus] Rex Chananæorum in oppido Afor tribus Naphtalimi, victus à Baracho & Debora. Iudic. 5.

Cisfontis] Cison fluuiolus seu torrens nobilis Galiliæ inferioris, scaturiens prope Endor, ad montem Thabor, non procul à monte Carmelo (vbi Baalitas mactauit propheta Elias) influens in mare Syriacum, ad quem Sifara & Iabinus cum exercitu cæsi sunt à Baracho & Debora. Iud. 5.

Latamen] Pro fimo aut stercore, quo agricolæ faciunt lætas segetes, & quasi agros exhilarant. Vtitur eâ voce Plinius.

Orebum] Fuit is princeps Midianitarum, à Gedeone subactus & interfectus. Iudic. 7.

Zebum] Aliàs Zeebus, ipse quoque princeps Midianitarum, ab Ephraitis cæsus. Iudic. 7.

Zebeamq;] Aliàs Zebaho, rex Midianiticus, à Gedeone captus & occisus. Iud. 8.

Salmanam] Aliàs Salmunna, regulus Midianitarum, à Gedeone superatus & cælus.

Axis ignifer] Significat poëticè. cælum stellis distinctum & ardens.

PSALMVS LXXXIV.

A*rmipotens*] Exprimit Ebraicum Zebaoth, sicuti paulò post eundem vocat bellipotentem. & Psalm. 89. vtrumque coniungit, *Armorum bellic³ potens.*

Creperos] Creperum, dubium & anceps est. Lucret. *Creperi certamina belli.* & Accius Phœnis. de auxiliis amicorum: *Qua ego cuncta esse fluxa in mea re crepera comperi.* Idem: *Nunc tu in re crepera tua quid capias consilii vide.* Hinc crepusculum dicitur lux dubia, & *senes decrepiti*, quasi in dubio vitæ constituti. Vide Non. Marcellum.

Mens ebria nimis bonis] Summam hanc metaphorâ saturitatem & abundantiam bonorum voluit indicare. Significat autem ebrietatem sobriam, de qua Poëta Christianus: *Leti bibamus sobriam Ebrietatem spiritus.* Horatius quoq; od. 37. lib. 1. Cleopatram reginam Ægypti vocat fortunâ dulci ebriam. metaphorâ itidem insigni.

Auis nuntia veris] Intelligit hirundinem, aut etiam ciconiam, de qua Virg. *Candida venit avis longis inuisa colubris.*

Agmen aquæ] Pro aquæ copia, seu eiusdem fluxu & ductu. Hinc Virg. dixit. 1. Georg. *Epastu de cæcis agmine magno Cornuorum increpuit densis exercitus*

*ercitus alis. Item: Sape etiam immensum calo venit
agmen aquarum. Et alibi: Leni fluit agmine Tybris.
Et ipse Buchananus Psalm. 38. Agmen ut hyberna
quod sacra mergit aqua.*

Indulsti] Syncope, pro indulstisti.

PSALMVS LXXXV.

POnunt venti] Pro, desinunt, quiescunt. Virgi-
lius:

Cum venti posuere, omnisq; repente resedit

Flatus.

Astraa] Poëticè, pro iustitia diuina. Ouid.

Ultima caelestium terras Astraa reliquit.

PSALMVS LXXXVI.

EMancipatus] Emancipare est è mancipio seu
dominio suo aliquid emittere, & alteri possi-
dendum tradere, & volunt propriè dici de liberis,
sicuti manumittere de seruis. Est igitur hîc spiritus
contagio corporis emancipatus idem, quod ani-
ma, per mortem à corpore segregata.

*Vernaculum] Verna seruulus est domi nostræ
natus, & nobis proprius. Inde vernaculum dici-
tur, vel quod nobis est proprium, vt hîc: vel quod
nobis domesticum aut quotidianum est, vt lingua
vernacula, seu materna, quam quasi inter vernas
& domesticos addiscimus. Horat. Positosq; vernas
ditis examen domus. Epod. 2.*

*Pudor decolor] Pudor enim natiuum colorem
faciei in ruborem mutat. Ita Virgilio decolor etas
senectus est, in qua color faciei iuuenilis pluri-
mum immutatur.*

M*Ater urbium*] Aliàs metropolis, è qua in a-
 lia loca *ἀποικίας* seu coloniae, tanquam filiae
 deducuntur. Ita etiam Psalm. 123. *Mater nobilis ur-*
bium. Pindaro est *ἀσέων ῥίζα*, id est, urbium radix,
 metaphorâ admodum insigni. Plinio in Epistolis
 est ciuitas mater. *Dum*, inquit, *ciuitas non sint alie-*
na, sed suarum quisq; matrum ciuitatum, id est, me-
 tropoleon. Aliàs Metropolis quoque vocatur
 vrbs in Repub. aut regno aliquo præcipui nomi-
 nis & auctoritatis, vbi sedes & religionis, & iusti-
 tiæ, & maiestatis regiae est. Quæ quidem tria vr-
 bem aut locum aliquem maximè efficiunt amabi-
 lem & augustum. Talis apud Iudæos fuit Ieroso-
 lyma; apud Latinos Roma.

Babylon] Aliàs Babel, metropolis Chaldaæ, to-
 to olim orbe clarissima, & primâ monarchiâ nobi-
 litata: amplitudine genti quàm ciuitati similior.
 Scribit enim Arist. 3. Politic. Babylone ab hostibus
 captâ, exstitisse partem eius vrbis, quæ post terti-
 um diem id factum esse nondum senserit.

Memphis] Ægypti vrbs, ad Nilum sita, magni-
 tudine Babyloni non dissimilis, nunc Cairo vulgò
 appellata.

M*Aris iratiffurias*] Eleganter τὸ ἀψυχρον faciens
Μέμψυχρον, designat fluctus, tumultus & pro-
 cellas tempestuosi maris.

Thabor] Mons Galilææ, inter mare Tiberiadis, & oppidum Nazarethum, in finibus tribus Zabulonis, in quo torrens Cifon suam habet originem. Abrahamo Ortelio, Cosmographo ad miraculum usque politissimo & laboriosissimo, existimatur esse Mastois Polybii, qui quindecim stadiorum adscensum habeat, & in vertice oppidum ἀναβύειον. Egesippus lib.4. cap.4. de excid. Hierosol. in extremo etiam meminit montis Galilææ Thabirii, cuius altitudo triginta sit stadiorum, vertex autem ipse campestris stadiorum viginti trium, & qui ipse quoque cum tota Galilæa in potestatem Romanorum tum deuenit.

Hermon] Pars est montis Libani, quæ versus Orientem porrigitur, & regnum Basanitidis à Cœlesyria dirimit, stringens Galilæam à septentrione & ortu.

Sidonio murice] De murice seu purpura Psal.45. diximus. Hic autem purpuram Sidoniam vocat, quòd mare Syriacum, Tyrum & Sidonem alluens, purpuræ admodum ferax & fœcundum esset. Est autem Sidon vrbs Phœnicie antiquissima, in litore maris Syriaci, inter Berithum & Sareptam, in finibus Palæstinæ, versus septentrionem sita; sic dicta à conditore Sidone, qui fuit filius Canaan, & patruelis Nimrodi, Genes.10. quamuis à piscium vbertate sic dictum velit Iustinus lib.18. Nam pisces, inquit, Phœnices Sidon vocant.

Mors illacrymabilis] Vtpote quæ est ἀδάκρυτος,

immisericors, & , vt Plautinâ voce vtamur, *siccocula*, & simul ἀμείλιχ, id est, nullis lacrymis mouetur. Tribuit hoc epitheton Horatius Plutoni, od. 14. lib. 2.

Christi] Christus Græcis idem est, quod Ebræis *Messias*, & Latinis vnctus, quòd *IESVS CHRISTVS* ab æterno Patre plenitudine Spiritus S. vnctus, sit summus propheta, doctor, pontifex & rex Ecclesie suæ. Isti enim omnes oleo certo vngi & inaugurari solebant.

IN QVARTVM LIBRVM

Psalmodum.

PSALMVS XC.

A *vsq;*] ὑσπερον ἀρχαίτερον, pro, vsque à primis sæculis.

Comis arefactis] Poëtæ herbarum folia & frondes metaphoricè comas nominant. Sicuti enim caluities hominis caput deformat, & contrà capillitium seu cæsaries eiusdem est ornamentum; ita in foliis & frondibus plantarum, quasi decus & pulcritudo earum consistit, quibus hyberno tempore spoliatae, quasi caluitiem quandam præseferunt. Vt denique capillitium tonderi dicitur, cùm crines resecantur; ita arbores, quibus frondes & folia amputantur, dicuntur tonderi. Horat. *Duris vt ilex tonsa bipenniibus.*

Vitiant

Vitiant amaro] Videtur hæc scribens Lucretiana illa respexisse: *Medio de fonte lepōrum Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat.* Inest enim voluptati quiddam γλυκύπικρον, seu dulcacidum, quod dulcem curis miscet amaritiem.

Citatis alis] Pro concitatis & vehementissimè agitatis.

Ver iuuenta] Pulcerrima metaphora. Sicuti enim in anno, qui totus pulcher est, pars amœnissima & pulcerrima est ver; ita in vita hominis pars optima & florentissima est ætas iuuenilis. Et sicut tempus vernum quotannis celerrimè effluit; ita vigore quoque iuuenili nihil est velocius aut fugacius. Hinc anni iuueniles etiam vernantes à poëtis appellantur.

Inquies] Genere neutro, pro, inquietum. Sallust. *Humanum genus inquies & indomitum.*

Desine irarum] Pro, desine aut desiste ab ira, more Græco, apud quos verba desinendi & abstinendi adsciscunt genitiuum. Isocrat. λήγε τῶν πόνων, ἔτι πονεῖν δύω μὲν. Hinc Horat. quoq; odâ 9. lib. 2. dixit: *Desine mollium querelarum.* & odâ 27. lib. 3. *Abstine irarum, calidæq; rixæ.*

Cedat & lætis] Huius & trium sequentium versuum hæc est constructio: Et iuctus vicissim fugiens, cedat lætis: & modus voluptatis par labori exacto, id est, finito, subiens, mitiget amarum æuum. Petit enim, vt tempus subsequens

lætitix & prosperitatis, durationi præteritæ mœ-
stitix & ærumnarum par fit.

PSALMVS XC I.

D*Velli*] Pro belli, more antiquo. Vt, Horat. *Pa-
cem duello miscuit*. Aliàs pro singulari quoque
duorum certamine, quod Græcis *μονομαχία* est,
accipitur, vt in hymno Ecclesiastico: *Mors & vita
duello conflixere mirando*, &c. Homero bellum
χέρμη dicitur per antiphrasin, quòd nihil habeat
gaudii: vt Latinis bellum, quod nihil in eo sit belli.

Exfors] Quasi sine forte, expers, immunis, ἀ-
κληρῶ. Horat. de cote: *Exfors ipsa secandi*. Sic Psal.
143. *Si lucis exfors dego*.

Libyca leana] Libya Ptolemæo, Virgilio, & ali-
is pro tota Africa accipitur, in qua leones genera-
ri etiam Horatius innuit, sic de Mauritania ca-
nens: *Nec Iuba tellus generat leonum arida nutritrix*.
Est enim Iubæ tellus, seu regnum Mauritanix,
pars Africæ.

Sera senectæ tempora suauiter] Pollicetur nimi-
rum Deus, serio se colentibus *δύνησαν*, id est, con-
modam, & morbis non ita obnoxiam senectū-
tem.

PSALMVS XC II.

C*Rudo robore*] Ita Virgil. 6. *Æn.* de Charonte:
Sed cruda Deo viridisq; senectus.

Ceu palma] Quomodo palma oneri imposito
renitatur, patet ex Plinio lib. 16. c. 42. vbi de ma-
terijs

terius architecti, earumque firmitate agit. Verba hæc sunt: *Et palma arbor inualida, in diuersum enim curuatur: at populus contra omnia inferiora pandatur, palma è contrario fornicatur.* Quod etiam testatur Xenophon pæd. Cyri lib. 7. καὶ γὰρ δὴ πιεζόμενοι οἱ φοίνικες ὑπὸ βάρους ἀνω κυρτύνονται, ὡς περὶ οἱ ὄνοι οἱ κενὸν ἥλιοι. Propterea palma symbolum victoriæ habetur, cuius etiam hoc proprium est, vt folia eius nunquam decidant.

Cedrus | Arbor perpetuò virens, odorata, speciosa, quam scribunt non curuari, sed suum retinere rigorem: teredines & tineas non gignere ex se, neque aliunde allatas alere: parietes denique nimio pondere non onerare. Vnde patet, cur Salomo, Dei instinctu, ex hoc potissimum genere ligni templum Domini ædificare voluerit. Imò Vitruuius & alii referunt, etiam templi Dianæ Ephesiæ, & simulacri ipsius Deæ materiam cedrinam fuisse. Aiunt quoque, è cedro & similibus arboribus vitrò quandoque humorem guttarum instar excerni, quo fit vt huiusmodi statuæ indoctis & superstitionis non sine miraculo sudare videantur; cum tamen secundum naturam id ipsum fiat. Ex eadem cedro resina seu liquor quidam prouenit, que cedria & κεδρέλαιον dicitur, cuius ea vis est, vt defuncta corpora conseruet, & viuientia corrumpat, teste Dioscoride lib. 1. c. 89. Materiam verò ipsi æternitas, vt Plin. Itaque & simulacra deorum ex ea factitarunt. *Et cedro digna dicuntur tabulæ, libri*

& alia, quæ immortalitatem promerentur, & talia esse censentur, quæ posteritati debeant consecrari. Cedri enim succo illita à vermibus & carie erant immunia. Hinc Horatio sunt *carmina linenda cedro*. Et apud Persium est, *Cedro digna locutus*. Sicuti apud Virgilium in 6. quoque, Poëtæ egregii sunt, *Phœbo digna locuti*.

Libani iugo] Tota illa regio montosa, quæ est inter mare Syriacum, & urbem Damascum, Palæstinæ finitima, versus Oriëtem & Septentrionem, nominatur Libanus, cedris & aliis arboribus altissimis olim nobilis. Eius pars est mons Hermon. de quo Psal. 89. Nomen habet à candore niuium, quibus vertices altorum montium perpetuò teguntur. Laban enim Ebræis idem est, quod nobis candidū. Vnde & *Alpes ab albedine* dictas volunt.

PSALMVS XCIV.

P*arente cassos*] Quos aliàs dicimus orphanos aut parentibus orbos. Est enim *cassum* inane aut vacuum, aut re aliquâ carens. Virg.

Nullum cum victis certamen est athere cassis.

Veternum] Morbus, qui Plauto est veternus, Celso lethargus est, marcor scilicet, & inexpugnabilis propè dormiendi necessitas, die schlafsucht. Aliàs accipitur pro incuria & negligentia supina.

PSALMVS XCVII.

C*ontinens*] Continens Plinio terra est, quæ absq; marina nauigatione, commeatum patitur

tur in tres mundi partes: aliâs terram firmam dicimus. Græci ἡπειρ.

Cæli cardini] Cardio propriè sustentaculum illud est, à quo ianua dependens mouetur. Virgil. *Foribus cardio stridebat ahenis.* Hinc vocabulum transfertur ad duos vertices, seu polos cæli immobiles, circa quos cælum reuoluitur, alterum arcticum, seu septentrionalem, alterum antarcticum seu meridionalem: quorum prior Ouidio est cardio mundi,

Qui semper liquidis altior exstat aquis.

& de utroque Virg.

Hic vertex nobis semper sublimis. at illum

Sub pedibus styx atra videt.

Inanes mentis stipites, & pidi ludibria trunci] Periphrases elegantissimæ idolorum.

PSALMVS XCIX.

T*errificet*] Terrorem pectoribus incutiat. Verbum à Lucretio & Virgilio usurpatum. Virg. 4. *Æn. Cæciq; in nubibus ignes Terrificant animos.*

Salubri] penultimâ breui. συζολή.

Pilâ tereti nubis] Pila propriè columna, non teres, sed quadrata, quæ Saxonibus quoque est *ein Piler.* Hic significat columnam nubis, quæ patribus in deserto dux itineris fuit, & è qua responsa accipiebant.

PSALMVS CII.

C*Vculus*] Aliis est Onocrotalus, seu Truo per desertum mugiens. Dicitur est autem Onocro

talus à strepitu asini. Avis est palmipes, magnitudine & colore similis cygno: cuius rostrum magnum, prælongum ac validum, ex cuius inferiori parte ingluies, vt gutturosis, latioris sacculi instar ante pectus propendet. Pedes coloris cinerei durâ pelle contacti. Plin. lib. 10. cap. 47. Olorum similitudinem onocrotali habent: nec distare existimarentur omnino, nisi faucibus ipsis inesset alterius vteri genus. Huc omnia inexplebile animal congerit, mira vt sit capacitas. Mox perfectâ rapinâ, sensim inde in os reddita, in veram aluum, ruminantis modo, refert.

Deproperant] Id est, valde & festinanter properant. Verbum à Plauto & Horatio vsurpatum.

Trifidum solum] Antiquitus enim totum orbem terrarum in tres partes primarias diuidebant: nimirum in Asiam, Africam, & Europam. Quibus patrum ætate accessit quarta, America, ab Americo Vesputio, primo eius inuentore, sic dicta. Est autem *trifidum*, quòd in tres partes vel fissum est, vel findi aut diuidi potest.

PSALMVS CIII.

G*Aditano cubili*] Gades, insulam & urbem sitam inter sinum Gaditanum & Oceanum Atlanticum extremum versus occasum noti orbis terminum credidit antiquitas. Inque ea columnæ Herculis celebrantur. Sicuti & poëtæ fabulantur, hîc Solem diurno labore fessum, Oceano se immergere, atque requiescere. Vnde *Solisq; cubilia*

bilia Gades, dixit Statius. Quem hîc Buchananus videtur imitatus. Nautæ etiam hodie extremum huius insulæ promontorium Finem terræ nominant. Celebratur inscriptio non inelegans, quam eo in loco repertam ferunt:

HELIODORVS INSANVS CARTHAGI-
NIENSIS AD EXTREMVM ORBIS
SARCOPHAGO TESTAMENTO ME HOC
IVSSI CONDIER, VT VIDEREM, SI ME
QVISQVAM INSANIOR AD ME VI-
SENDVM, VSQVE AD HÆC LOCA PE-
NETRARET.

Hispani adhuc vocant Cadiz, vel Caliz. Eius insignem descriptionem dedit Abramus Ortelius, in tertio Theatri Orbis additamento: vnde hæc ferè desumpta sunt.

Meretis] Merere sub imperatore stipendia, est expeditionis alicuius socium esse, & militiam exercere: quod aliàs est stipendia facere. Vnde Sallustius rei bellicæ ignarum vocat *hominem nullius stipendij*. Hîc de Angelis, Deo quasi militantibus, vsurpavit.

PSALMVS CIIII.

T*Entoria cali*] Tentoria, sub quibus miles contra iniurias cæli se occultabat, antiquitus aut è velis erant extensis, quæ alii *papiliones* vocârunt: aut è tabulis confertis, quæ Cæsari sunt *tabernacula*: aut etiam è pellibus, quæ *tentoria scortea* dixerunt. Vnde est *sub pellibus hybernare*, *Scortea*

etiam apud Martialem significat pallium pellicem
um contra pluias. Sic enim ille:

*Ingrediare viam celo licet usq; sereno;
Ad subitas nunquam scortea desit aquas.*

Hic autem vocabulum tentorii eleganter ad
cæli firmamentum latissimè expansum transfer-
tur.

Lymphas] Lympha poëticè pro aqua.

Onager] A finus syluestris est, cursu equos faci-
lè superans, cuius carnes, nisi quòd molliores sint,
nihil à ceruina differunt. Abundat gregibus ona-
grorum Arabia, vt scribit Xenophon de Cyri mi-
noris expeditione lib. 1. meminit eorundem Plin.
lib. 8. cap. 4. vbi Phrygiæ & Lycaoniæ præcipui
onagri adscribuntur. Petrus quoq; Angelius Bar-
gæus in Cynægeticis lib. 3. versibus his elegantissi-
mis describit onagros:

*At sonitu ingenti putrem quatit unguia campum.
Cornea, venantem quoties fugère: si isq;
Temporibus stant longæ aures: tum corpore ceruos
Exsuperant: nec lana nitet non alba colore,
Mixta nigro; ceu cum nubes densentur opaca,
Et totum eripiunt oculis calumq; diemq;
Nigraq; per medios decurrit tania lumbos:
Linea quam clunes tractim comitatur ad imos:
Vtraq; distinguens niueo sua tergora ductu.*

Idem onagros Indicos, qui nobis sunt vnicor-
nes, describit Cynæget. lib. 2.

-- quos

--- quos India pascit onagros,
 Tam primum niueo corpus candore teguntur
 Insecti, Assyrio circum caput omne colore:
 Cæruleis oculis: unoq; in fronte superbi
 Cornu, quod reges Indorum protinus aureis
 Orbibus includunt, & vina liquentia potant.
 Actum nec morbos tuti sentire feruntur,
 Nec quæ inter mensas occulta hausere venena.

Quos ipsos versus cum scriberet, respexit procul dubio locum Ctesia, qui est in Indicis. A sinos, inquit, sylvestres habet India equis pares, quosdam & maiores: quibus caput purpureum, oculi cærulei, reliquum corpus est album. Cornu illis in fronte cubitalis magnitudinis, cuius inferior versus frontem pars duorum palmorum spatio sit candidissima: at superior, quæ in acutum tendit, punicea sit, summum ruborem adiunctum habens: pars autem media sit nigra. Ex his pocula conficiuntur, è quibus qui bibunt, nec spasmus, nec sacro morbo corripiuntur: sed nec venena ullam in eos vim habent, si modò vel antequam illa hauriant, vel postquam hauserint, aquam aut vinum, aut aliud quidpiam ex illis poculis bibant.

Tranant] Traiciant, peruolant. vt sup. Psalm. VIII. Quiq; pennarum celeri volatu Metitur ales aëra, id est, tranat.

Cerealia munera] Pro frugibus. Poëticè. Ceres enim Dea frugum à poëtis fingitur, quam tamen David prorsus ignorauit.

Genitabilis humor] Pro genitili, è quo aliquid gignitur. Cic. in Arato: *Solers natura & rerum genitabilis ordo*. Reperitur & apud Varronem, & imprimis apud Lucretium. Sic Virgilius dixit, *pene-trabile frigus*.

Genitabilis aura Fauoni. Apud quem etiam sunt *auerfabilis, & arumnabilis*.

Alitibus] Vide Ales. Psal. VII I.

Echinus] Aliàs erinaceus: quorum duæ sunt species: alii enim rostro porcum, alii canem referunt: *quarum utraque tergus Vndique, quàm magnum, spinis vallatur acutis*. Et vbi periculum imminet, quasi in orbem se colligit, vt globum quasi hispidum repræsentare videatur: Sicuti eleganter de iis quoq; Angelius Cyneget 4. vbi etiam naturam & furta huius animalculi graphicè pingit, versibus hisce lepidissimis:

*Ergo vbi lapsa iacent sua quæq; sub arbore poma:
Accedunt lati, seq; in sua terga volutant,
Donec fixa rubis hærentia mala supremis
Exportant: implentq; penum liuentibus vuis;
Quarum acinis quoties sentes onerantur acuta,
Periucunda sui præbent spectacula nobis.
Quippe humeros tecti sic ingrediuntur, vt ipsa
Ire putes totos auulsos vite racemos.
Ah, tibi ne cupidus sensus tum tangat habendi
Tantus amor, furem vt tentes arcere iocosum,
Atq; oculos durus iucundo auertere ludo,
Eripere & natis dulcem exspectantibus escam.*

Didis]

Didis] Didere verbum poëticum elegans, pro distribuere, digerere, Lucret. lib. 2.

Dum facile in venas cibus omnis diditur.

Horat. *Albuti senis exemplo dum munia didit.*

Componitur vel à dis & do, vel est contractum à diuido.

Grandia cete] τὸ κῆρ ⊙ Græcis balæna seu belua marina est. Hinc κῆρ in numero plurali, à quo Latinum cete, eadem significatione, pluralis numeri tantum. Hinc Virg. *Et monstra immania cete.* Eodem modo *mele* & *pelage*, pluraliter usurpauit Lucret. 5. *Propter Atlanteum littus pelageq; senera.* Item lib. 2. *Et cycnea mele.* Et eodem pertinent *frigida tempe* Virgilii.

Vitreo marmore] Pro mari. Sicuti & Virgil. 1. *Georg. Infidum remis impellere marmor.*

PSALMVS CV.

Chananaa arua] Regio hæc posteris Abrahami diuinitus promissa sic, vel etiam Chananitibus dicta est, à Chanaano, filio Chami, nepote Nohæ. Eius enim progenies hanc terram incoluit primò, quam postea, Chananaeis eiectis, duce Iosua occuparunt Israëlites. Regio eadem cum Palæstina, quæ longa fuit x l. milliaria Germanica, lata x i i. teste Hieronymo.

Filium Rachelis] Periphrasis Iosephi, filii patriarchæ Iacobi, quem ille ex Rachele filia Labanis procreauit.

Mango] Mango hîc idem est, qui Callistrato I. C. plagiaris, qui homines viuos aut emit, aut furatur. Tales erant Ismaëlitzæ Iosephum à fratribus suis euentes x x. siclis argenteis.

Inquilinus incolas] Inquilinus hîc opponitur indigenæ seu ciui, aut patritio; qui Græcis est αὐτόχθων seu ἐγχώριος, siue etiam πολίτης, quem hoc loco vocat incolam; quales tum erant Ægyptii. Significat enim vox Inquilinus aduenam, seu peregrinum, licet etiam habitet in emto & proprio. Aristoteli in principio 3. Politic. est μέτοικος: quales in Ægypto tum erant Israëlitzæ, eodem nomine aliàs dicti Ebræi, vt docuimus Psal. 28. Patet hoc ex Sallustio, vbi Catilina in senatu se excusans inter alia, *Ne, inquit, existimate mihi homini patritio perditâ rep. opus esse, cum eam seruet M. Tullius; inquilinus ciuis urbis Romæ.* Aliàs inquilinos quoque Appianus lib. 2. ἐμφυλ. Καλέσιν, inquit, τὰς ἐνοικητώτας ἐν ἀλλοτρίαις οἰκίαις. Sicuti quoque aliquando inquilinus Ciceroni est, qui alienam domum incolit, aut in alieno priuatim habitat. Græcis ἐνοικος. Vnde Ciceroni in quadam ad Atticum epistola ἐνοίκιον est locarium, seu pretium conductæ domus.

Bruchus] Vide Psal. LXXVIII.

Imber alitum] Coturnicum maxima copia, instar imbris in terram decidens.

Pelu-

Pelusi] Vide Psal. LXXXI.

PSALMVS CVI.

I *Vgiter*] Vide Psal. XIX.

Sali] Vide Psal. LXXXVII.

Vorticoso] Vox à Liuiio quoq; vsurpata, descendens à vortice seu vertice, qui est aqua in se contorta, & in orbem acta, qua in parte maria & flumina ferè sunt profundissima, cui *wirbel*.

Gurgite] Gurgès quoque profundus in mari vel flumine locus est, vbi aqua in gyrum agitur, & iniecta attrahit & absorbet. Nostris nautis *eim* *Volck*.

Horebi] Horebus vel Orebus, pars vel appendix est montis Sinai, in quo leges Decalogi latae & sancitae sunt.

Moses carum caput Deo] Pro homine, Deo carissimo. in Latina enim & Græca lingua *caput* tanquam primarium corporis membrum nonnunquam pro toto homine vsurpatur. Vt Horat. *Quis desiderio sit pudor aut modus Tam cari capitis?* Et Propert. lib. 4. *Nec te dulce caput mater Scribonia lassi.* Ita apud Homerum: *Τεῦκρε φίλη κεφαλή* Et Plato in Phædro: *φαῖδρε, φίλη κεφαλή.* Sicuti etiam Euripides de malo homine dixit: *ὡ κεικὸν κέφα.*

Niloticis] Vrbes Niloticæ sunt vrbes Ægypti: sic dictæ à Nilo, de quo supra Psal. LXXXIII.

Phineas] Filius Eleazari, nepos Aaronis, qui in-

dignatione commotus, Israëlitam cum scorto Madianitide interficit, eoque strenuo facto iram Domini iam efferuescentem reprimat. Quae de causa sacerdotium perpetuum ei posterisque eius promittitur. Num. 25.

Meriba] Vide Psal. LXXI.

Sortis flebilis vel hostibus] Insignis amplificatio miseriarum, quas valde magnas, luctuosas & intolerabiles esse necesse est, si hostibus, ultionis & vindictæ potius quam commiserationis cupidis, lacrymas debeant elicere. Eadem amplificatione usus est Virgilius, cum diceret: *Vel Priamo miseranda manus*. Item Claudianus: *Iugenda Getis & flenda Siveus Haufimus: ipsa meos horreret Parthia casus*. Vide Psalm. CXXIX.

IN QUINTVM LIBRVM

Psalmorum.

PSALMVS CVII.

P*Hæbus*] Poëticè, pro sole. Est enim Sol $\phi\omega\varsigma$, $\beta\iota\varsigma$, id est, lux vitæ. Vnde aliqui nomen Phæbi deductum volunt.

Arcto & campis glacialibus vrsæ] Intelligit partes terræ septentrionales, vrsæ maiori & minori subiectas, ubi maius & penetrantius, quam in reliquis mundi partibus, frigus est.

Mare sulcat] Poëticè, pro nauigat. Sicuti enim per campos aratro ducto relinquitur sulcus, lineâ

neâ

neâ rectissimâ; ita in mari quoq; nauis, acta ventis secundis, rectissimo cursu procedit: Et quod aratori est stiuâ, id nauis est gubernaculum.

Carinis] Pro nauibus, pars pro toto. Ita Ouidius rotam pro curru dixit:

Si rota defuerit, tu pede carpe viam.

Venti ponunt] Vide Psal. 85.

Bullantibus] Bullare est bullas facere. Verbum à Plinio vsurpatum, qui aquas & vrinas dixit bullantes, id est, bullis intumescentes.

PSALMVS CVIII.

D*ecempeda*] Pertica, *δενάπυς*, seu decem pedum, cuius vsus erat in dimensione agrorum, ein meßruht. Cicero pro Milone: *Qui cum architectis & decempedis villas multorum hortosq; peragrabat.* Vnde eidem Ciceroni *decempedator* idem est, qui Græcis *τετραπέτερος*.

Arua tondet pecude] Pro, depascit.

Arua secat vomere] Pro, arat.

PSALMVS CIX.

A*spris*] Pro asperis, more Horatiano, vbi etiam *legas valdius*, pro validius: *puertia*, pro pueritia: *surpите*, pro surripite: quod etiam attigimus Psal. 71.

Exspes] Vide Psal. 31.

Tectis frondeis] Pro arboribus, quæ auibus nidos & latebras præbent, sicut tecta ædificiorum hominibus.

A *Rgenteis gemmulis*] Allegoria, pulcerrimis me-
taphoris, & formam, & colorem, & pulcritu-
dinem rosis matutini venustissimè repræsentans.
Non dissimilia habet Psal. 133.

Sacramento] Pro iuramento. Est autem sacra-
mentum propriè solenne iuramentum militare,
quo milites fidem suam imperatori adstringebant.
quod quale fuerit, patet ex his verbis Vegetii, quæ
exstant lib. de re militari secundo, cap. 5. *Milites
scripti & matriculis inserti, iurare solent. Et ideo
militiæ sacramenta dicuntur. Iurant autem per
Deum, & Christum, & Spiritum sanctum, & per
maiestatem imperatoris, &c. omnia se strenuè fa-
cturos, quæ præceperit imperator: nunquam desertu-
ros militiam, nec mortem recusaturos pro Romana
republ. &c.* Hinc Cæsar lib. 1. bel. civil. *Milites
Domitianos sacramentum apud se dicere iubet.* Mi-
les autem hoc sacramento obstrictus, auctoratus:
eodem liberatus, exauctoratus vocabatur. Acci-
pitur etiam aliàs pro quouis iuramento. Horat.
od. 17. lib. 2. *Non ego perfidum dixi sacramentum.*
Dictum est autem sacramentum à sacrando, seu
consecrando, quòd eo iuramento quis consecre-
tur, & quasi addicatur huic vni imperatori, non a-
lii, ad seruiendam.

Melchisedecis] Quasi dicas, regis iustitiæ. Vo-
lunt autem, hoc cognomen fuisse Semi filii No-
hæ, qui habitauerit in Salem (quæ postea fuit
Hie-

Hierosolyma) & præcipuus doctor & gubernator Ecclesiæ sui temporis fuerit. Ex hoc autē Psalmo, & ex septimo cap. epist. ad Ebræos patet, magnum hunc Melchisedecum typum fuisse Christi, sacerdotis æterni. Dicitur enim sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, manere sacerdos in perpetuum: sicuti etiam filius Dei non tantum sine patre ex virgine, sed etiam sine matre ex Deo natus, sine dierum initio existit, antequam ex matre virgine carnem assumeret: neque vllum vitæ finem est habiturus. Et hic verè est æternus ille sacerdos, qui purissimâ victimâ (nimirum seipso) semel patri oblatâ, suos in æternum Deo reconciliauit.

Sacrorum antistitem] Id est, summum aut primarium sacerdotem. Sic dictum, quòd ceteris antestet aut antecellat. Cicero quoq; *Antistites ceremoniarum & sacrorum* nominat in oratione pro domo sua. Ab hoc deductum fœmininum *Antistita*, pro primaria sacerdote, vsurpatur à Plauto & Cicerone. Aliàs antistes in genere quoque dicitur is, qui in re aliqua excellit aut primas tenet. Ita Seruius Sulpitius appellatus est *Antistes iuris*. Plauto, *Antistes sapientiæ*.

I*Nterlita fucò*] Ab interlino, ich schmier dagwischen/compositum à lino, leui, litum.

Aliàs fucus propriè insectum est, simile quidem api, sed maius, seu apis potiùs imperfecta, carens aculeo, non mellificans, sed mel aliarum strenuè deuorans. *Immunisq; sedens aliena ad pabula fucus*, vt de eo Virgilius. Vnde etiam Varro furem vocat. Et per metaphoram fuci dicuntur otiosi, & ignaui ventres, aliorum tantùm fruges consumere nati. Aliàs etiam accipitur pro colore, quo lanæ & panni inficiuntur, vt, præter naturalem, alium colorem nanciscantur. Item pro medicamento, seu lenocinio, quo facies pingitur, vt speciosior videatur, quàm reuerà est: Græcis $\phi\upsilon\kappa\omicron$, $\eta\mu\lambda\lambda\acute{o}\pi\sigma\mu\omicron$, $\eta\mu\lambda\lambda\acute{i}\beta\lambda\acute{\epsilon}\phi\alpha\rho\omicron$, quâ significatione hîc vsurpatur.

P S A L M V S C X I I.

Dentem fatigans dente] Frenuens. Periphrasis. Vide Psal. xxxv.

P S A L M V S C X V.

Massa è sequaci bractæas] Quæ scilicet malleorum diduci & dilatari potest, & quæ, dum mouetur aut plicatur, crepitat, huiusmodi enim laminæ seu lamellæ potiùs tenuissimæ, Latinis bractææ appellantur. Virg. 6. Æn. Leni crepitabat bractæa vento.

P S A L M V S C X V I.

Polliciti tenax] Seruans promissorum. Sicuti Horatius *Iustum & tenacem propositi virum* vocat integrum & constantem.

Damna-

Damnatus voti] Quod postea dicit, reus voti. Qui enim voto facto aliquid se præstiturum promisit, ille tamdiu obligatus, & quasi damnatus atque obstrictus est, donec voto soluto seipsum liberet. Virg. *Damnabis tu quoque votis.* Pro quo Iurisconsulti veteres dicebant, *Damnus*, ut, *Damnus esto*, id est, obligatus ad hoc vel illud faciendum.

PSALMVS CXVIII.

Licebit] Pro, licet, aut quamuis. Ita Martialis lib. 7. *Sint astra licebit, Non deerit populo te veniente dies.* Imò Horat. Epod. 15. *Sis pecore & multâ diues tellure licebit.*

PSALMVS CXIX.

Doctior doctoribus] Insignis aliquid re ipsâ amplificandi modus, per comparationem. Qui enim præstantibus in re aliqua præstantior est, eius præstantiam verosimile est minimè esse vulgarem. Talia sunt illa Virgiliana & Horatiana: *Formosi pecoris custos formosior ipse. O matre pulcrâ filia pulcrior.*

PSALMVS CXX.

Scythæ] Scythia complectitur regiones & gentes amplissimas & populosissimas tam in Europa, quàm in Asia versus Septentrionem habitantes, in quibus etiam sunt Mesechitæ, quorum Psalmus meminit, sic dicta à Mesech, filio Iapheti, à quo gens illa propagata est. Mesech, id est, tendens arcum. quo etiam nomine Scythæ

hoc loco celebrantur. Vox autem Kedaræorum, quæ in Ebræo est, deducitur à Kedar filio Isinaëlis, à quo dicti sunt Kedaræi vel Kedareni populi Arabiæ, quos posteri Saracenos appellauere. Nomen habent à nigredine, vt quodammodo simildoleat Dauid, quòd sibi conuersandum sit cum nigris, id est, improbis & sceleratis.

Quum silua flagrat] In fontibus Hebræis lingua hæc virulenta & dolosa, nominatim comparatur carbonibus iuniperorum. Scribunt autem de materia iuniperi accensa, quòd mirum in modum adurat, & ignem vel ad integrum annum foueat, modò cinere cooperiatur. De eadem Plinius scribit, quòd serpentes ipsam fugiant, ideoq; etiam homines eò tutius sub ea quiescere possent, quod de Propheta Elia perhibetur, 1. Reg. 19. 17.

Mapalia & Magalia] Propriè sunt iuguria Maurorum & Numidarum agrestium, oblonga, incuruis lateribus tecta, quasi nauium carinæ, vt Sallustius ea describit in Iugurtha.

P S A L M V S C X X V.

Sifraëtus] Desumit hæc ex oda 3. li. 3. Horatii.

Moenia montium] Sunt enim montes, urbem aliquam circumdantes, eius quasi munimenta & moenia. Ita Pindarus olymp. od. 8. regionem mari septem, vel insulam vocat ἀλιέρκεα χῶρον.

Prasi-

PSALMVM CXXVI.

93

Præsidio viduos] Præsidio destitutos. Vide Psal.
78.

PSALMVS CXXVI.

Metum librantēs] Variè affecti; alternis iam
sperè, iam metu; animum subeuntibus.

PSALMVS CXXVII.

Plantaria] Plantarium Virgilio planta aut
stirps est quælibet, quæ in terram depangitur.
Plinio etiam seminarium est; nouellis arbuscu-
lis consitum; vnde plantæ nouellæ aliò transfe-
runtur.

Pubescunt] Germinant; adolefcunt. Virgil. 2.
Georg. *Largo pubescit vinea foetu.*

PSALMVS CXXIX.

Sulcis] Vide Psal. xxxviii.

Hostis ad fastidium] Insignis amplificatio
supplicii, cuius etiam hostem, aliàs infestum &
crudelem; capiat fastidium. Id enim graue & diu-
turnum esse necesse est. Vide Psal. cv.

Neruo seruitutis] Vinculis; carcere. Terent. *in
neruum potius ibit.* id est, in vincula.

PSALMVS CXXX.

Non furij tristis es asperis] Non furenter ira-
sceris.

Noxis eximet] Liberabit à peccato & omni
malo.

PSALMVS CXXXI.

Sublime vectus] Pro sublimiter. Adiectiuum
neutrum pro aduerbio, more Græco. Virgil.

Raptâ spirans immane securi, Id est, immaniter. Tali-
lia sunt: *longum letari*, *acerba fremere*, *inexpletum*
lacrymari, *indomitum furere*, *toruum videre*. Vide
similia Psalmo XL.

PSALMVS CXXXIII.

I*Nebrians vligine*] Insignis metaph. Sicuti enim
I haustu vini largiore corpus humectatur, & ho-
mo inebriatur: ita imbrium humore terra irriga-
tur & fecundatur. Est autem vligo propriè natu-
ralis terræ humor, ex ea nunquam recedens.

Hermonis intonsi] Cuius virgulta vere nouo
frondentia nondum sunt amputata. Hoc enim est
montes & arbores, quarum folia & frondes poëtis
comæ sunt, tondere. Horat. *Duris ut ilex tonsa bi-*
pennibus. E conuerso dixit Virg. *Ipse caput tonse fo-*
lijs euinctus oliuæ. Vide Psal. XC.

PSALMVS CXXXV.

P*Riuam*] Priuum est, quod vniuscuiusque pro-
prium & peculiare est. Horat. *Conducto nauigio*
equè Nauseat ac locuples, quem ducit priua triremis.

Septemflua flumina Nili] Quia Nilus septem
ostiis celeberrimis in mare Ægyptium influit.
Quorum nomina vide apud Melam.

Amorrhæis] Qui sic dicti sunt ab Amorrhæo fi-
lio Chanaan, & ultra ac cis Iordanem longè lateq;
habitârunt, antequam ab Israëlitis eiicerentur.

Seon] Rex Amorrhæorum, quem, cum Israëli-
tis iter intercluderet, interfecit Moses, & regionem
eius occupatam Rubenitis & Gaditis assignauit.

PSAL-

PSALMVM CXXXVII.

95

PSALMVS CXXXVII.

E *Vertite fundamentis*] Versus Spondaicus, habens in quinta regione spondæum.

PSALMVS CXXXVIII.

Q *Uod superest, si quid superest*] Elegans ἐπὶ ἀνώγει-
ταις. Qualis illa Ciceroniana. *Quid sit, quod se à me remouit, si modò remouit, ignoro.* aut etiam illa Horatiana:

Quòd spiro & placeo, si placeo, tuum est.

PSALMVS CXXXIX.

M *omenta*] Momentum à moueo, est minimum temporis spatium, à nictu oculi Germanis dictum, ein augenblick. Vult enim dicere, nullam vel minimam vitæ suæ partem Deo incompertam esse. Momentum quoque in lancibus libræ, iam in hanc, iam in illam partem vergentium, notum est. Græcis ῥοπή.

PSALMVS CXL.

L *ingua loquacis perfida vanitas*] Pro hominibus garrulis, perfidis & vanis. Sicuti Psalmo 1. *Impietas* pro hominibus impiis.

PSALMVS CXLI.

O *Dore thureo*] Qui ex thure exhalat. Virg. *Solis est thurea virga Sabæis.*

Libamine] Pro libatione religiosa, quam Græci ἄρνυον vocant.

Palpet] Palpo, palpas, vel palpor, palparis, palpari, deponens, i.e. blandè, leniter & quasi tentando prensare, demulcere vel tangere. Accipitur

ferè pro adulari. nam is assentatorum gestus est. Hinc apud Plautum & alios sunt nomina *palpo*, *onis*; *palpator* & *palpatio*, pro adulatore & adulatione. Iuuenal. *Quem munere palpat.*

Salubriter] Aduerbum à Liuiio vsurpatum. à quo salubriùs & saluberrimè.

PSALMVS CXLII.

D *Vm sedes hominum colo*] Id est, dum viuo & habito inter homines.

PSALMVS CXLIII.

L *Vcis exfors*] Tenebricosus, aut tenebris inclusus. Vide Psal. 91.

Cane torrido] Sirio. de quo plura vide Psal. 1.

PSALMVS CXLIII.

I *Aculis sequacibus*] τὸ ἀΨυχον more poëtico eleganter facit ἐμΨυχον. Sequax dicitur quod strenuè & cupidè insequitur. Tribuitur hoc epitheton à poëtis passim capreis, oculis, fluctibus. item curis, quæ nullis profectioibus, nauigationibus, aut armis arceri possunt, qn insequantur. Lucr. 2.

Reueraq; metus hominum, curaq; sequaces,

Nec metuunt sonitus armorum, nec fera tela.

Ita hîc iaculum sequax est, quod sequi non desinit antequam vulneret; quasi siti quâdam sanguinis humani, & cupiditate nocendi teneatur, vt Homerus quoque de huiusmodi sagittis loqui solet.

Laquearibus] Laquearia & lacunaria partes sunt ædium seu conclauium, oppositæ pauimento, quod

to, quod pedibus teritur. Quia autem partes illæ conclauium superiores studiosè exornari à magnificis solent, *tecta laqueata* sunt Horatio domus principum & magnatum splendidae, quas circum curas & sollicitudines volitare asferit. Eodemque modo Cicero vocat *porticum pavementatam*. Sicuti enim pavementum decus est eius partis cubiculi, quod pedibus teritur; ita lacunar ornat eam, quæ supra caput est, partem. quam vocem etiam nonnulli ad cælum stellis distinctum eleganter transtulerunt, pro cælo dicentes laquearia cæli.

Aureis] Id est, pulchris, pretiosis. Quæ enim præ aliis pulchra & pretiosa sunt, poetis aurea dicuntur, ut: *Venus aurea, lumen aureum, liber aureus, Auro magis aurea virtus.*

Tholus] Propriè concamerationis aut fornicis medium, seu umbilicus, in quem laterum aut trabium capita cœunt, cui antiquitus vouentium anathemata, seu donaria votiua affigebantur. Virg. 9.

-- *Si qua ipse meis venatibus auxi,
Suspendi ve tholo, aut sacra ad fastigia fixi.*

PSALMVS CXLV.

Contagium] Contagium, ii; contagio, onis, & contages, is, accipiuntur pro morbo, aut re aliqua vitiosa, quæ contactu nocet, & veneno suo alios inficit. Lucret.

Quæ contage suâ palloribus omnia pingunt

Ferarum sacula] Vide Pſal. 77.

Opisq; compotes] Ope videlicet impetratâ, aut cum votorum suorum facti sunt compotes.

Qui pectore cunq;] Pro, quicumque pectore, per Tmesin.

PSALMVS CXLVI.

E *Surie*] Profame. Apud Catullum est esuritio, apud Varronem esurigo, eâdem significatio-
ne: ab edo.

PSALMVS CXLVII.

F *Ractos animi*] id est, animo fractos, seu pusillanimes. Poëticè. Eodem modo, *egregius*, *præstans*, *lapsus*, *victus*, & alia similia cum voce *animi* passim à poëtis coniunguntur. Et paulò post hoc ipso psalmo dicit, *simplex animi*.

Ahenis] Vocabulum poëticum, diuersimodè, pro ratione carminis, vsurpatum. In soluta oratione dicimus æneus. hinc poëtæ, diphthongo per dialysin & aspirationis epenthesein, diuisâ, dixerunt aheneus. Horat.

--- *Hic murus aheneus esto*

Nil conscire sibi, nullâ palleſcere culpâ.

Ex hac voce producta alii item, per *συνίγνωσιν*, fecerunt *Ahenus*. Propert. *forma celator ahena*, pro, *æneæ*, vel *æreæ*. Eodem modo pro eburneus dixerunt *eburnus*.

Et glacie franat] Insignis metaphora. Glacies enim cursum fluminum *sis. i.*, eaq; ripis suis quasi alligat

PSALMV M CXLVII. 99

alligat & adstringit, vt fræno equi cursus sistitur, quod hoc loco est frenare lapsus aquarum. Glacie verò liquefactâ & solutâ, *mox decrescentia ripas Flumina praterunt*, ut canit Horat. 4. od. 3.

PSALMVS CXLVIII.

Rotatiles] Vox à Poëta, vt videtur, nouata. Est autem rotatile, quod rotæ instar in orbem potest circumagi, quales sunt circuli illi cælestes, de quibus hîc loquitur.

Vastacete] Vide Psal. 104.

Repostos] Pro, repositos. Virg. *Manet altâ mente repostum*. Et *impostor*, quasi impositor, qui fraudulenter aliis imponit. Vide Psal. 46.

PSALMVS CXLIX.

Filia Sionis] Id est, virgines & matronæ Hierosolymitanæ: Sicuti Horat. od. 3. lib. 4.

Roma principis urbium

Dignatur soboles, inter amabiles

Vatum ponere me choros.

Vbi per sobolem Romæ, intelligit adolescentes & ciues Romanos, ex vrbe Roma, tanquam ex matre oriundos.

Pectine] Pecten hoc loco idem est cum plectro, de quo supra Psal. 30. Virgil. *Iam pectine pulsat eburno*. Aliud instrumentum musicum est *πικτις* seu pectis, de quo, sicuti etiam de aliis eius generis vide Nomenclatorem Hadriani Iunii.

PSALMVS CL.

N *Ablijs*] Vide Psal. 33.

Cymbali] De hoc, Psal. 68.

Sonore] Pro sonitu, more Lucretii & Virgilii, quorum ille in primo:

Lepido quæ sunt fucata sonore.

Idem canor, pro cantu dixit in quarto:

*Paruus ut est cycni melior canor, ille gruum quàm
Clamor in aethereis dispersus nubibus Austri.*

Hæc quàm breuissimè in Psalterii huius voces obscuriores annotasse sufficiat. Reliqua, quæ in eo latent Christianæ pietatis documenta & mysteria, aliis ex professo hoc agentibus relinquimus explananda.

Πάντα δόξα Θεῷ.

NATHAN CHYTRÆVS
Lectori S.

H *Actenus explicui præsertim minus obuia verba,
Dicendi quæ raros difficilesque modos.*

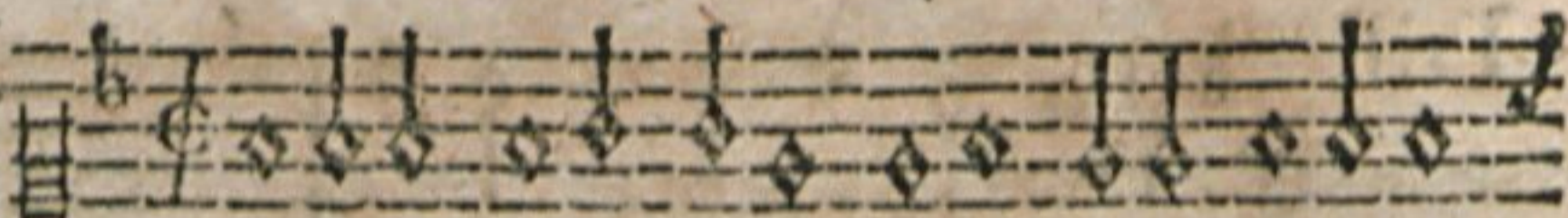
*Tu postquam mentemque tenes linguamque poetæ,
Nunc quoque cum socijs, si li'bet, illa cane.*

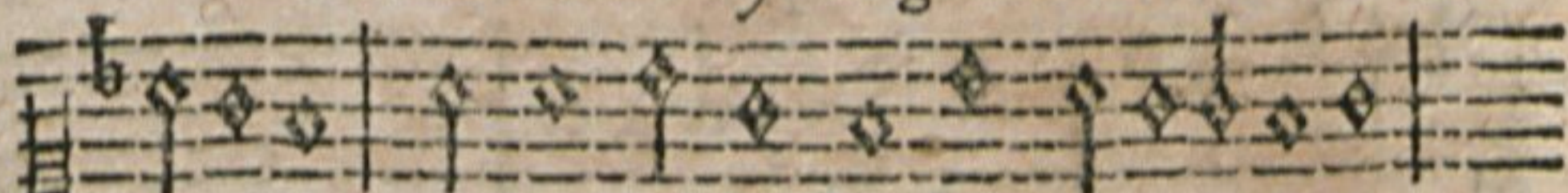
Genus.

Genus dicolon distrophon: Versus I. Dactylicus heptameter acatalect. II. Archilochius constans ex penthemimeri iambica & tribus trochæis.

Horat. lib 1. od 4.

Dis. *Soluitur acris hyems gratâ vice veris &c.*

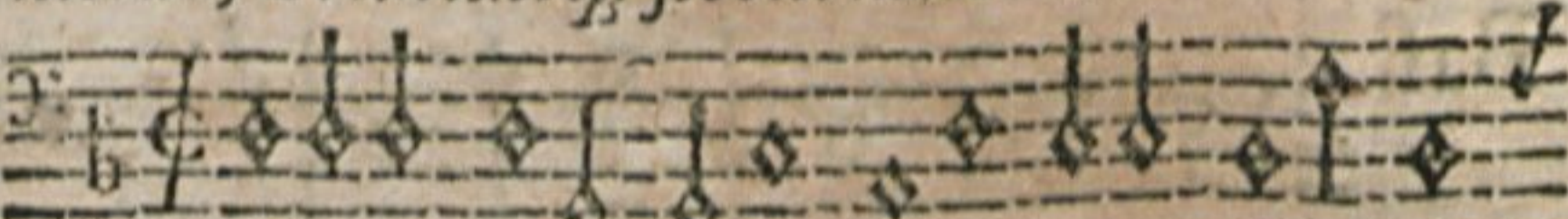
 Fauoni, Trahuntq; siccas machinæ carinas.

Alt. *Soluitur acris hyems gratâ vice veris &c.*

 Fauoni, Trahuntq; siccas machinæ carinas.

Tc. *Soluitur acris hyems gratâ vice veris &c.*

 Fauoni, Trahuntq; siccas machinæ carinas.

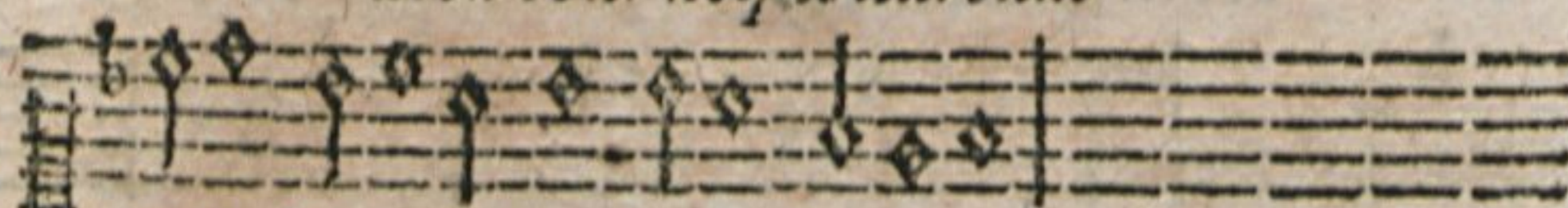
Bas. *Soluitur acris hyems gratâ vice veris &c.*

 Fauoni, Trahuntq; siccas machinæ carinas.

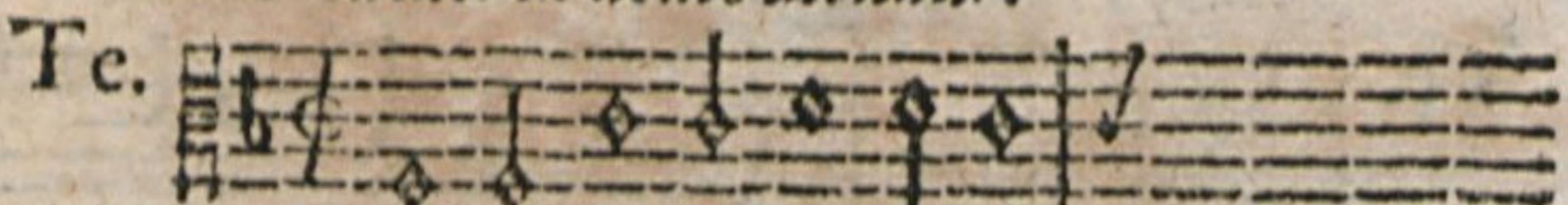
Genus dicolon distrophon. Versus I. Trochaicus dime-
ter catalecticus. II. Iambicus trimeter cata-
lecticus. Horat lib. 2. od. 18.

Dis. *Non ebur neque aureum*

 Mea renidet in domo lacunar.

Alt. *Non ebur neque aureum*

 Mea renidet in domo lacunar.

Tc. *Non ebur neque aureum*

 Mea renidet in domo lacunar.

Baf. *Non ebur neque aureum*

 Mea renidet in domo lacunar.

Genus

Genus dicolon tristrophon. Versus I. & II. Ionici
à minore, Sapphici trimetri acatalecti. III. Io-
nicus à minore sapphicus acatalectus
tetrameter. Horat. lib. 3.

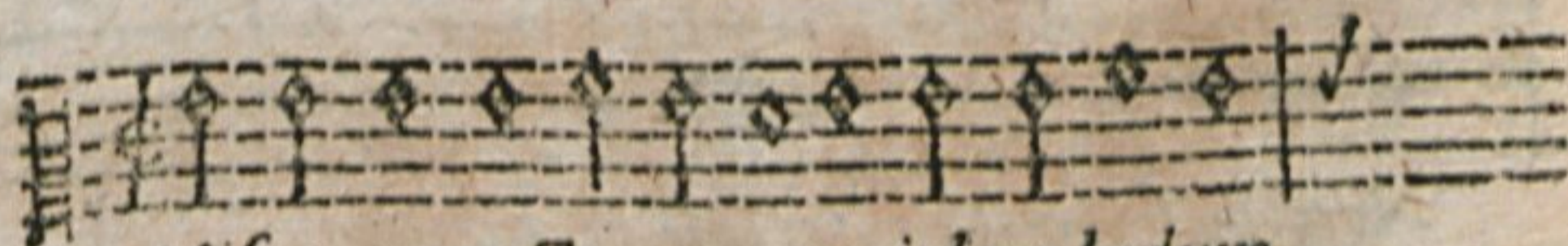
od. 12.

Discantus.

Miserarum est neq, amori dare ludum,

Altus.

Miserarum est neq, amori dare ludum,

Tenor.

Miserarum est neq, amori dare ludum,

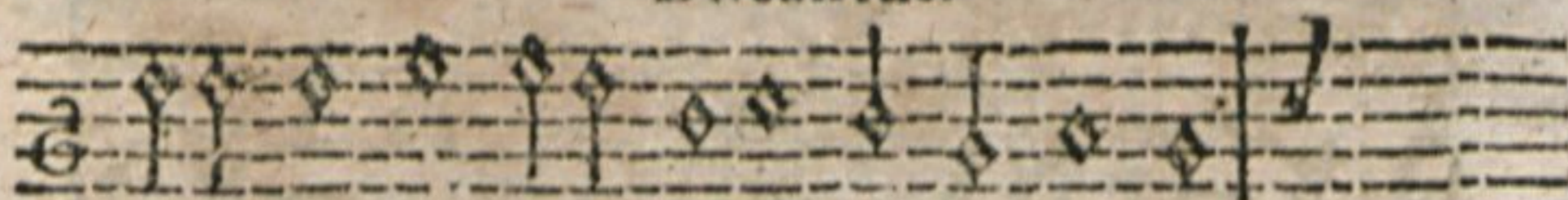
Bassus.

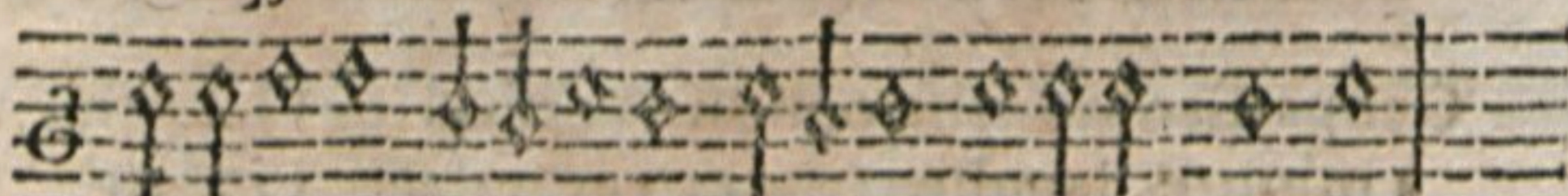
Miserarum est neq, amori dare ludum,

Discantus.

Neqꝫ dulci mala vino lauere aut ex-

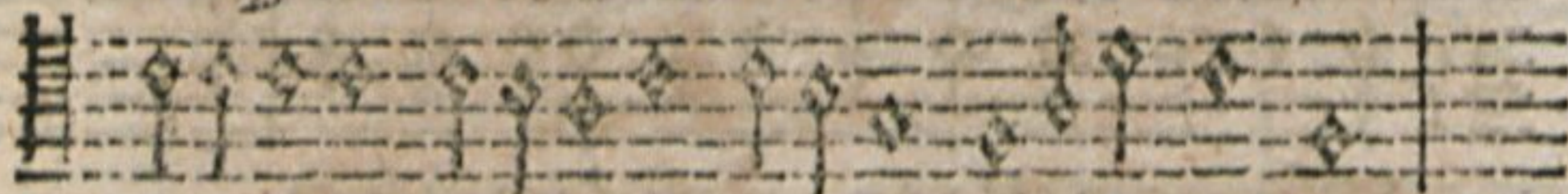

Animari metuentes patria verbera lingua.

Altus.

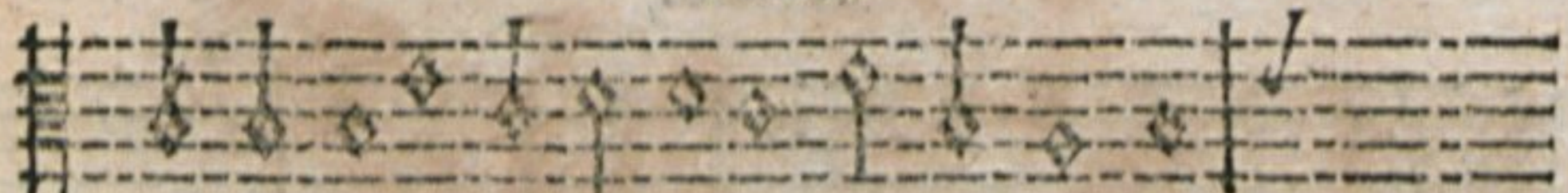

Neqꝫ dulci mala vino lauere aut ex-

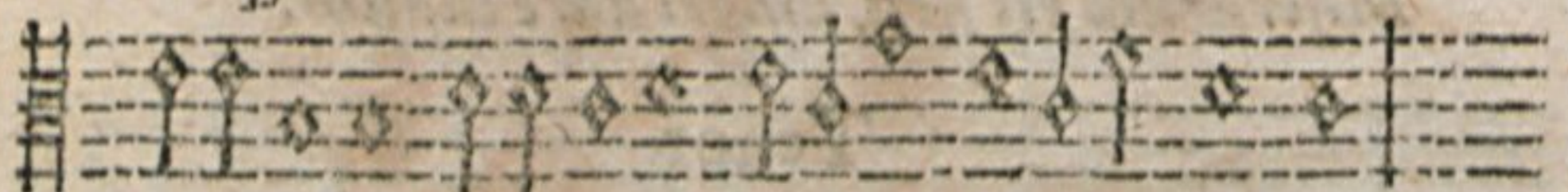

Animari metuentes patria verbera lingua.

Tenor.

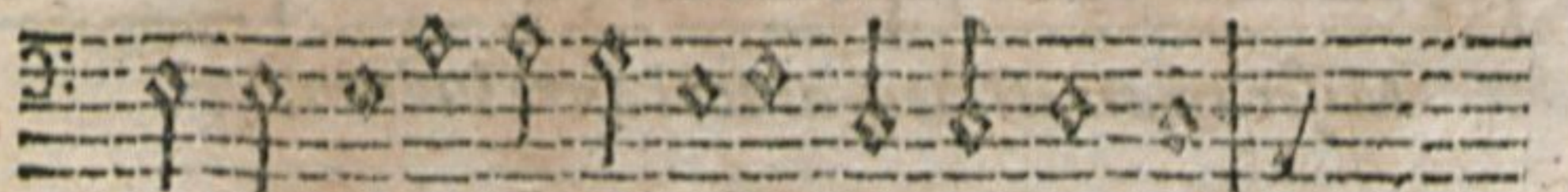

Neqꝫ dulci mala vino lauere aut ex-

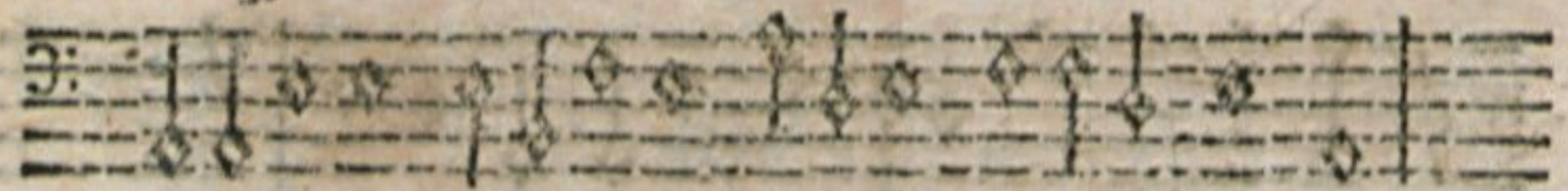

Animari metuentes patria verbera lingua.

Bassus.

Neqꝫ dulci mala vino lauere aut ex-

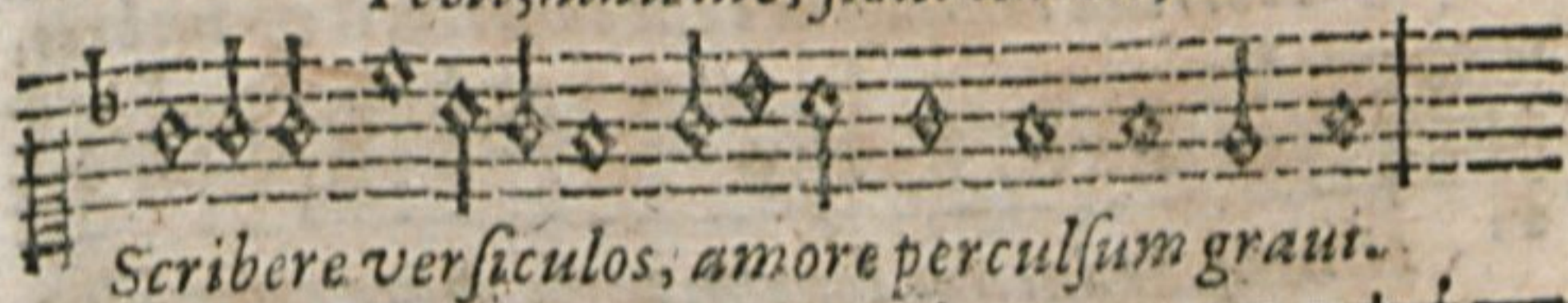
Animari metuentes patria verbera lingua.

Genus

Genus dicolon distrophion. Versus I. Iambicus trimeter acatalect. II. Sapphicus; constans penthemimeri heroicâ, & dimetro iambico. Horat. Epod. II.

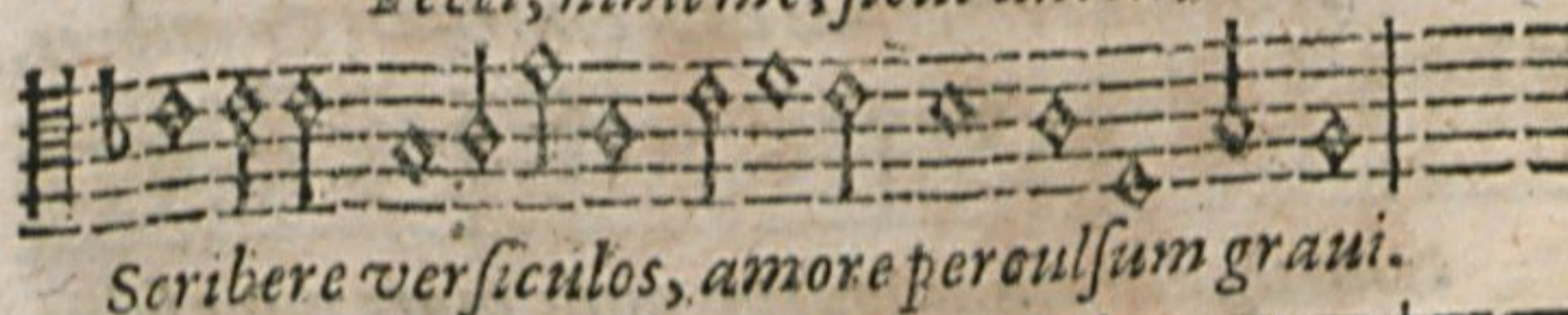
Dis. *Pecti, nihil me, sicut antea, iuuat,*

 Scribere versiculos, amore percussum graui.

Alt. *Pecti, nihil me, sicut antea, iuuat,*

 Scribere versiculos, amore percussum graui.

Tc. *Pecti, nihil me, sicut antea, iuuat,*

 Scribere versiculos, amore percussum graui.

Baf. *Pecti, nihil me, sicut antea, iuuat,*

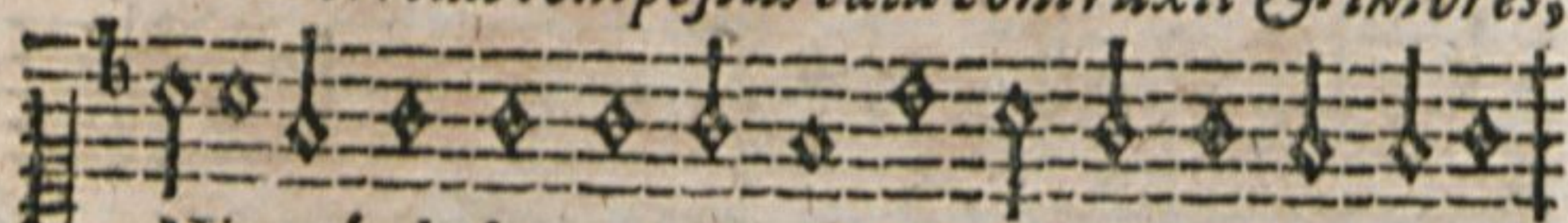
 Scribere versiculos, amore percussum graui.

Genus dicolon distrophon. Versus I. Heroicus. II
 Archilochius, constans ex iambico dimetro
 acatalect. & penthemimeri heroicâ.
 Horat. Epod. 13.

Horrida tempestas calū contraxit & imbres,

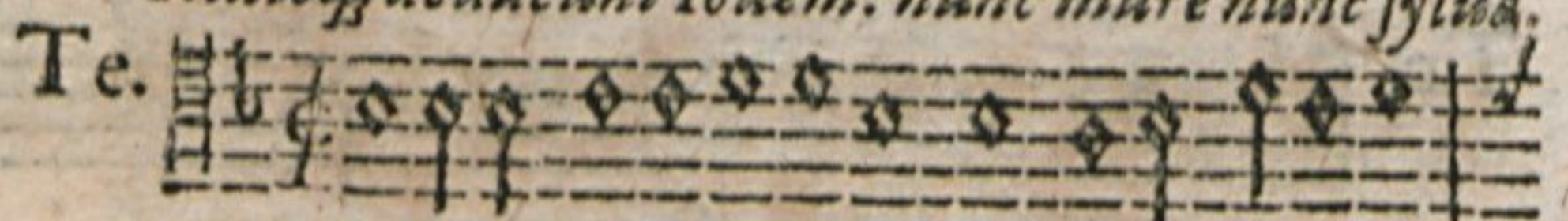
Niuesq̄, deducunt Iouem: nunc mare nunc sylia.

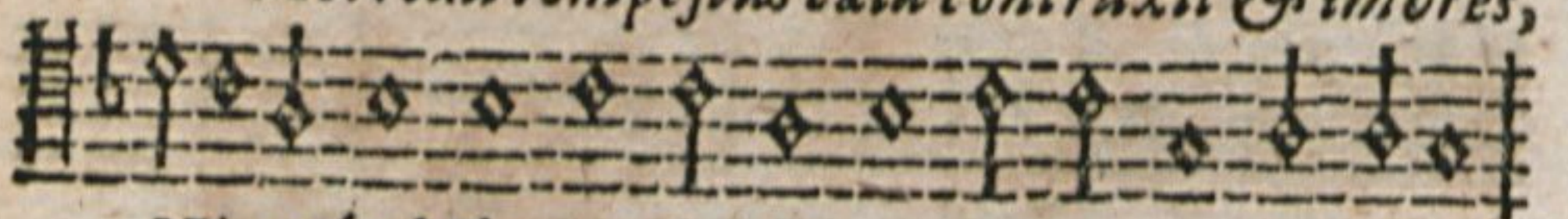
Horrida tempestas calū contraxit & imbres,

Niuesq̄, deducunt Iouem: nunc mare nunc sylia.

Horrida tempestas calū contraxit & imbres,

Niuesq̄, deducunt Iouem: nunc mare nunc sylia.

Horrida tempestas calū contraxit & imbres,

Niuesq̄, deducunt Iouem: nunc mare nunc sylia.

Genus

Genus dicolon distrophon. Versus I. Choriambicus dimeter acatalectus. II. Choriambicus tetrameter acatalect. ex epitrito secundo, choriambis duobus, & amphibrachy. Horat. lib. I. od. 8.

Dis. Lydia dic, per omnes

 Te Deos oro, Sybarim cur properes amando

Alt. Lydia dic, per omnes

 Te Deos oro, Sybarim cur properes amando

Ten. Lydia dic, per omnes

 Te Deos oro, Sybarim cur properes amando

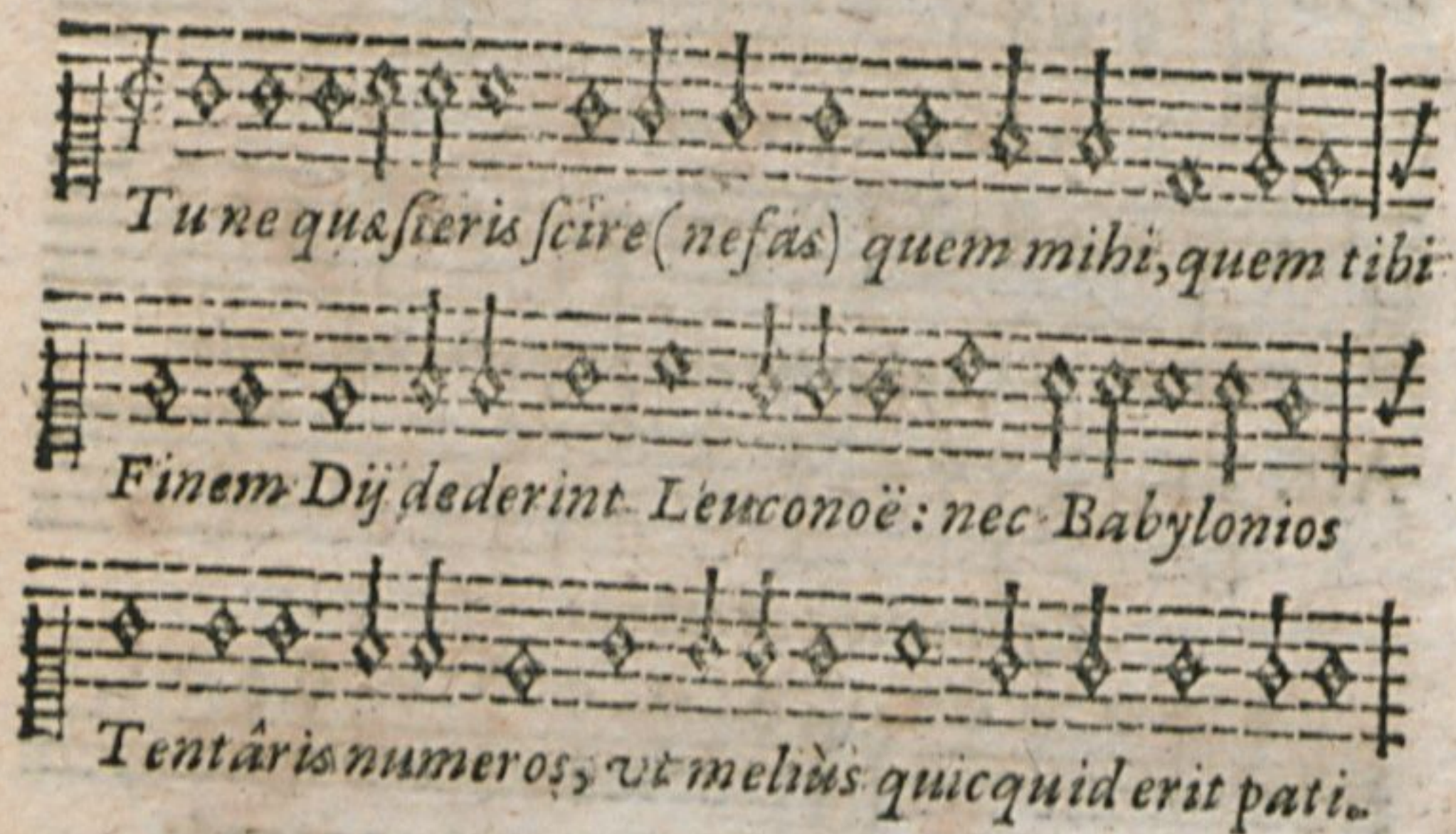
Bas. Lydia dic, per omnes

 Te Deos oro, Sybarim cur properes amando

Genus monocolor: omnes versus sunt choriambici
pentametri acatalecti. Horatius lib. 1. od. 11.
& 18. & lib. 4. od. 10.

Discantus.

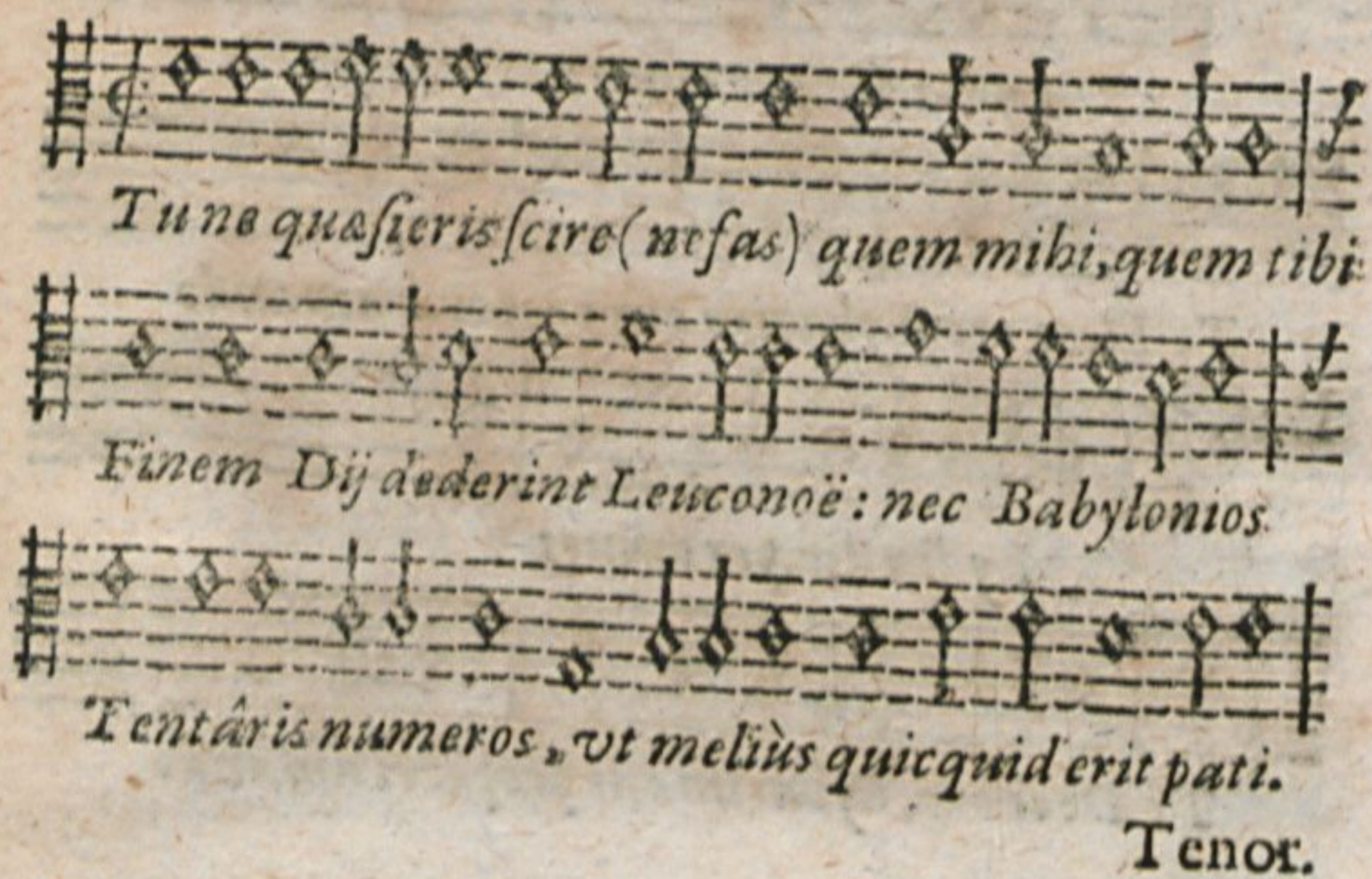

Tu ne quaesieris scire (nefas) quem mihi, quem tibi

Finem Dij dederint Leuconoë: nec Babylonios

Tentaris numeros, ut melius quicquid erit pati.

Altus.

Tu ne quaesieris scire (nefas) quem mihi, quem tibi

Finem Dij dederint Leuconoë: nec Babylonios

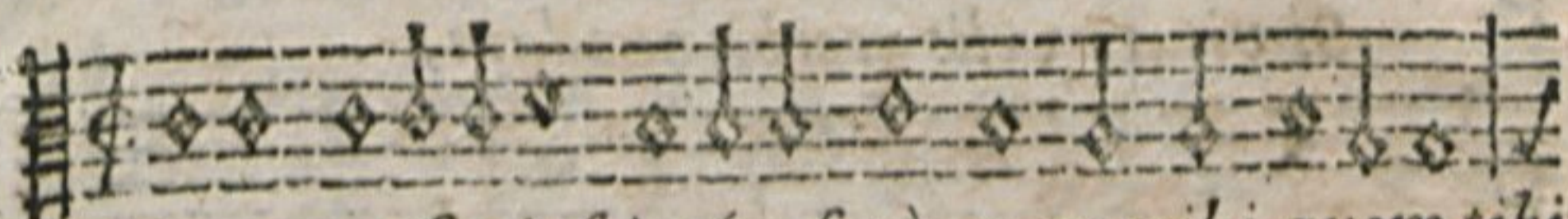
Tentaris numeros, ut melius quicquid erit pati.

Tenor.

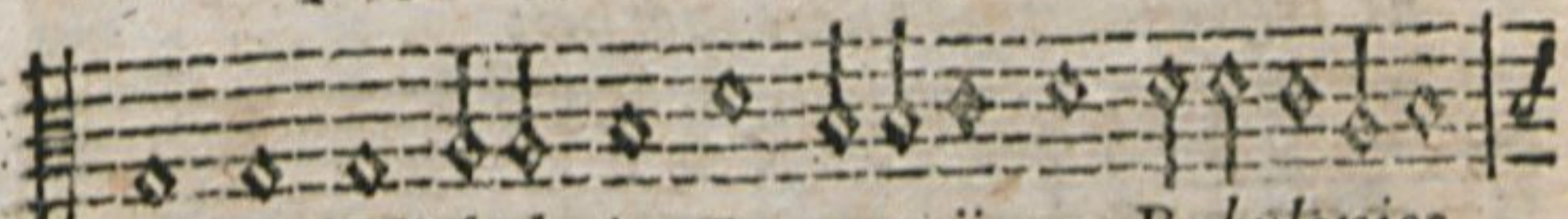

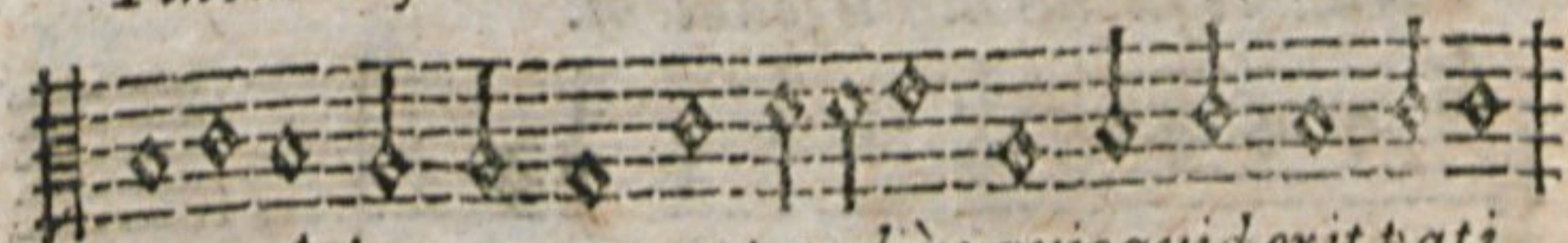
Tenor.

Tu ne quaesieris scire (nefas) quem mihi, quem tibi

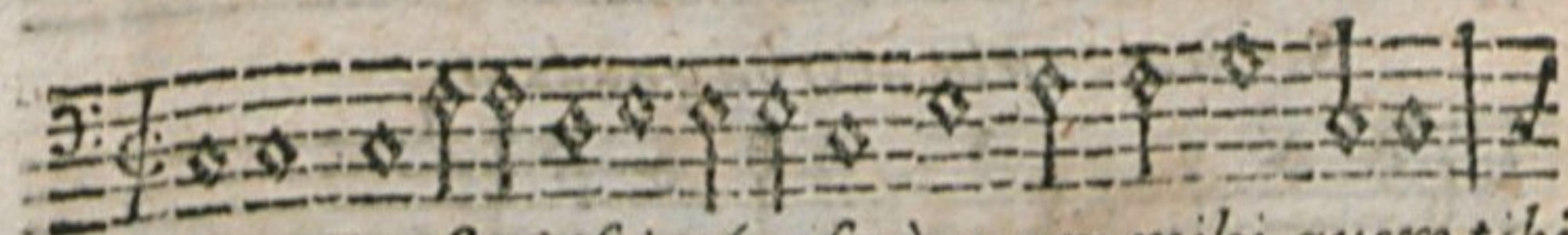

Finem Dii dederint Leuconoe: nec Babylonios

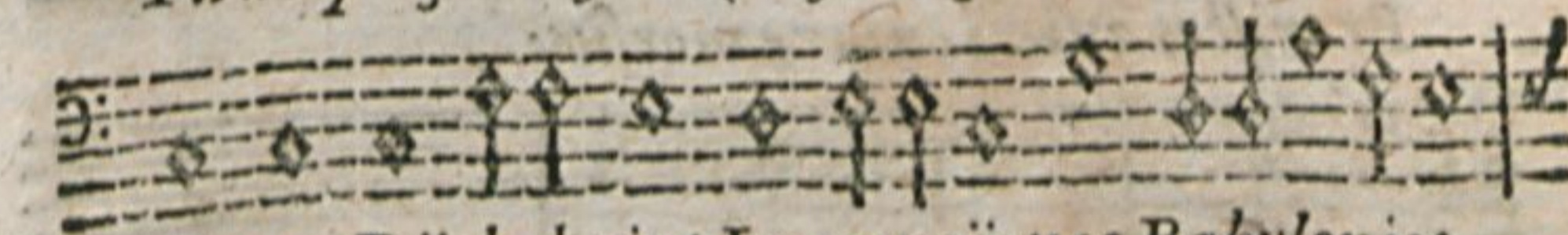

Tentaris numeros, ut melius quicquid erit pati.

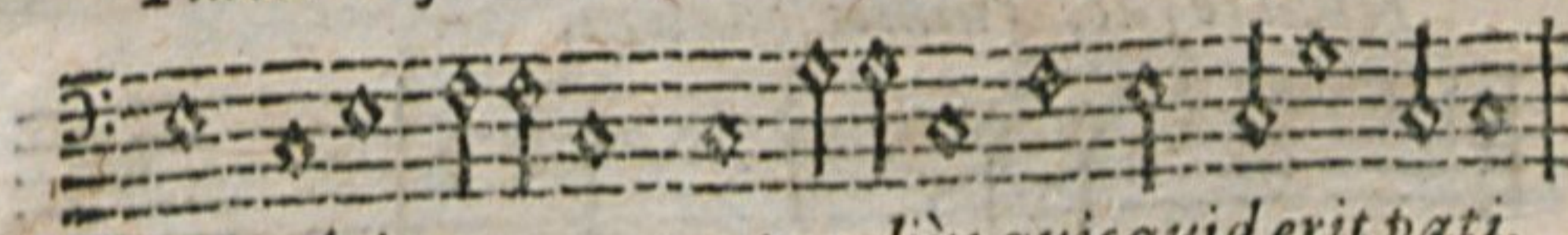
Bassus.

Tu ne quaesieris scire (nefas) quem mihi, quem tibi

Finem Dii dederint Leuconoe: nec Babylonios

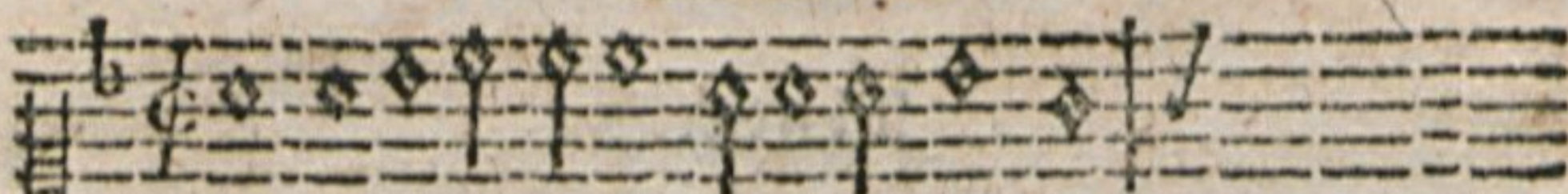

Tentaris numeros, ut melius quicquid erit pati.

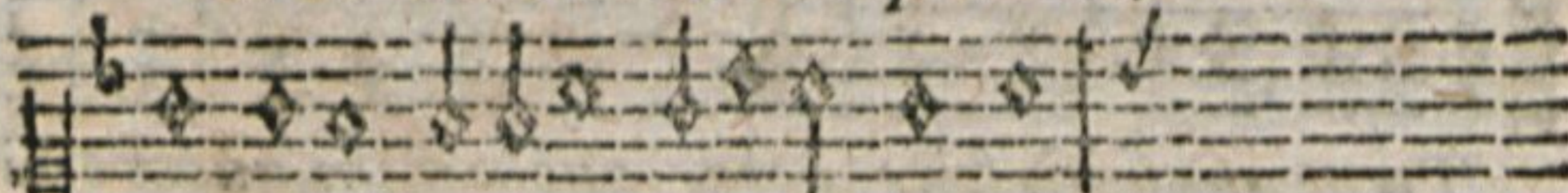

GENVS PHALÆCIVM, SIVE
Hendecasyllabum.

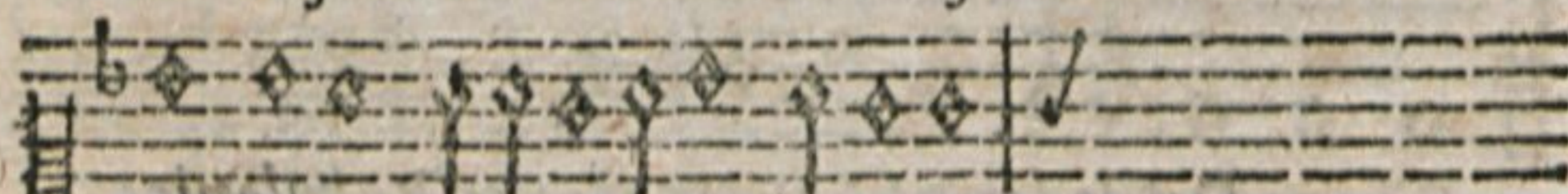
Discantus.

Si vitare velis acerba quadam,

Et tristes animi cauere morsus:

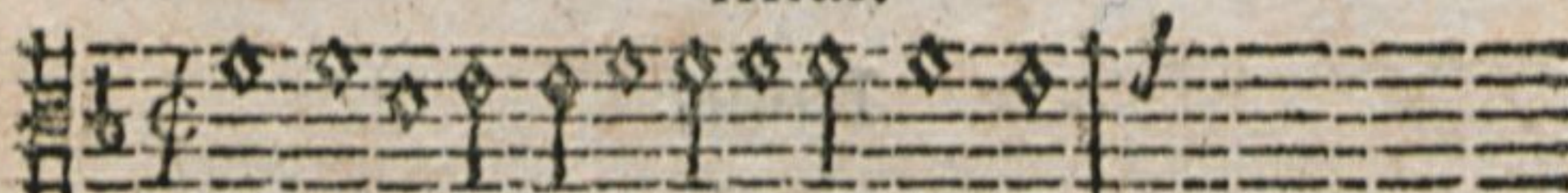

Nulli te facias nimis sodalem.

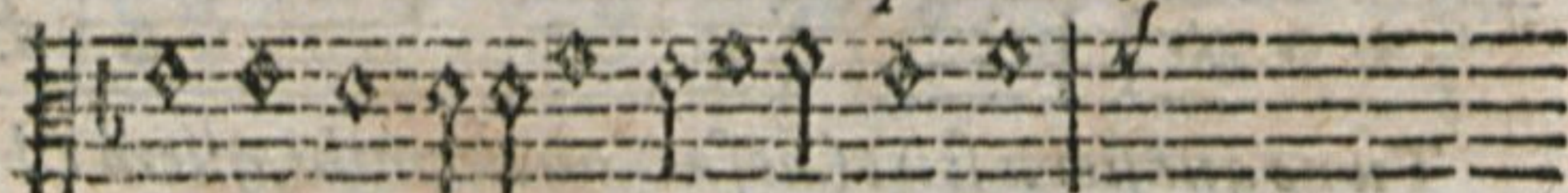

Gaudebis minüs, & minüs dolebis.

Altus.

Si vitare velis acerba quadam,

Et tristes animi cauere morsus:

Nulli te facias nimis sodalem.

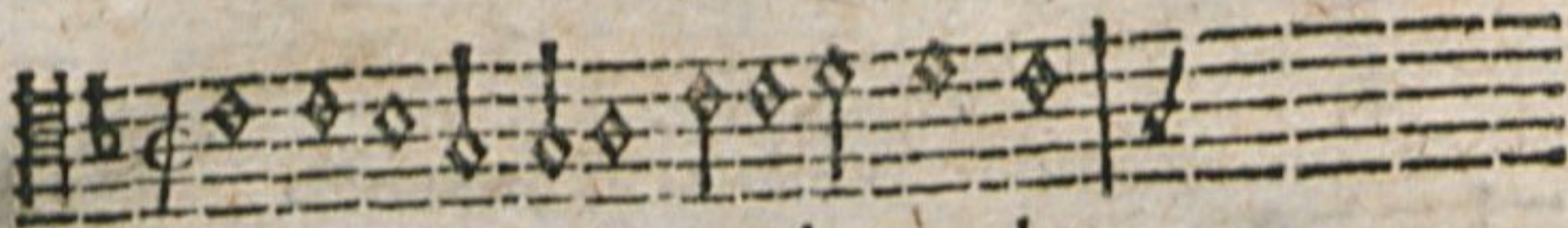

Gaudebis minüs, & minüs dolebis.

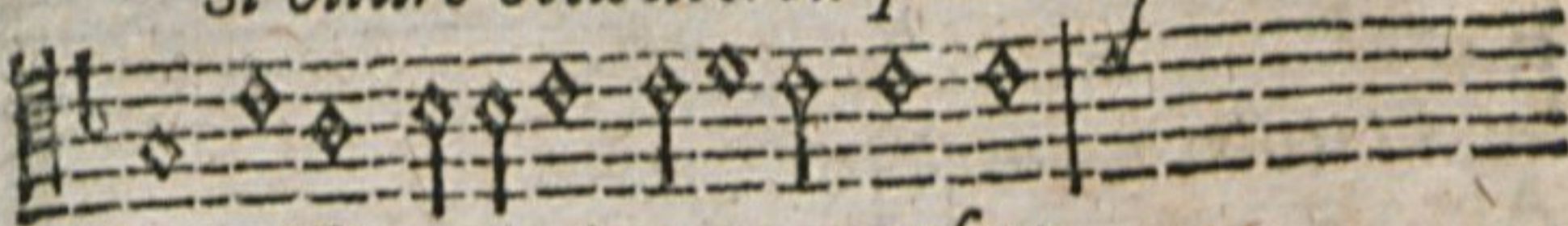
Tenor.

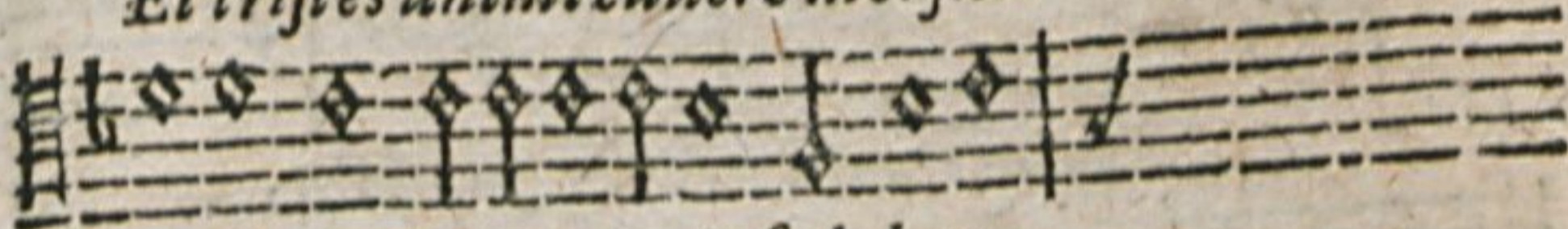
Tenor.

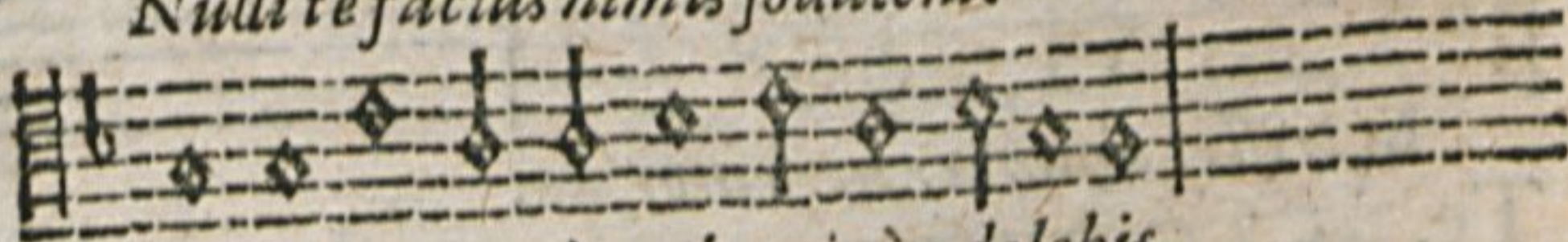
Si vitare velis acerba quadam,

Et tristes animi cauere morsus:

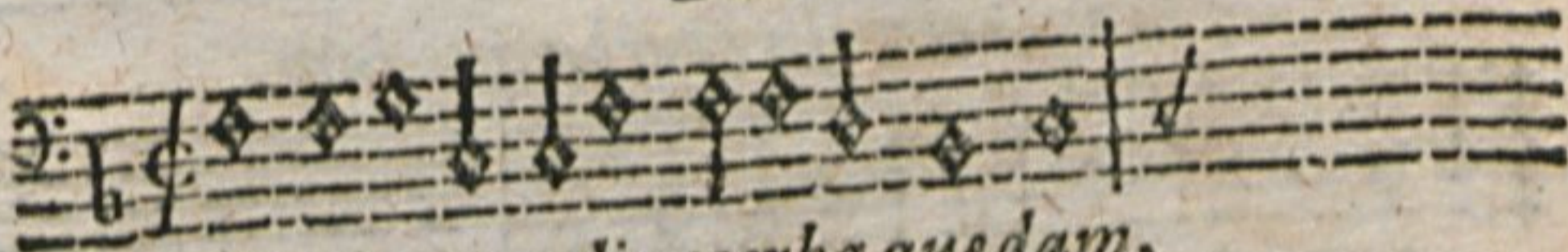

Nulli te facias nimis sodalem.

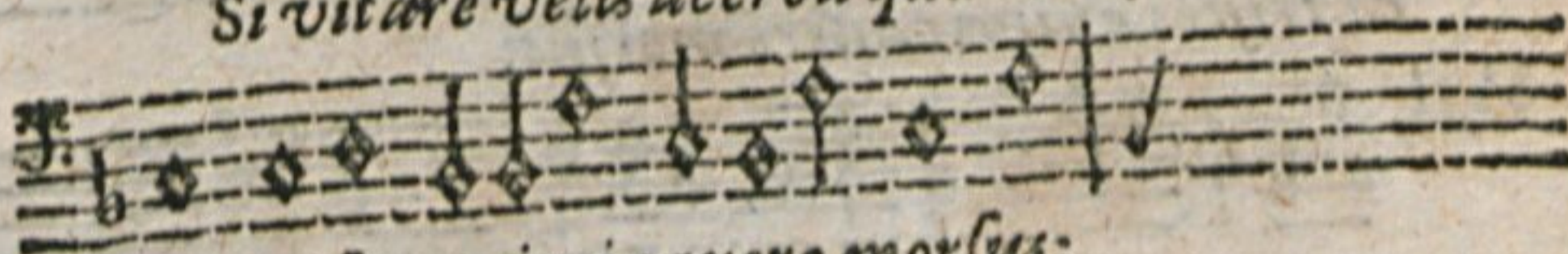

Gaudebis minus, & minus dolebis.

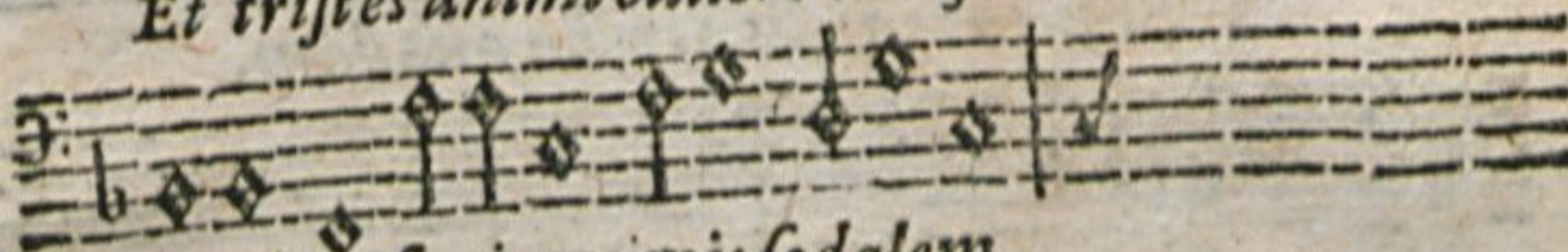
Bassus.

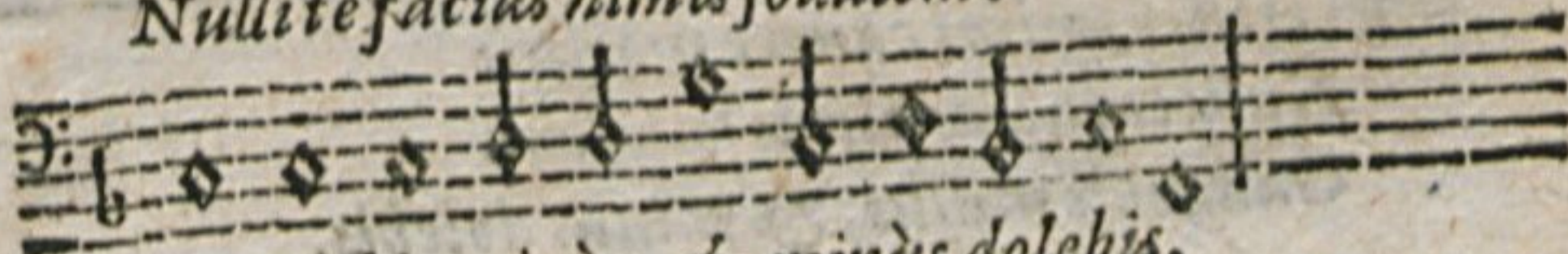
Si vitare velis acerba quadam,

Et tristes animi cauere morsus:

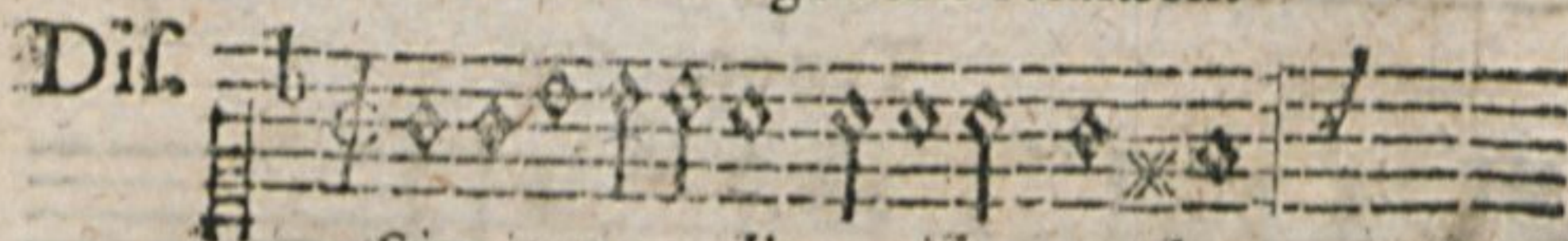
Nulli te facias nimis sodalem.

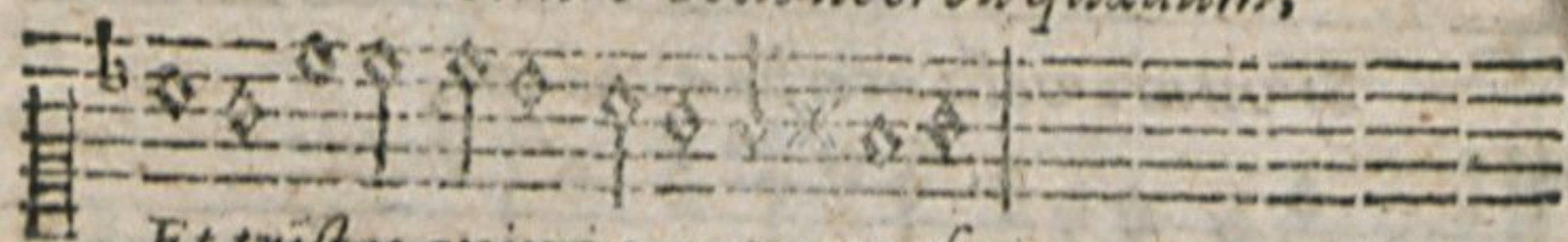
Gaudebis minus, & minus dolebis.

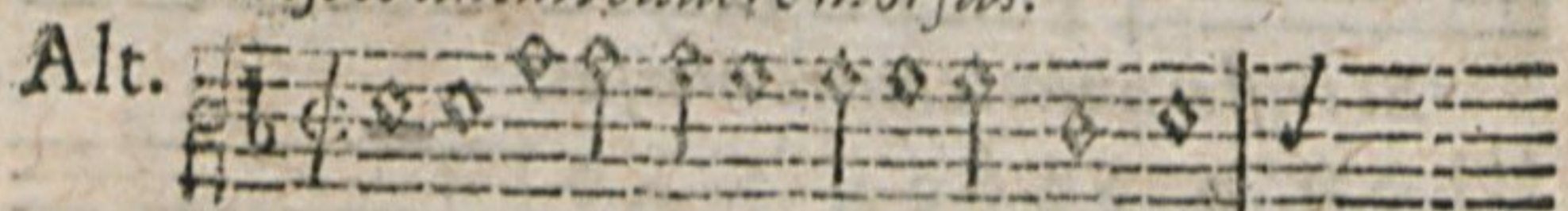
Alia melodia generis Phalacii.

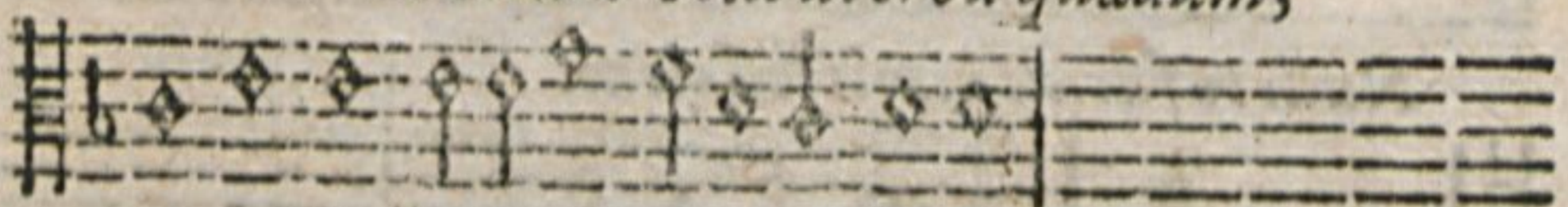
Si vitare velis acerba quadam,

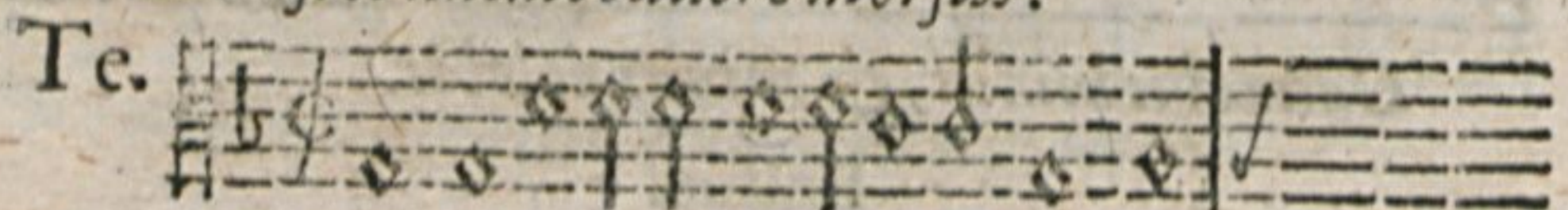
Et tristes animi cauere morsus:

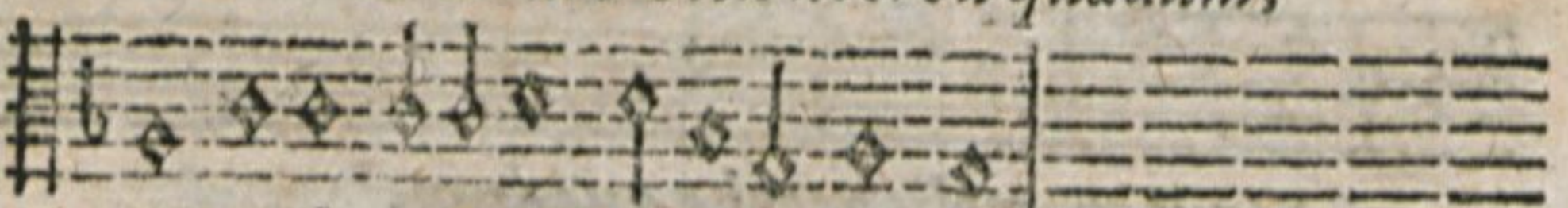
Si vitare velis acerba quadam,

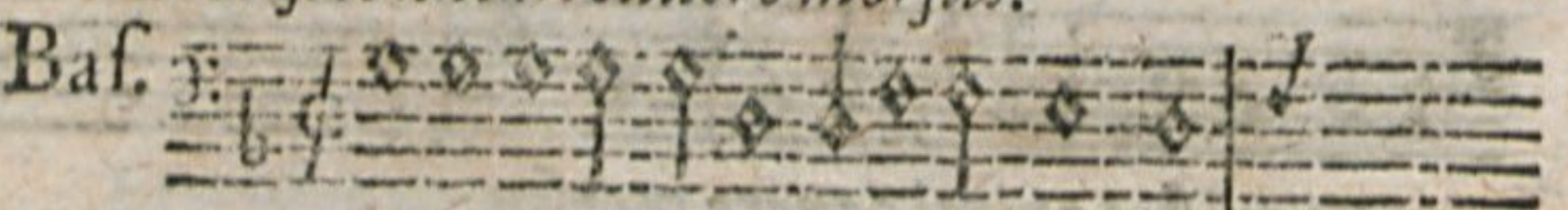
Et tristes animi cauere morsus:

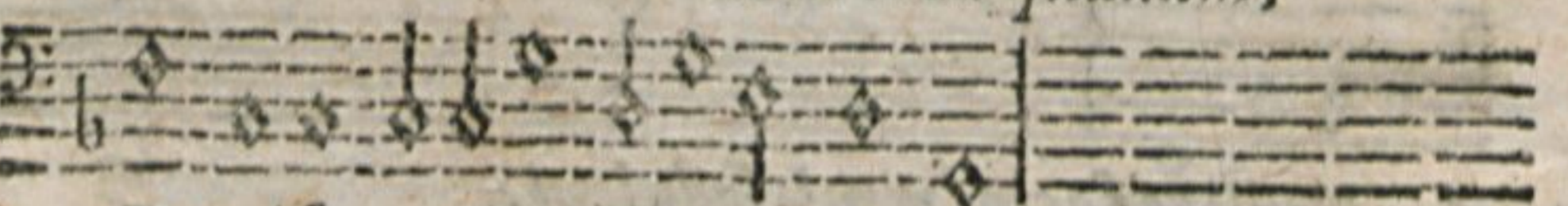
Si vitare velis acerba quadam,

Et tristes animi cauere morsus:

Si vitare velis acerba quadam,

Et tristes animi cauere morsus:

Nulli te facias nimis sodalem.

Gaudebis minus, & minus dolebis.

F I N I S.

Jd 3722

ULB Halle

3

006 832 431

VD77

M. 5

inches 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

IN ^{am 1}
GII BVCHA-
PARAPHRASIN
SALMORVM

Collectanea

IANIS CHYTRÆI.

ula, & modi loquendi tam poëtici,
difficiliores, & minùs vulgo obuii,
plicantur:

um, quibus huiusmodi, ut viden-
nta inuēstigare aut non libet,
aut non vacat.

HERBORNÆ,
Christophori Coruini.

c15 15 c1V.